

ISYYDEN KULTTUURISET MUUTOKSET

Isyydessä tapahtuneet kulttuuriset muutokset Lapsen Maailma -lehdessä ajanjaksojen
1990–2000 ja 2010–2015 välillä

PIRITTA METTINEN
Tampereen yliopisto
Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö
Sosiaalityön pro gradu -tutkielma
Syyskuu 2016

Tampereen yliopisto
Yhteiskunta- ja kulttuuritieteiden yksikkö

METTINEN, PIRITTA: Isyyden kulttuuriset muutokset. Isyydessä tapahtuneet kulttuuriset muutokset Lapsen Maailma -lehdessä ajanjaksojen 1990–2000 ja 2010–2015 välillä.

Pro gradu -tutkielma, 88 s., 4 liitesivua

Sosiaalityö

Ohjaaja: Tarja Pösö

Syyskuu 2016

Isyyteen ja isään liitetyt merkitykset ovat kulttuurisidonnaisia ja ajassa muuttuvia. Isyys ja isä ovat kaksinapaisen sukupuolijärjestelmän perustuksille rakentuneita miehen vanhemmuutta kuvaavia käsitteitä ja niihin yhdistyvät mieheyteen ja maskuliinisuuteen liittyvät kulttuuriset merkitykset. Kulttuurissa isyydessä tapahtuneet muutokset viittaavat muutoksiin myös isään liittyvissä maskuliinisuuskäsityksissä.

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on tutkia Suomessa isyydessä ajassa tapahtuneita muutoksia Lastensuojelun Keskusliiton julkaisemassa Lapsen Maailma -lehdessä ilmestyneiden isyyttä käsittelevien artikkelien kautta. Tutkimus on laadullinen ja aineistolähtöinen. Tutkimusaineisto koostuu 61 artikkelista, jotka on analysoitu sisällönanalyysin ja teemoittelun avulla. Tutkimus on kulttuurintutkimuksellisesti orientoitunut ja todellisuus käsitetään tässä tutkimuksessa sosiaalisessa vuorovaikutuksessa rakentuneena. Tässä tutkimuksessa Lapsen Maailma -lehti nähdään kulttuurintuotteena ja siinä ilmestyneet isyyteen keskittyvät artikkelit nähdään yhteiskunnallisia kulttuurisia isyyskuvia representoivina ja rakentavina. Tutkimuksen avulla halutaan löytää vastauksia tutkimuskysymykseen: *Millaisia muutoksia isyydessä on tapahtunut kahden ajanjakson (1990–2000 ja 2010–2015) välillä, Lapsen Maailma -lehden kautta tarkasteltuna?*

Isyysartikkelien määrän kasvu kahden tutkitun ajanjakson välillä on huomattava, mikä viittaa ajassa lisääntyneeseen kiinnostukseen isän vanhemmuutta kohtaan. Vuosiin 1990–2000 sijoittuvalla ajanjaksolla aineistossa on isyyteen ohjaava, opastava ja valistava sävy, kun vuosina 2010–2015 ilmestyneissä artikkeleissa korostuu isien oma aktiivisuus ja isien monenlaisuus sekä yksilöllisyys. Ajanjaksojen välillä esitettävissä tapahtunut muutos viittaa siihen, että vuosien 1990–2000 aineistossa isyydelle asetetut tavoitteet on 2010-luvulla saavutettu. Tämän tutkimuksen perusteella nykyajan isä on omasta halustaan isänä läsnä ja kodin alueella osallistuva, mistä muodostuu myös nykyajan hyvän isän minimi.

Tämän tutkimuksen perusteella isä erottaa oman maskuliinisen vanhemmuutensa äidin feminiinisestä vanhemmuudesta. Kun isä erottautuu vanhemmuudessaan feminiinisestä, hän säilyttää kaksinapaiseen sukupuolijärjestykseen perustuvan etuoikeutensa määritellä oman toimintansa rajat vanhemmuudessa. Nyky-isän on ollut mahdollista lisätä toimintaansa perinteisten sukupuoliroolien mukaan feminiiniselle vanhemmalle kuuluvalla kodin alueella, koska isään liittyvät kulttuuriset maskuliinisuuskäsitykset on uudelleenmääritelty. Isällä on nykyajassa mahdollisuus halutessaan pyrkiä aktiivisesti feminiinisen vanhemman rinnalla jaettuun vanhemmuuteen, mutta maskuliiniseksi määrittyessään etuoikeus myös kieltäytyä siitä ja jättäytyä osallistujan rooliin kodin alueella.

Kaksinapaiseen sukupuolijärjestelmään perustuvassa patriarkaalisessa kulttuurissa tasa-arvoinen jaettu vanhemmuus ei voi toteutua valtavirran vanhemmuuden muotona, sillä vanhempien keskinäiset suhteet järjestyvät siinä väistämättä sukupuoleen perustuen hierarkkisesti. Jotta vallitseva sukupuolten hierarkia voidaan rikkoa, se vaatii kulttuurin pohjana olevan kaksinapaisen sukupuolijärjestelmän murtamista.

Avainsanat: isyys, vanhemmuus, kaksinapainen sukupuolijärjestys, maskuliinisuus, feminiinisyys.

University of Tampere
School of Social Sciences and Humanities

METTINEN, PIRITTA: Cultural changes of fatherhood. Cultural changes of fatherhood between time periods 1990–2000 and 2010–2015 as seen through Lapsen Maaailma magazine.

Master's Thesis, 88 pages, 4 appendix pages

Social Work

Supervisor: Tarja Pösö

September 2016

Cultural meanings of fatherhood change in time and are bound to a specific culture. In Western culture the cultural meanings of fatherhood and father are built on a gender system based on gender binary in which they represent male parenthood and are also connected to cultural meanings of manhood and masculinity. Changes in cultural meanings of fatherhood also indicate changes in cultural meanings of father's masculinity.

The subject of this thesis is cultural changes of fatherhood in Finland. This qualitative research consists of 61 articles about fatherhood in a Finnish monthly magazine Lapsen Maaailma published by Central Union for Child Welfare. The data (articles) was analysed with data-based content analysis which helped to formulate two separate images of fatherhood in two time periods. In this research reality is assumed socially constructed and the source of the data (magazine) is seen as a cultural product representing cultural images of Finnish fatherhood. The research question is *What kind of changes has happened in Finnish cultural fatherhood between two periods of time (1990–2000 and 2010–2015) as seen through Lapsen Maaailma magazine?*

There are significantly more articles published about fatherhood in the time period 2010–2015 than in the earlier time period 1990–2000. This indicates growing interest toward fatherhood in time. There are also differences in the overall tone in the article texts between the two time periods. In the articles in the period 1990–2000 there is guiding, directive and educative tone which is gone in the time period 2010–2015. In the time period 2010–2015 fathers are represented as active, diverse and individual. Changes in the writing style over the time indicate that there is no longer need to guide or educate people about fatherhood's basics in time period 2010–2015 because the basic cultural goals set for fathers' parenting in the earlier time period are seen largely achieved. According to this thesis today's fathers want to be present for their children and family and to take part in housework and care work which also sets the cultural minimum for a good father of this time.

According to this thesis fathers consider themselves as masculine parents and also separate themselves from feminine. By separating masculine and feminine parenting fathers maintain their gendered privilege to dictate their boundaries in parenting. Fathers have increased working in traditionally feminine area of home and care because cultural meanings of father's masculinity have been redefined over the time. Today's fathers can actively aim at equal parenting but as masculine parents they also have the privilege not to do so. Because of the gender hierarchy fathers can leave majority of housework and care work to their (feminine) spouses and still be seen as good parents.

In a patriarchal culture based on gender binary system the relations of parental roles are always hierarchical. In gender binary system equal parenting as a mainstream model of parenting is impossible. To break the hierarchy in parenting requires breaking gender binary system.

Key words: *fatherhood, parenthood, gender binary, masculinity, femininity.*

Sisällys

1 JOHDANTO	5
2 ISYYS	7
2.1 Isä, isyys ja isyyden muutokset.....	7
2.2 Kohti jaettua vanhemmuutta?	9
3 SUKUPUOLI	16
3.1 Sukupuolen moninaisuus	16
3.2 Kaksinapainen sukupuolijärjestelmä.....	17
3.3 Sukupuoli ja vanhemmuus	20
4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	24
4.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymys.....	24
4.2 Tutkimusaineisto	25
4.2.1 Aineistona Lapsen Maailma -lehti	25
4.2.2 Aineiston erityispiirteet ja rajoitteet.....	25
4.2.3 Aineiston kuvaus ja rajaukset	27
4.2.4 Aineiston esittely	29
4.3 Aineiston analyysi sisällönanalyysin avulla	31
4.4 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys	33
5 TUTKIMUSTULOKSET	34
5.1 A-jakson kuvaus (vuosikerrat 1990–2000)	34
5.1.1 Isyys muuttaa miehen elämän	34
5.1.2 Isä A-jaksolla	38
5.1.3 Isä ja sukupuoli A-jaksolla.....	40
5.2 B-jakson kuvaus (vuosikerrat 2010–2015)	46
5.2.1 Isyys on yksilöllistä.....	46
5.2.2 Isyys on läsnä olevaa	50
5.2.3 Isä B-jaksolla	56
5.2.4 Isä ja sukupuoli B-jaksolla.....	60
5.3 Isyyden kulttuuriset muutokset ajassa.....	68
6 JOHTOPÄÄTÖKSET.....	80
LÄHTEET.....	86
LIITE 1: AINEISTOSSA KÄYTETTY KOODITUS	

Taulukot

Taulukko 1 *Aineiston ryhmittely ja otsikointi*, sivu 30.

1 JOHDANTO

Isyyteen on alkanut 1960-luvulta lähtien kohdistua länsimaissa yhä lisääntyvissä määrin kiinnostusta ja isyydessä kulttuurisena ilmiönä on havaittu tapahtuneen ajassa muutoksia. Isyysaihe kiinnostaa ihmisiä nykyajassa paljon ja isyydestä käydään keskustelua ja siitä puhutaan nykyään monilla erilaisilla areenoilla. (Huttunen 2014, 178.) Isyyttä kohtaan herännyt kiinnostus jatkuu myös tämän tutkielman sivuilla. Tämän pro gradu -tutkielman tarkoituksena on tutkia suomalaisessa kulttuurisessa isyydessä ajanjaksojen 1990–2000 ja 2010–2015 välillä tapahtuneita muutoksia. Vanhemmuus nähdään tässä tutkimuksessa tiiviissä yhteydessä kulttuurissa sukupuoleen liitettyihin merkityksiin, minkä vuoksi myös sukupuoli nousee merkittäväksi osaksi opinnäytetyötä.

Sosiaalisen konstruktionismin käsityksen mukaan todellisuus on sosiaalisesti rakentunut. Kieli on todellisuuden rakentumisessa tärkeä, sillä sen kautta ihmiset tekevät asioita, ajatuksia ja tunteita ymmärrettäviksi itselleen ja toisille. Kieli on väline, joka sosiaalisissa suhteissa tuottaa yhteisesti jaettuja merkityksiä, joista kulttuuri muodostuu. Todellisuus on olemassa ihmisille vain merkitysvälitteisesti, merkitykset ovat muuttuvia, eikä millekään asialle ole olemassa mitään itsestään selvää merkitystä. (Alasuutari 2011, 60; Väliverronen 1998, 18–19.)

Tässä tutkimuksessa isyyttä lähestytään edellä olevasta kulttuurintutkimuksen lähtökohdasta. Isyyteen liitetyt merkitykset ymmärretään (kielen kautta) sosiaalisesti rakentuneina, kulttuuriin sidottuina ja ajassa muuttuvina. Se, miten isyys ymmärretään ja mitä merkityksiä se kulttuurin sisällä saa, on isyyden sosiaalisesti rakentunut todellisuus. Tutkimusaineistolähteenä on tässä tutkimuksessa sosiaalialan ammattilaisille tuttu Lastensuojelun Keskusliiton julkaisema Lapsen Maailma -lehti, jonka nähdään kulttuuriin ja aikaan sidottuna kulttuurintuotteena mahdollistavan suomalaisessa kulttuurissa isyydessä tapahtuneiden muutosten tutkimisen. Tutkimusaineiston kautta pyritään tavoittamaan kahdella eri ajanjaksolla isyyteen liitettyjä merkityksiä ja ajanjaksoja keskenään vertailemalla muodostamaan käsitys suomalaisessa isyydessä ajassa tapahtuneista muutoksista.

Paitsi tutkijan näkökulmasta, olen kokenut isyysaiheen itselleni myös henkilökohtaisella tasolla mielenkiintoiseksi. Oma vanhemmuuteni on antanut paljon aihetta pohtia muun muassa omia mielipiteitäni ja käsityksiäni vanhemmuudesta sekä vanhemmuuden rooleista ja kulttuurin vaikutusta niiden muodostumisessa. Alkusysäys isyyden valikoitumisessa opinnäytetyöni tutkimusaiheeksi on tapahtunut omassa elämässä tehtyjen pohdintojen seurauksena ja koen että tämän tutkielman kirjoittaminen on haastanut työn edetessä omaa ajattelua sekä avartanut omia vanhemmuuden käsityksiäni hyvin myönteisellä tavalla.

Tutkielma alkaa teoriaosuudella, jossa rakennetaan tutkimuksen teoreettinen perusta ja asetetaan näkökulma tutkimusaiheeseen. Teoriaosuus jakautuu kahteen osaan (kappaleet 2 ja 3), joista ensimmäinen keskittyy isyyteen ja toinen sukupuoleen. Teoriaosuuden jälkeen (kappaleessa 4) kuvataan tutkimuksen toteuttamiseen liittyvät asiat: tutkimusaineiston esittely, tutkimusmenetelmän ja aineiston analyysin kuvaus sekä käydään läpi tutkimuksen luotettavuuteen ja eettisyyteen liittyvät asiat. Tämän jälkeen seuraa tutkimuksen tulosten esittely (kappale 5), joka on jaettu kolmeen erilliseen osaan. Näistä kaksi ensimmäistä osaa ovat aineiston analyysin pohjalta muodostetut erilliset aikaan sidotut isyyden kuvaukset ja kolmannessa osassa vertaillaan ajanjaksojen kuvauksia keskenään, eli paikannetaan isyydessä ajassa tapahtuneita muutoksia ja vastataan tutkimuskysymykseen. Lopuksi kappaleessa 6 tehdään tutkimuksen johtopäätökset.

2 ISYYS

2.1 Isä, isyys ja isyyden muutokset

Rantalaihon (2003, 202–203) mukaan isyys on miehen vanhemmuutta, joka toteutuu tilanteittaisesti tietyssä ajan ja paikan määrittämässä ympäristössä. Huttunen (2001, 57) puolestaan määrittelee isän seuraavasti: ”Isä on (mies)henkilö, joka ei ole synnyttänyt lasta mutta jolla on läheinen suhde lapseen”. Huttunen perustaa tämän 2000-luvun alun määritelmän ennakoimiinsa tuleviin muutoksiin isyydessä, eli uusperheiden, keinohedelmöityksen ja samaa sukupuolta olevien parisuhteiden lisääntymiseen. Oleellista määritelmässä on sen taustalla oleva ajatus erottaa biologinen isyys sosiaalisesta isyydestä ja paikantaa isyys vanhemman ja lapsen väliseksi sosiaaliseksi suhteeksi. Isä on siis edellä esitettyjen määritelmien mukaan läheisen suhteen lapseen muodostanut mies ja vanhempi, jonka vanhemmuutta ympäristö, eli aika ja paikka, määrittävät.

Isyydestä erotetaan kirjallisuudessa tavallisesti toisistaan vähintään isän vanhemmuuden biologinen ja sosiaalinen ulottuvuus, mutta myös hienosyisempää jaottelua tehdään. Huttusen (2001, 57–64) mukaan isyyttä on neljää eri lajia, joita ovat biologinen, juridinen, sosiaalinen ja psykologinen isyys. Biologinen isyys henkilöityy tämän määritelmän mukaan ihmiseen, jonka sukusoluilla lapsi on saatettu alkuun. Määritelmää tarkennetaan vielä, että kyseessä on lapsen siittänyt mies ja kyseiset sukusolut ovat nimenomaan siittiösoluja. Juridisella isyydellä tarkoitetaan isyyden yksityisoikeudellista puolta, eli kenellä on lain edessä yhteiskunnassa oikeuksia ja velvollisuuksia lapseen nähden. Sosiaalinen isyys tarkoittaa ”lapsen kanssa asumista, arjen jakamista hänen kanssaan sekä vaihtelevassa määrin hoivan, huolenpidon ja ajan antamista lapselle” (Mt., 62). Sosiaalisen isyyden määritelmän kohdalla on tärkeää myös, että sosiaalinen isä näyttäytyy lapsen isänä ulkopuolisten silmissä, eli lapsi ja isä näyttäytyvät yhdessä erilaisissa sosiaalisissa tilanteissa. Psykologinen isyys tarkoittaa isäsuhteen tunnepohjaista ja kiintymykseen perustuvaa puolta ja määrittyy ensi sijassa lapsen kautta. Psykologinen isä on se (mies)henkilö, jota lapsi pitää isänään, keneen lapsi on kiintynyt ja keneen hän turvaa, sekä kenellä on lapsen kasvatukseen liittyvää arvovaltaa. Psykologinen isyys ei tule automaattisesti muiden isyyden lajien mukana, sillä kiintymyssuhde ei muodostu annettuna. (Mt., 57–64.)

Vaikka isyyden eri muodot voi erotella toisistaan, ja isyys nähdään biologista isyyttä laajemmin, on isän biologisella vanhemmuudella kuitenkin suuri merkitys sekä lapselle että isälle. Biologinen vanhemmuus on tavallisesti lähtökohta juridiselle vanhemmuudelle. Suomalaisessa yhteiskunnassa miehen ja naisen välillä solmitun avioliiton aikana syntyneiden lasten oletetaan olevan avioparin

biologisia lapsia, jolloin miehen juridinen isyys lapseen syntyy tämän oletuksen perusteella automaattisesti. Avoliitossa tai parisuhteen ulkopuolella syntyvien lasten isyyden voi tunnustaa jo ennen lapsen syntymää äitiysneuvolassa tai lapsen syntymän jälkeen lastenvalvojan luona. Tällöin juridinen isyys vahvistetaan maistraatin (tai viimekädessä tuomioistuimen) päätöksellä. Juridinen isyys pohjautuu lähtökohtaisesti isän ja lapsen väliseen biologiseen (geneettiseen) siteeseen oletettuna, tunnustettuna tai epäselvissä tilanteissa isyyden selvittämisen kautta, mutta mies voi saada juridisen isyyden myös adoption kautta, tai se voi syntyä (hetero)parin yhdessä saaman hedelmöityshoidon perusteella. (Isyyslaki 2015/11.)

Biologinen isyys on isälle tärkeää henkilökohtaisista syistä, vaikka sen voi nähdä myös menettäneen osin merkitystään nykyajassa perhemuotojen ja perhetilanteiden monimuotoistumisen myötä. Miehet toivovat omaa lasta siinä missä naisetkin, ja oman biologisen lapsen saaminen on monille ihmisille edelleen ensisijainen vaihtoehto. Tämä näkyy lapsettomuushoitojen käytön lisääntymisessä ja niiden kehittämisessä, kun halutaan ensisijaisesti biologisesti (geneettisesti) ”oma lapsi”. Adoptio on monille vasta seuraavaksi paras vaihtoehto, kun biologinen vanhemmuus ei ole mahdollista. (Huttunen 2001, 128; Dermott 2008, 13.) Siinäkin tapauksessa, että biologinen isä ei koskaan tapaisi lastaan, voi tietoisuus oman biologisen lapsen olemassaolosta olla miehelle tärkeä miehen identiteetin tai elämän päämäärien kannalta (Huttunen 2001, 59).

Biologisen isän (ja biologisen vanhemmuuden) merkityksellisyys lapselle on yhteiskunnassa kulttuurisesti jaettu käsitys, jonka pohjana on ajatus oman ”alkuperän” tuntemisen tärkeydestä ja sen yhteydestä identiteetin muodostamiseen (Dermott 2008, 13). Tämä näkyy Suomessa esimerkiksi adoptiota ja hedelmöityshoitoja koskevassa lainsäädännössä. Adoptoitujen lasten kohdalla pidetään tärkeänä lapsen oman alkuperän kertomista lapselle avoimesti ja lapsen ikätaso huomioon ottaen, mitä myös tuetaan adoptioon liittyvien lakisääteisten palvelujen osalta. Adoptiota säätelevään lakiin on kirjattu velvoite adoptioon liittyvien asiakirjojen säilyttämisestä vähintään 100 vuotta, jonka aikana adoptoidulla on oikeus saada niihin kirjattuja tietoja ja muun muassa tietää aikaisemman vanhempansa henkilöllisyys, jos se on asiakirjoissa tiedossa. Myös hedelmöityshoitojen tuloksena syntyneellä henkilöllä on oikeus alkuperäänsä koskevaan tietoon. Kun luovutettujen sukusolujen tai alkion avulla syntynyt henkilö täyttää 18 vuotta, hänellä on oikeus saada tietää luovuttajan henkilöllisyys. (Adoptiolaki 2012/22, Laki hedelmöityshoidosta 2006/1237.) Vaikka biologinen isyys on kiistatta merkityksellinen, on eri asia olla geneettisesti lapsen kanssa samaa sukua, kuin aktiivisesti toteuttaa isyyttä käytännössä ja omaksua isyys identiteettinä. Nyky-isyyttä käsitetään paljon muunakin kuin jaettuna geeniperimänä. (Dermott 2008, 15.)

Perheeseen ja vanhemmuuteen liittyvät käsitykset ovat kulttuurisesti rakentuneita ja ajassa muuttuvia. Lapsiperheen käsittäminen nykyajalle tyypillisesti ensi sijassa vanhemmista (tai vanhemmasta) sekä heidän vastuullaan ja huollettavina olevista alaikäisistä lapsista koostuvaksi perheeksi, ei ole kovin vanha perhekulttuurinen piirre Suomessa. Perhe sekä vanhempien ja lasten keskinäinen suhde on eri aikoina käsitetty eri tavoin. Vuori (2003) ajoittaa vanhemmuudessa suomalaisessa kontekstissa tapahtuneiden muutosten alkupisteeksi sääty-yhteiskunnan hajoamisen ja modernin yhteiskunnan vähittäisen vahvistumisen. Isäntävallan aikaan tilan tai talouden isännät olivat vastuussa lapsista, palvelijoista ja suvun naispuolisista jäsenistä, mutta sen jälkeen tapahtunut siirtymä yhteiskuntajärjestykseen, jossa jokainen täysi-ikäinen mieskansalainen oli vapaa päättämään omista asioistaan, asetti miehet samalla velvolliseksi huolehtimaan itse perheensä elatuksesta ja kasvatuksesta. Tuolloin vaimojen ja äitien asema perheessä vahvistui ja heitä alettiin yhteiskunnan taholta ohjata, valistaa ja neuvoa lasten ja talouden hoitoon liittyvissä asioissa osana kansakunnan rakentamisen projektia. Tyttöjä ja naisia ohjattiin kohti kodinhoitoa, tuon ajan ihanteellista äitiyttä, emännyyttä ja vaimoutta, mikä liitti äidit ja naiset tiiviisti kodin alueeseen. (Mt., 41–43.)

Uudistettu yhteiskuntajärjestys ja sitä tukemaan rakennetut järjestelmät ja instituutiot (esimerkiksi kansakoulu, neuvolajärjestelmä ja uudet lapsiperheiden tuen muodot), liittäessään vain tyttöjä, naisia ja äitejä kodin alueeseen, samalla erotti siitä poikia ja miehiä. Vasta 1960-luvulla alkoi keskustelu sukupuolirooleista ja vaatimukset miehen osallistumisesta kodin- ja lastenhoitoon. Sukupuoliroolikeskustelun painopiste oli aluksi isän ja isyyden näkökulman sijaan enemmän äidin mahdollisuuksissa osallistua työelämään yhdistämällä työ sekä kodin- ja lastenhoito. (Vuori 2003, 41–43, 51.) Tuolloin isästä alkoi muodostua ”äidin pikku apulainen”, joka teki kotitöitä sekä hoiti ja leikitti lapsia pyydettyä ja projektiluontoisesti, mutta ei varsinaisesti ajatellut noiden töiden kuuluvan arkisesti hänen jokapäiväisiin tehtäviinsä (Huttunen 1999, 183–184). Vasta 1980–1990-luvulla isyys nostettiin erityisesti isän näkökulmasta enemmän esiin ja isyys-aiheeseen ilmestyivät käsitteet uusi isä ja uusi isyys (Huttunen 1999, 185; Vuori 2003, 51–52). Isyys alettiin nähdä aiempaan aikaan verrattuna oleellisesti muuttuneena ja uudenlaisena.

2.2 Kohti jaettua vanhemmuutta?

Huttunen (1999) puhuu kulttuurisesta isyydestä, ja viittaa käsitteellä kulttuurissa yhteisesti jaettuihin isyyden uskomuksiin, ennakkoluuloihin, asenteisiin ja stereotypioihin (Mt., 170–171). Kulttuurinen isyys koostuu siten kulttuurissa isyyteen liitetystä merkityksistä, jotka ovat sosiaalisessa vuorovaikutuksessa rakentuneet. Huttusen mukaan kulttuurisia isyyksiä ei ole kuitenkaan vain yhtä, vaan on useita kulttuurisia isyyksiä, sillä eri aikakausilla voi havaita erilaisia kulttuurisia isyyksiä, ja

olemassa on myös yleisemmän isyyden alakulttuurisia muunnelmia. Perinteiseksi isyydeksi Huttunen nimittää sitä isyyden yleistä kulttuurista lajia, jossa miehelle ei ole tarjottu tai edes sallittu hoivaavaa vanhemmuutta, vaan joka on opastanut isiä vastuullisuuteen perheen elannon hankinnassa, ja johon syvällisempi, tunnepohjaisempi ja vuorovaikutteisempi puoli ei ole kuulunut. (Mt., 170–172.) Huttusen (1999) mukaan sukupuolijärjestelmä on kokonaisuutena estänyt miehen hoivaavaa vanhemmuutta, sillä perinteisen isän rinnalla on toiminut perinteinen äiti, joka on ”hienovaraisesti antanut ymmärtää, missä kulkevat sopivuuden rajat: isän tulee auttaa, mutta ei käydä liian tunkeilevaksi” (Mt., 172).

Uuden isän käsite kuvaa aiempaan perinteiseen isään verrattuna muuttunutta isää, perinteisen isyyden haastavaa isyyttä, ja ravistelee perinteiseen isyyteen liittyviä vanhemmuuden käsityksiä. Keskeinen uuteen isyyteen liittyvä käsite on jaettu vanhemmuus, jossa hoivatyö puolitetaan vanhempien kesken. Jaetussa vanhemmuudessa ei ole äidin ja isän erillisiä sukupuoleen sidottuja rooleja vanhempina, vaan vastuu perheestä jakautuu vanhempien kesken tasan sekä hoivan ja huolenpidon, että perheen ulkoisten toiminnan edellytysten turvaamisessa. Jaetun vanhemmuuden tärkeä piirre on ansiotyön ja vanhemmuuden yhteensovittaminen siten, ettei kumpikaan vanhemmista ole huomattavasti toistaan pitempiä aikoja kotona ja poissa työelämästä, ja toinen vastaavasti pitkiä aikoja poissa kotoa. Uusi isä näkee isyyden itselleen tärkeänä, panostamisen arvoisena ja osallistuu kotitöihin ja lastenhoitoon omasta halustaan. Uuden isyyden myönteisiä puolia on perusteltu sen kautta miehelle tarjoutuvilla hoivakokemuksilla, joista on hyötyä sekä miehelle että lapselle: isälle on avautunut uudenlainen mahdollisuus luoda läheinen suhde lapseensa. (Huttunen 1999, 185–189.) Perinteiseen isyyteen verrattuna erilaisesta tai toisenlaisesta nykyaikaisesta isyydestä käytetään myös osallistuvan isän, vastuuntuntoisen isän tai hoivaavan isän -käsitteitä.

Isyyden muutoksia tutkittaessa on erotettu aiempaa osallistuvampien isien rinnalla myös päinvastaiseen suuntaan kulkevia isiä ja isyyttä. Puhutaan ohuesta tai ohenevasta isyydestä, kun isä ei kuulu perheeseen ja isyys jää niin sanotusti ohueksi isän poissaolon vuoksi, tai kun isä-lapsisuhde jää etäiseksi, pinnalliseksi ja satunnaiseksi, vaikka isä kuuluisikin perheeseen. Isättömyydestäkin voi erottaa eri muotoja: biologinen, juridinen, sosiaalinen ja psykologinen isättömyys. Biologinen isättömyys tarkoittaa biologisen isän puuttumista lapsen elämästä ja sitä tilannetta, kun lapsella ei ole mitään suhdetta biologiseen isäänsä. Juridinen isättömyys syntyy, kun lapsi ei ole syntynyt avioliitossa, eikä kukaan ole tunnustanut isyyttään virallisesti. Sosiaalisen isättömyyden tilanteessa lapsen arjessa ei ole isää, eikä isä asu lapsen kanssa. Psykologista isättömyyttä taas on, kun lapselle ei ole syntynyt kehenkään mieheen kiintymykseen perustuvaa isäsuhdetta, eikä lapsella ole ketään, jota voisi kutsua isäkseen. Oheneva tai poissaoleva isyys on nähty nykyaikaan liittyvänä kulttuurisena

ilmiönä, aiempaa läsnä olevamman ja osallistuvan isyyden rinnalla tai sen varjossa. (Huttunen 2014, 182–184.)

Isyyden kulttuurisia muutoksia ja siihen nykyajassa usein liitettyä jaetun vanhemmuuden toteutumista perheissä käytännössä voi tarkastella esimerkiksi perheiden ajankäyttöä tutkimalla. Miettisen ja Rotkirchin (2012) mukaan Suomessa sukupuolten välinen kotityönjako on hitaasti tasoittunut, kun miesten tekemä kotityö on (ajallisesti) lisääntynyt ja naisten vastaavasti vähentynyt, vaikkakin naiset tekevät edelleen perheissä suurimman osan kaikista kotitöistä. Miesten ja naisten yhteenlasketusta kotitöihin käytetystä ajasta naisten tekemien kotitöiden osuus oli vuonna 1999 61 prosenttia, ja laskenut 59 prosenttiin vuonna 2010. Varsinkin pienten lasten isillä kotitöihin käytetyn ajan määrä on lisääntynyt ja he ovat lisänneet merkittävästi myös lastenhoitoon käyttämäänsä aikaa. Työssäkäyvien alle kouluikäisten lasten isät ovat lisänneet lastenhoitoon käyttämäänsä aikaa lähes 60 prosentilla vuodesta 1988 vuoteen 2010. Vuonna 1988 alle kouluikäisten vanhempien yhteenlasketusta lastenhoitoon käytetystä ajasta työssäkäyvien äitien käyttämä osuus oli 67 prosenttia ja vuonna 2010 enää 59 prosenttia. Isien ohella myös työssäkäyvät äidit ovat lisänneet lastenhoitoon käyttämäänsä aikaa, eli lastenhoitoon käytetään kokonaisuudessa molempien vanhempien osalta perheissä enemmän aikaa kuin aiemmin. (Mt., 57–61.)

Isyyden ja äitiyden välisiä keskinäisiä suhteita voi tarkastella vanhempien ajankäytön jakautumisen lisäksi mielikuvien tasolla, kuten Perälä-Littunen (2004) on tehnyt, tutkiessaan hyvän äitiyden ja hyvän isyyden kulttuurisia mielikuvia kolmessa sukupolvessa. Tässä tutkimuksessa lähtökohtaisesti keskenään tasavertaisina ja samanlaisina pidetyt mielikuvat vanhemmuuden rooleista paljastuivat syvemmin tarkasteluna erilaisiksi. Vaikka tutkimusta varten haastatelluista suuri osa vastasi hyvän äidin ja isän olevan samanlaiset, tai etteivät halua erotella hyvää äitiä ja hyvää isää toisistaan, kuvattiin hyvä isä ja äiti kuitenkin erilaisiksi. Äiti asetettiin useimmin pääasialliseksi vanhemmaksi ja ikään kuin malliksi, johon isää verrattiin. Tutkimuksessa tarkasteltiin kulttuurisia vanhemmuuteen liittyviä yleisuskomuksia ja mielikuvia, jollaisiksi hyvän äitiyden kohdalla muodostui luonnollisesti ja itsestään syntyvä äidinrakkaus ja hyvän isän kohdalla lapsiin käytetty aika. Hyvällä isällä on oltava aikaa opettaa lasta, asettaa rajoja ja luoda suhde lapseen. Hyvään isään liitettiin myös joitain äidistä poikkeavia ominaisuuksia, kuten perheen taloudellisen toimeentulon turvaajana oleminen ja mallina oleminen pojille. Lisäksi haastateltavat vertasivat nykypäivän isiä (tuolloin nykypäivää edusti 1995–1997 kerätty aineisto) ja menneiden aikojen isiä ja puhuivat isyydessä sukupolvien välillä tapahtuneista muutoksista. (Mt., 196.) Mielikuvat ja kulttuuriset käsitykset voivat siis olla pintaa syvemmällä ja tasa-arvoisen tai jaetun vanhemmuuden toteutumisen näkökulmasta on ongelmallista, jos isälle ja äidille on jo mielikuvien tasolla varattuna erilaiset odotukset ja roolit vanhempina.

Nyky-isien omia käsityksiä isyydestä tutkimalla vahvistuu näkemys isyydessä tapahtuneista kulttuurisista muutoksista ja isien lisääntyneestä omasta halusta keskittyä aiempaa enemmän kotiin ja lastenhoitoon. Eerola (2015) tutki väitöskirjassaan vastuuntuntoista isyyttä ensi kertaa isäksi tulleiden isien käsitysten ja kertomusten kautta. Tutkimuksen mukaan suomalaisen 2010-luvun vastuullisen isän kulttuurinen ideaali on lapsiaan hoitava ja läsnä oleva isä. Hoivaaminen ja hoitotyö näyttäytyvät pienten lasten isille itsestäänselvyyksinä, jotka pohjaavat isien omaan aloitteellisuuteen ja vastuuntuntoon. Tutkimuksessa ilmeni kuitenkin myös, että nämä kulttuurisen vastuuntuntoisen isyyden ideaalit eivät aina vastaa käytäntöä. Isät keskittyvät edelleen enemmän perheen taloudellisesta hyvinvoinnista huolehtimiseen kuin äidit sekä käyttävät edelleen pienemmän osan vanhempainvapaista. Äidit kantavat tutkimuksen mukaan käytännössä suuremman vastuun päivittäisestä lapsen arkisesta hoidosta ja hyvinvoinnista, ja isillä on äitejä suurempi valta määritellä oman hoivan vastuut ja rajat. (Mt.)

Kulttuurisia käsityksiä isyydestä voi jäljittää myös perhevapaiden käytön tarkastelun kautta. Suomalaisen perhepolitiikan tavoitteena on ollut Lammi-Taskulan ja Salmin (2014) mukaan jo viimeisten parinkymmenen vuoden ajan kannustaa isiä perhevapaiden käytössä, jossa on tausta-ajatuksena ollut naisten ja miesten välisen tasa-arvon lisääntyminen sekä perheen että työelämän alueilla. Suomessa kahden työssäkäyvän vanhemman perhemallilla on pitkät perinteet ja useimmissa lapsiperheissä molemmat vanhemmat käyvät kokopäivätyössä. Lapsen syntymä vaikuttaa eniten äitien työssäkäyntiin ja etenkin pikkulapsiperheissä äitien työllisyys on alhaisempi kuin isillä. Isien työllisyyteen lapsen ikä ei juuri vaikuta. Kun lapsi syntyy, isät pitävät erityisesti heille suunnatut vapaat, joita ei voi siirtää äidille. Vaikka vanhempainvapaakauden voi jakaa miten vanhemmat haluavat, se ymmärretään yleensä ”äidin vapaaksi” ja äidit sen myös pääasiassa käyttävät. (Mt., 75–79.) Vanhempien tekemät valinnat eivät tapahdu tyhjiössä, vaan niihin vaikuttavat kulttuurissa sosiaalisesti omaksutut ja sukupuolittuneesti jakautuneet mielikuvat vanhemmuudesta. Valinta siitä kenelle vanhempainvapaa kuuluu, tapahtuu siten kulttuurisessa kontekstissa, jossa historiallisesti lasten hoidon on ajateltu kuuluvan äidille. (Salmi & Lammi-Taskula 2014, 310.)

Lammi-Taskulan ja Salmin (2014) mukaan THL:n perhevapaatutkimus paljasti kuinka isien käsitykset sukupuolittuneesta vastuunjaosta perheessä ovat viime aikoina muuttuneet yllättäen perinteisempään suuntaan. Isät pitivät perhevapaiden käyttöä tutkittaessa entistä useammin lasten hoitoa äideille kuuluvana ja perheen toimeentuloa isille kuuluvana vastuuna. Nämä asenteet myös ennustivat isien perhevapaiden käyttöä, kun perinteisemmän sukupuolittuneen vastuunjaon asenteen omaavat isät pitivät muita isiä vähemmän todennäköisesti vanhempainvapaata. (Mt., 82–83.) Vaikka poliittisessa keskustelussa isien vähäistä vapaiden käyttöä perustellaan usein perheiden talouteen

liittyvillä syillä, perheissä olevat asenteet sukupuolten välisestä työnjaosta ovat itse asiassa taloudellisia syitä merkityksellisempiä, eikä taloudellisia laskelmia vanhempainvapaiden jakamisen seurauksista ollut tehty edes puolessa tutkituista perheistä. (Salmi & Lammi-Taskula & Närvi 2015, 35.)

Huttusen (2014) mukaan Pohjoismaissa isyyteen kohdistuneet perhepoliittiset muutokset ovat olleet naisten ideoimia, mutta niitä on toteutettu melko hyvässä ja yhteneväisessä hengessä. Vaikka naiset ovat olleet perhepoliittisten muutosten ideoijia, niiden läpiviennissä miehiä on tarvittu mukaan, tai ainakin on tarvittu miesten hiljainen hyväksyntä muutosten toteuttamisessa. Isyydessä tapahtuneet muutokset, eli isän aiempaa suurempi rooli kotitöissä ja lastenhoidossa, on nähty yleisesti nykyajassa pääasiassa välttämättömänä, oikean suuntaisena ja itsestään selvänä. Isyyden muutosta koskeville keskusteluille on ollut kuitenkin ominaista miesten itsensä vähäinen osallistuminen keskusteluun, sekä se, että niistä on puuttunut isyyden muutosten argumentointi miehen edun kannalta. Muutoskeskustelussa isyyden muutosten perusteluina on käytetty sen sijaan muun muassa sukupuolten tasa-arvoon, lapsiin ja työmarkkinoihin liittyviä perusteluja. Isyyden muutokset on nähty kyllä miesten etuna, mutta usein myös miehille sukupuolen perusteella kuuluvien etujen menettämisenä. (Mt., 179–180, 182.)

Miehen etua isyyden muutoksissa on ehkä ollut vaikeaa perustella, sillä kun hoivavastuun ja kodin töiden jakautuminen tasaisemmin vanhempien kesken muuttaa tilanteen äitien näkökulmasta reilummaksi, se kaventaa samalla vastaavasti isille aiemmin yksinoikeutena kuuluneita etuja. Kodin alue näyttäytyy siten alueena, jolla ”sukupuolten taistelua” edelleen vanhemmuudessa käydään. Sukupuoleen perustuvista etuoikeuksista luopuminen voi tuntua niistä luopumaan joutuvasta epäreilulta, ja vanhempien välisen tasa-arvon edetessä onkin jo herännyt taantumukseen viittaavaa keskustelua äidin ja isän sukupuolen perusteella jaetuista erilaisista rooleista ja työnjaosta.

Huttunen (2014) puhuu sukupuolen perusteella eriytyneestä vanhemmuudesta, jota on esitetty vaihtoehtona täysin tasavertaiselle (tai jaetulle) vanhemmuudelle. Siinä miehille suotaisiin omanlainen vanhemmuus, miehinen vanhemmuus, joka muodostuisi sallitusti äidin vanhemmuudesta erilaiseksi. Miehiä rohkaistaisiin nimenomaan olemaan miehiä, eikä pyritäisikään purkamaan vanhemmuuden sukupuolittuneisuutta kovin paljoa. Tällöin mieserityisyys ja miesten näkökannat otettaisiin esiin lapsen varhaisoidossa, lapsen kanssa olemisessa ja kotitöiden jakamisessa. Myös aikaa vievä tai raskas ansiotyö katsottaisiin osaksi isyyttä. Perhevapaiden käytössä ja perheen ja työn yhteensovittamisessa isälle annettaisiin mahdollisuus erilaisiin ratkaisuihin kuin äidille, sekä päätäntävalta niissä jätettäisiin perheille. Isän osallistuminen ja sitoutuminen perheeseen ja

vanhemman oikeudet ja velvollisuudet olisivat sukupuolen perusteella eriytyneessä vanhemmuudessa tärkeitä. (Mt.,192–193.)

Sukupuolen perusteella eriytynyt vanhemmuus on vanhempien tasa-arvonäkökulmasta ongelmallinen. Salmin, Lammi-Taskulan ja Närvin (2015) mukaan sukupuolten tasa-arvon kannalta on tärkeää saada isät käyttämään enemmän isyys- ja vanhempainvapaita, mutta niiden käytössä vanhempien vapaan valinnan on huomattu uusintavan perinteistä sukupuolten työnjakoa, jossa äitejä pidetään ensisijaisina hoivaajina. Ennen lasten syntymää puoliset jakavat usein vastuun perheen toimeentulosta suunnilleen puoliksi, mutta lasten syntyessä perheissä ”vapaa valinta” kallistuu monista syistä sukupuolittuneesti niin, että äiti jää lähes aina kotiin ja isä vastaa pääosasta perheen tuloista. Perhevapaiden jakautuminen sukupuolittuneesti lisää sukupuolten epätasa-arvoa taloudellisesti vanhempien välillä, mutta myös miesten ja naisten välillä työelämässä yleensä. Myös lapsettomien naisten on todettu kokevan syrjintää työelämässä mahdollisina tulevinä äiteinä. (Mt., 34, 36.)

Vanhempien sukupuoleen sidotut rooliodotukset näyttävät istuvan tiukassa, eikä lasten syntyminen merkitse kulttuurisesti isälle yhtä suurta muutosta käytännön toimintaan kuin äidille. Dermottin (2008) mukaan naisille ja miehille kuuluviksi ajatellut perinteiset sukupuoliroolit eivät saa enää yhtä suurta kannatusta kuin aiemmin, mutta ne saattavat olla hyväksytympiä vanhemmuudessa, kuin miesten ja naisten välillä yleensä. Isyyteen usein liitetty perheen elättäjän rooli ei välttämättä liity sinänsä isyyteen, vaan mieheyteen: mies olisi työelämässä ilman lapsiakin. Taustalla vaikuttavien sukupuolirooliodotusten vuoksi miehet naisia helpommin omaksuvat perheellistyessään töissä käyvän vanhemman roolin, joka siten yhdistyy myös isyyteen, sillä hoivaajan rooli on kulttuurissa sukupuolen perusteella varattu ensi sijassa edelleen naisille. (Mt., 33, 35.)

Vaikka ennen lapsia taloudellinen vastuu perheessä jakautuu puolisoitten kesken puoliksi ja myös naisten työssäkäyntiä pidetään yleisesti tärkeänä, vanhemmaksi tullessa sukupuolen mukaan jakautuneet vanhemmuuden roolit astuvat yhä helposti kuvaan. Lapsen syntyessä äiti luopuu isää useammin työssä käynnistä ja käyttää suuremman osan perhevapaista, jolloin isä käyttää vain isälle kiintiöidyt vapaat. Lisäksi naiseuteen ja äitiyteen liittyvät kulttuuriset mielikuvat ja odotukset yhdessä mieheyteen ja isyyteen liitettyjen mielikuvien kanssa edelleen ohjaavat naisia ottamaan suurempaa vastuuta kodin töistä ja lastenhoidosta, vaikka myös äiti kävisi kokopäivätyössä. Kulttuurissa rakentuneet mielikuvat sukupuolista ja vanhemmuudesta ohjaavat isiä ja äitejä helposti eriytyneisiin rooleihin, joista niin isät kuin äiditkin voivat pyrkiä pitämään kiinni sekä ajatella tehneensä vanhemmuudessaan vapaita valintoja.

Keskustelu sukupuolen perusteella eriytyneen vanhemmuuden puolesta ilmentää epämukavuutta kulttuurissa rakentuneiden sukupuoli- ja vanhemmuuden roolien rajojen yli astumisessa ja vaikuttaa pyrkimykseltä sanoa, että nyt sukupuoliroolien lähentyminen riittää. Sukupuolen perusteella eriytynyt vanhemmuus saattaa edustaa kaivattua hoivaavan vanhemmuuden etujen perustelua joillekin miehille, kun isä pääsee osalliseksi kodin alueen myönteisistä puolista, mutta saa yhä myös luvallisesti nauttia joistain miessukupuoleen sidotuista eduista. Sukupuolen perusteella eriytynyt vanhemmuus päämääränä tarkoittaa kuitenkin pohjimmiltaan tasa-arvon etenemisen pysähtymistä ja sukupuolten ja vanhemmuuden roolien välisen epätasa-arvon hyväksymistä. Kulttuuriset vanhemmuuden merkitykset ovat muuttuvia, mutta muutokset eivät tapahdu hetkessä, joten siirtymävaiheena jaettuun vanhemmuuteen sukupuolen perusteella eriytynyt vanhemmuus voi olla perusteltu. Seuraavaksi pyrin hahmottamaan sukupuolen merkitystä isän vanhemmuudelle.

3 SUKUPUOLI

3.1 Sukupuolen moninaisuus

Sukupuoli on fyysisten, psyykkisten ja sosiaalisten ominaisuuksien muodostama kokonaisuus. Sukupuolen määrittely fyysisestä näkökulmasta käsin sisältää esimerkiksi kehon anatomiaan liittyviä ominaisuuksia, joiden perusteella keho määritellään yleensä joko naisen tai miehen kehoksi. Yksilön sukupuoli-identiteetti liittyy sukupuolen kokemukselliseen ja psyykkiseen ulottuvuuteen ja tarkoittaa ihmisen omaa määrittelyä sukupuolesta, joka voi olla nainen, mies tai jokin muu. Sukupuolen sosiaalinen ulottuvuus sisältää eri kulttuureissa ja tilanteissa vaihtelevia sukupuolen sosiaalisia merkityksiä. (Tanhua & Mustakallio & Karvinen & Huuska & Aaltonen 2015, 8). Henkilön sukupuoli voi vastata tai ei vastaa henkilön keholle ulkoapäin määriteltäviä fyysisiä kriteerejä tietyistä sukupuolesta, mutta sukupuoli ei ole yhtä kuin kehon fyysiset tai anatomiset piirteet. Tiedetyt kehoille asetetut kriteerit eivät siten määritä henkilön tai edes kehon sukupuolta.

Aina sukupuolta ei ole käsitetty monien tekijöiden muodostamana kokonaisuutena, vaan syntymässä ”annettuna” tosiasiana. Feministisessä tutkimuksessa ”biologinen sukupuoli” (sex) ja ”sosiaalinen sukupuoli” (gender) erotettiin alun perin toisistaan, koska haluttiin rikkoa ajatus biologiasta muuttumattomana ja ikuisena yksin määrittämässä naisen kohtaloa. Tässä erottelussa taustalla oleva ajatus on, että ”biologinen sukupuoli” liittyy kehon anatomiaan ja fysiologiaan, ja ”sosiaalinen sukupuoli” käsittää sosiaalisissa suhteissa kulttuurisesti rakentuneen sukupuolen. ”Biologinen” ja ”sosiaalinen” sukupuoli käsiteparina olettaa biologian usein annettuna ja problematisoimattomana faktana, jonka päälle sosiaalinen on ikään kuin liimattu. Tämä jaottelu on kuitenkin sittemmin feministisessä tutkimuksessa kyseenalaistettu, sillä myös pysyvänä ja ongelmattomana pidetyn ”biologisen sukupuolen” määritelmien on todettu olevan aikaan sidottuja ja muuttuvia. (Koivunen & Liljeström 1996, 22; Liljeström 1996, 118–119.)

Lääketieteessä on pyritty ymmärtämään sukupuolen fyysistä muodostumista muun muassa kromosomien ja hormonien kautta, ja sukupuoleen on pyritty vaikuttamaan lääkkeillä ja kirurgian avulla. Esimerkiksi intersukupuolisia potilaita on yritetty sovittaa väkisin kaksinapaisen sukupuolijaottelun mukaan joko naisen tai miehen sukupuoleen, kun henkilön kehon fyysiset ominaisuudet eivät ole yksiselitteisesti olleet ulkoapäin määriteltävissä naiselle tai miehelle kuuluviksi. Lääketiede toimii saman sukupuolijärjestelmän sisällä kuin muu yhteiskunta, joten länsimaisen lääketieteen parissa intersukupuolisuus on perinteisesti nähty tilana, joka vaatii fyysisen sukupuolen muokkaamista normina pidetyn kaksinapaisen sukupuolijaottelun mukaiseksi.

Lääketiede on intersukupuolisuutta ja sukupuolen muodostumista tutkiessaan sekä intersukupuolisia potilaita hoitaessaan osoittanut kuitenkin samalla sukupuolen olevan joustava, ja ettei sukupuolia ole vain kaksi, vaan niitä on monia. (Hester 2004, 218–219.) Sukupuolen moninaisuutta osoittavat myös monet sukupuoleen, sukupuolen kokemukseen ja sukupuoli-identiteetteihin liittyvät käsitteet. Sukupuoleen liittyvä sanasto ja käsitteet ovat jatkuvassa muutoksessa, mikä kertoo sukupuolen olevan ihmisille merkityksellinen, ja myös paljon monimutkaisempi asia kuin kaksinapainen jako miehiin ja naisiin.

Tanhuan ym. (2015, 9) mukaan sukupuolienemmistö, cis-sukupuoliset tai cis-ihmiset -termejä käytetään, kun puhutaan naisista ja miehistä, joiden sukupuolen ilmaisu, kuten pukeutuminen ja käytös, sukupuoli-identiteetti ja fyysiset sukupuolta määrittävät ominaisuudet ovat pääosin heille syntymässä määritellyn sukupuolen mukaiset. Tämä tarkoittaa pohjimmiltaan sitä, että cis-sukupuolisten henkilöiden kohdalla syntymän hetkellä tehty sukupuolen määrittely on sattunut osumaan oikeaan. Sukupuolivähemmistöillä tarkoitetaan Tanhuan ym. mukaan ainakin transsukupuolisia, transvestiittejä, muunsukupuolisia ja intersukupuolisia henkilöitä. Transsukupuolinen ihminen on eri sukupuolta kuin se sukupuoli, joka hänelle on syntymässä määritetty. Transvestiitteja voivat kokea olevansa henkilöt, jotka ajoittain esimerkiksi pukeutumisen avulla eläytyvät eri sukupuoliin. Muunsukupuolisuus viittaa henkilöihin, jotka eivät ole naisia tai miehiä, vaan tämän kaksinapaisen jaottelun ulkopuolella, välillä tai naiseuden ja mieheyden rajalla. Sukupuolivähemmistöjen sukupuoli-identiteetti voi olla nainen, mies, muunsukupuolinen tai jokin muu omaa sukupuoli-identiteettiä kuvaava sana. (Mt., 9.)

3.2 Kaksinapainen sukupuolijärjestelmä

Sukupuolijärjestelmä on itseään tuottava ja ylläpitävä, kulttuurissa rakentunut, sukupuolten kaksinapaiseen ja hierarkkiseen erotteluun perustuva, ihmisten sosiaalisia suhteita järjestävä rakennelma. Kaksinapaisen sukupuolijärjestelmän ollessa normina, siihen kuuluu ajatus tähän normiin asettuvien asioiden ”luonnollisuudesta” ja normin ulkopuolelle sijoittuvista asioista ”luonnottomina” tai ”poikkeavina”. Kun kaksinapaista sukupuolijärjestelmää pidetään kulttuurissa ja yhteiskunnassa normina, se ohjaa ihmisiä tiettyihin tämän järjestelmän mukaisiin erillisiin sukupuolirooleihin. Sukupuolirooleilla viitataan kulttuurissa oleviin, miesten ja naisten erilaisiin sosialisointiin, sisäistämiseen ja ”roolioppimiseen” kautta omaksumiin käyttäytymistapoihin. (Liljeström 1996, 111–138.)

Yhteiskunnassa ja kulttuurissa on rakentunut tiettyjä sukupuoleen liittyviä stereotypioita ja normeja, jotka määrittävät esimerkiksi mitä pidetään sopivana tytöille ja pojille tai mitä ja millaista naiseus ja

mieheys ovat. Sukupuolinormatiivisuus rajaa sukupuolille kulttuurissa mahdollisina pidettyjä asioita ja sisältää ajatuksen siitä, että sukupuolia on vain kaksi, ja että nämä kaksi ovat toisilleen vastakohtaisia ja muuttumattomia. Sukupuolinormatiivisuuteen liittyy myös heteroseksuaalisuusoletus. (Tanhua ym. 2015, 10). Kulttuurissa olevat feminiinisyys- ja maskuliinisuuskäsitykset ilmentävät vallitsevia sukupuolinormeja, kun esimerkiksi tietynlainen käytös, pukeutuminen ja ulkonäkö tulkitaan kulttuurissa ja sosiaalisissa tilanteissa feminiiniseksi tai maskuliiniseksi, tai sukupuolelle ”oikeanlaiseksi” tai ”poikkeavaksi”. Feminiinisyys ja maskuliinisuus ovat kuitenkin ihmisten tuottamia ideologisia merkitysrakenteita sukupuolista, ja siksi myös muuttuvia ja muutettavissa (Jokinen 2010, 129).

Jokinen (2010) luettelee länsimaaisessa kulttuurissa yleensä maskuliinisina pidetyiksi ominaisuuksiksi tunteiden kontrollin, toiminnallisuuden, hallitsevuuden, suoriutumisen, rationaalisuuden ja fyysisen voiman, ja mitä enemmän mies täyttää näitä kulttuurissa maskuliinisina pidettyjä määreitä, sitä enemmän hän on mies ja miehenä arvokas. Kulttuurissa idealisoitu ja normatiivisin maskuliinisuuden muoto, hegemoninen maskuliinisuus, sisältää muihin maskuliinisuuksien muotoihin verrattuna eniten sosiaalista toimivaltaa ja auktoriteettia, ja siihen liittyvät arvot ja maailmankatsomus ovat myös yhteiskunnassa hallitsevassa asemassa. Hegemoninen maskuliinisuus on tiettyyn aikaan ja paikkaan sidottu maskuliinisuuden kulttuurinen ihanne, jota suurin osa miehistä ja myös moni naisista tukee, ja joka asettaa muunlaiset maskuliinisuudet sille alisteisiksi tai marginalisoi ne. (Mt. 128–129, 131, 133.)

Maskuliinisuus ja feminiinisyys nähdään toistensa vastakohtina, mutta ei-symmetrisinä, ja maskuliinisuus ymmärretään lisäksi usein niin, ettei siihen saa sekoittua mitään feminiinisydestä (Jokinen 2010, 129, 133). Mies ja maskuliinisuus edustavat sekä positiivista, että neutraalia, kun naiseus ja feminiinisyys tulkitaan negatiivisina, sekä neutraaliin verrattuna rajoittuneina (de Beauvoir 1988 (alk. 1949), 15). Hegemoninen maskuliinisuus järjestää miehet keskinäiseen arvojärjestykseen, ja vaikka mies ei onnistuisi kokonaan täyttämään hegemonisen maskuliinisuuden vaatimuksia, hän voi hegemonisen maskuliinisuuden sisältämien periaatteiden mukaisesti toimiessaan esiintyä kuitenkin hyväksytyllä tavalla miehenä. Hegemoniselle maskuliinisuudelle alisteisia tai marginalisoituja maskuliinisuuksia edustavat esimerkiksi homoseksuaalit miehet, rodullistetut ja etnisiä vähemmistöjä edustavat miehet, vammaiset ja alemmat sosiaaliluokat, kuten syrjäytyneet miehet. (Jokinen 2010, 133.)

Jokisen (2010) mukaan kaksinapaiseen sukupuolijaotteluun sisältyvä heteronormatiivisuus näkyy hegemoniseen maskuliinisuuteen kuuluvassa tavassa tuottaa heteromaskuliinisuus normaalina, tavoiteltavana ja hallitsevana, syrjäyttämällä homoseksuaalisuus sen ulkopuolelle. Heteromiesten

oman maskuliinisuuden rakentaminen tapahtuu erottautumalla homoseksuaaleista miehistä ja kaikesta mahdollisesti ”homoksi” leimattavasta, ja kaikki mikä tulkitaan maskuliinisuuden puutteeksi (feminiiniseksi), voidaan yhdistää homouteen. Hegemoninen maskuliinisuus ylläpitää normaaliuden käsityksiä ja leimaa maskuliinisuuden puutteen, kuten heikkouden, pehmeiden tai tunteellisuuden mahdollisesti ”homoksi”, ja siksi vältettäväksi. (Mt., 133.) Maskuliinisuus ja feminiinisyys eivät hegemonisen maskuliinisuuden ideaaliin perustuvassa kulttuurissa näyttäyty koskaan tasa-arvoisina tai edes ”kilpaile samassa sarjassa”, vaan maskuliinisuus asettuu siinä aina feminiinisestä erilliseksi ja sen yläpuolelle.

Kaksinapaisen sukupuolijärjestelmän näkökulmasta sen ”ulkopuoliset”, siihen sopimattomat tai sen vastaisesti toimivat (esimerkiksi sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöt) avaavat mahdollisuuden kyseenalaistaa nykyisen sukupuolijärjestelmän ”luonnollisuus” ja osoittavat nykyisen järjestelmän olevan vain kulttuurinen rakennelma, jonka avulla kulttuurissa ylläpidetään sukupuoleen perustuvaa epätasa-arvoa ja sukupuolten välistä hierarkiaa. Suomessa voi nähdä tapahtuneen viime aikoina edistystä kaksinapaisen sukupuolijärjestelmän kyseenalaistamisessa, kun Tasa-arvolaki (Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 1986/609) laajeni vuoden 2015 alusta koskemaan myös syrjintää sukupuoli-identiteetin ja sukupuolen ilmaisun perusteella ja lain laajenemisen yhteydessä julkaistiin monia sukupuolen moninaisuutta käsitteleviä materiaaleja kouluille, työpaikoille sekä viranomaisille. Esimerkiksi Sosiaali- ja terveysministeriön sekä Terveystieteiden ja hyvinvoinnin laitoksen sukupuolen moninaisuutta käsittelevät julkaisut ja materiaalit, sukupuolisensitiivisyyttä varhaiskasvatuksessa edistämään pyrkivä Opetus- ja kulttuuriministeriön rahoittama ja Naisasialiitto Unioni ry:n hallinnoima Tasa-arvoinen varhaiskasvatus -hanke sekä keväällä 2017 voimaan astuva samaa sukupuolta olevien avioliitot mahdollistava lakimuutos avioliittolakiin osoittavat kaikki hallitsevassa asemassa olevan sukupuolijärjestelmän haastamista.

Hallitsevan sukupuolijärjestelmän kyseenalaistaminen ja haastaminen on synnyttänyt ihmisissä toisaalta myös huolta ja vastareaktioita. Esimerkiksi tammikuussa 2015 perustettu Aito avioliitto ry on järjestänyt näkyvää kampanjointia muun muassa sosiaalisessa mediassa avioliiton säilyttämiseksi vain heteroparien oikeutena ja on kansalaisaloitteella pyrkinyt estämään jo säädetyn tasa-arvoisen avioliittolain voimaan astumisen. Aito avioliitto ry:n yhdistyssäännöissä sen toiminnan tarkoitusta on kuvattu seuraavasti:

Yhdistyksen tarkoituksena on edistää ja vahvistaa miehen ja naisen välisen avioliiton asemaa ja merkitystä aitona, erityisenä, luonnollisena ja pysyvänä instituutiona suomalaisessa yhteiskunnassa ja lainsäädännössä. Lisäksi yhdistyksen tarkoituksena on edistää lapsen oikeutta tuntea sekä isänsä että äitinsä ja olla heidän hoidettavanaan koko

lapsuusaikansa mikäli mahdollista. Yhdistyksen tarkoituksena on myös edistää lapsen terveen sukupuoli-identiteetin kehittymistä siten, että pojan kasvua mieheksi ja tytön kasvua naiseksi tuetaan vahvistamalla sukupuolten luontaista erilaisuutta, sekä turvaamalla lapselle myös adoptio-tilanteessa perhemalli, jossa lapsella on sekä isä että äiti. (Aito avioliitto yhdistyssäännöt, 2015.)

Kaksinapaisen sukupuolijärjestelmän ja heterosuhteiden luonnollisuuden äänekäs puolustaminen on noussut laajemmassa mittakaavassa esiin vasta niiden kyseenalaistamisen myötä, kun aiemmin näkymättömissä olleet ja poikkeaviksi leimatut ovat saaneet yhteiskunnassa lisää tilaa ja näkyvyyttä. Suomalaisten avoimuus heteronormatiivisesta sukupuolijärjestelmästä poikkeavaa kohtaan on vastareaktioista huolimatta myös lisääntynyt ja moni on nykyään valmis tukemaan sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen oikeuksia sekä lisäämään kaikkien yhteiskunnallista tasa-arvoa. Tämä on näkynyt vuonna 2016 muun muassa aiempaa suurempina sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen Pride-ihmisoikeustapahtumien osallistujamäärinä, sekä lesboparien ja heidän lastensa tasa-arvoa lisäävän Äitiyslaki-kansalaisaloitteen keräämänä laajana kannatuksena.

3.3 Sukupuoli ja vanhemmuus

Isä ja äiti ovat vanhemmuuden rooleja ja identiteettejä, joiden voi nähdä muodostavan kaksinapaisen sukupuolijärjestelmän mukaisesti toisiaan täydentävän parin, jossa isään perinteisesti yhdistyvät miehiset ja maskuliiniset määreet ja äitiin naiseuteen ja feminiinisyyteen liittyvät määreet. Kun kaksinapaiseen sukupuolijärjestelmään sisältyvä ajatus äitien ja naisten luonnollisuudesta kodin alueella ja ensisijaisina hoivaajina kyseenalaistuu, kääntyvät katseet miehiin ja isiin. Aletaan esittää muun muassa kysymyksiä siitä, määrittääkö sukupuoli sittenkään henkilön soveltuvuutta tiettyihin vanhemmuuden tehtäviin tai toisen vanhemman automaattisesti sukupuolen perusteella toista vanhempaa etevämmäksi kodin ja hoivan alueella. Jos äidit kykenevät yhdistämään kodin ulkopuolisen palkkatyön ja olemaan samalla vanhemmuudessaan (ja puolisoina) hoivaajan roolissa, miksi siihen eivät pystyisi myös isät? Mitä mahdollisesti ovat ne vanhemmuuden tehtävät, joissa vanhemman sukupuolella on merkitystä? Miksi tai miten sukupuoli rajoittaa tiettyjen vanhemmuuden tehtävien tekemistä? Kuinka paljon kulttuurissa olevien sukupuoleen liittyvien vanhemmuuden käsitysten on mahdollista muuttua ja millä ehdoilla?

1960–1970-luvulla feministeille tärkeää oli kyseenalaistaa miesvallan (patriarkaatin) järjestelmään olennaisena piirteenä liittyvät sukupuoli-identiteettien ”luonnollisuuteen” liittyvät käsitykset, joiden kautta naiset oli ensisijaisesti liitetty kodin ja perheen piiriin. Sukupuoli-identiteettien ja niiden mukaisten työn- ja vallanjakojen kritisointi tuli mahdolliseksi, kun sukupuolesta alettiin erottaa

biologinen (anatomis-fysiologinen) ja sosiaalinen (historiallisesti ja kulttuurisesti tuotettu) ulottuvuus toisistaan erillisenä. Feminismi ja feministinen tutkimus kyseenalaistivat sukupuolten aiemmin luonnollisiksi ajatellut toiminta-alueet ja alkoi tehdä näkyväksi sukupuolten valtahierarkiaan liittyviä piirteitä ja toimintamekanismeja, sekä naissukupuolen alistettua asemaa muun muassa historiassa, yhteiskunnassa, perheessä, työelämässä ja tutkimuksessa. (Koivunen & Liljeström 1996, 15–16.) Kahdelle toisilleen vastakkaiselle sukupuolelle perustuvat ja luonnollisina pidetyt erilliset naisten ja miesten toiminta-alueet eivät ole vahingollisia kuitenkaan vain feminiiniselle alueelle suljettuja kohtaan, vaan rajoittavat jokaista sukupuolijärjestelmän vaikutuspiirissä olevaa. Sukupuolten toiminta-alueiden rajaaminen ei ole vielä joitain sukupolvia aiemmin esimerkiksi mahdollistanut hoivaavaa isyyttä kulttuurisesti hyväksyttävänä isyyden muotona, joten nykyiset hoivaavan isyyden mallin omaksuneet isät ovat hyötäneet sukupuolten erillisten toiminta-alueiden välille vedettyjen rajojen venymisestä ja joustamisesta, vaikkakin myös rajoja on vielä olemassa.

Ransonin (2015) tutkimuksen perusteella sukupuoli ei vaikuta vanhemmuuteen kuuluvista hoivatehtävistä tai ensisijaisen hoivaajan roolista suoriutumiseen, eikä määritä vanhempaa sukupuolen perusteella ”luonnostaan” ensisijaiseksi tai toissijaiseksi hoivaajaksi. Ranson, joka tutki hoivaajan roolissa toimivia pienten vauvojen isiä, käsittää hoivatyönä kaikki fyysiset ja useaan kertaan päivittäin tapahtuvat, ja lapsen kasvun myötä muuttuvat, lapsen hoitoon ja huolenpitoon liittyvät arkiset tehtävät, sekä myös lapsen kanssa olemisen, liikkumisen, tekemisen ja kommunikoinnin. Tutkimuksen mukaan hoivatyö opitaan käytännössä lasta hoitaessa ja työ rutinoituu arjessa toiston myötä. Hoivatyössä suuressa tai pääasiallisessa hoivaajan roolissa toimineet pienten lasten isät myös kehittivät ajan kuluessa arjessa hoivaajana toimiessaan vahvan tunnesiteen lapseensa. Sekä isän hoitorutiinien ja -tehtävien oppiminen, että lapseen varhaisessa vaiheessa tutustuminen ja kiinteän isä-lapsi -suhteen muodostaminen, ovat verrattavissa samoihin vanhemmuuden kokemuksiin kuin mitkä on aiemmin liitetty vain äitien vanhemmuuteen. (Mt.) Päteväksi tai ensisijaiseksi hoivaajaksi tuleminen vaatii opettelua ja arjen kokemusta, jota vanhempi voi kartuttaa vain ajan ja toiston myötä käytännössä tekemällä, sukupuoleen katsomatta. Vanhemman vähäinen osallistuminen tai poissaolo arjessa tapahtuvista hoivarutiineista ei siten mahdollista hoivaajana pätevoitymistä tai yhtä tiivistä vanhempi-lapsi -suhdetta, kuin mikä hoivatyötä tekeväälle vanhemmalle tarjoutuu.

Käytännössä tapahtuva fyysinen hoivatyö voi mahdollistaa isälle myös uudenlaisia kokemuksia, jotka voivat puolestaan haastaa isän aiempia käsityksiä mieheydestä ja sukupuolirooleista. Ransonin (2015) tutkimuksessa hoivatyössä pätevoityneiden isien tapa toteuttaa mieheyttään käytännössä muuttuu hoivaavan isyyden myötä. Hoivatyössä aiemmin kokemattomien isien jääminen kotiin

pienen vauvan kanssa, sekä lapsen fyysisestä hoivasta ja huolenpidosta itsenäisesti vastaaminen, muuttaa isien ajattelua perhesuhteista ja työstä. Kun isän ja lapsen välinen tunneside kiinteän fyysisen hoivasuhteen myötä muodostuu, alkaa myös isän sisäinen arvojärjestys perheen ja työn välillä muuttua perhekeskeisemmäksi. Vaikka perheen taloudellinen toimeentulo on tärkeää, alkavat hoivaajina toimineet isät tiedostaa lapsiin muodostetun tunnesiteen säilymiseen tarvittavan isältä enemmän kuin taloudellista huolenpitoa. Hoivatyötä tekevien isien arvostus hoivatyötä ja sitä tekeviä kohtaan kasvaa ja myös palkkatyötä aletaan tehdä aiempaa enemmän perheen ehdoilla kuin toisinpäin: hoivaavat isät alkavat työn ja perheen yhteensovittamisessa muistuttaa ”työssäkäyviä isiä” samassa mielessä kuin aiemmin on puhuttu ”työssäkäyvistä äideistä”. Kotiin jäävät isät myös usein mahdollistavat kotiin jäämisellään puolisonsa töihin paluun, mikä rakentaa käytännön tasolla uudenlaista maskuliinisuuden muotoa perinteisten sukupuoliroolien kääntyessä toisinpäin. (Mt., 90–91, 175–178.)

Vanhemmat elävät kulttuuristen maskuliinisuus- ja feminiinisyyskäsitteiden keskellä, joten vaikka sukupuoli ei määritä isän kykyä oppia käytännön hoivatyötä, ei sukupuoli ole isän vanhemmuudelle myöskään merkityksellinen. Isällä voi olla ennen isyyttään elämässään hyvin erilainen arvojärjestys ja erilaisia sukupuoliin liittyviä käsityksiä, sekä vähäinen tai olematon kokemus hoivaajana olemisesta. Ransonin (2015) tutkimus osoittaa, että isä on kuitenkin kykenevä hoivaajaksi ja isällä olevat sukupuolikäsitykset myös muovaantuvat sitä enemmän, mitä enemmän hän tekee hoivatyötä. Fyysisen hoivatyön tekemisen myötä isästä muovautuu erilainen isä ja mies, kuin hän olisi ilman hoivaajan kokemustaan.

Hoivaava vanhemmuus on tiettyyn sukupuoleen sidottua niin kauan kuin se on kulttuuristen sukupuolikäsitysten rajoittamaa. Kaksinapainen sukupuolijärjestelmä ja sukupuoleen liittyvät odotukset ja käsitykset ovat ohjanneet (perinteistä) isää hoivaajan roolista poispäin, samalla kun se on työntänyt äitejä ottamaan suuremman roolin päivittäisen hoivatyön suorittajana. Mitä useampi isä on lisännyt toimintaansa aiemmin vain feminiiniseksi mielletyllä kodin alueella, on se synnyttänyt samalla isille lisää liikkumatilaa hallitseviin maskuliinisuuskäsityksiin ja madaltanut kodin kynnyistä seuraaville isille entisestään. Isyydessä tapahtuneet kulttuuriset muutokset muokkaavat vanhoja ja luovat uusia maskuliinisuuskäsityksiä ja esimerkiksi internet-blogeja vauva-arjestaan pitävät hoivaavat isät voidaan nähdä nykyajassa tärkeinä julkisina sosiaalisina vaikuttajina kulttuuristen isyysskuvien muodostumisessa (ks. Ranson 2015). Monet asiat, jotka eivät olleet aiempien sukupolvien tiukempien maskuliinisuuskäsitysten keskellä eläville isille vielä mahdollisia, kuuluvat nykyään jo itsestään selvästi isyyteen. Toisaalta kulttuuriset maskuliinisuuskäsitykset pitävät isiä

edelleen otteessaan, mikä näkyy nykyisissä kulttuurisissa isyyskuvissa esimerkiksi isien tarpeena erottaa oma maskuliininen vanhemmuus äidin feminiinisestä vanhemmuudesta.

4 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

4.1 Tutkimustehtävä ja tutkimuskysymys

Tämän tutkimuksen tarkoituksena on tutkia isyydessä ajassa tapahtuneita muutoksia Lapsen Maailma -lehdessä ilmestyneiden isyyttä käsittelevien artikkelien kautta. Tutkimuksessa kiinnostus kohdistuu kahteen eri ajanjaksoon sidottuun ja lehden kautta rakentuvaan isyyden kuvaan sekä niiden välillä ajassa tapahtuneisiin muutoksiin.

Tutkimuskysymykseni on:

Millaisia muutoksia isyydessä on tapahtunut kahden ajanjakson (1990–2000 ja 2010–2015) välillä, Lapsen Maailma -lehden kautta tarkasteltuna?

Tämä tutkimus on kulttuurintutkimuksellisesti orientoitunut ja sen taustalla vaikuttaa sosiaaliseen konstruktionismiin kuuluva ajatus todellisuuden rakentumisesta sosiaalisen vuorovaikutuksen ja kielen kautta. Tutkimusaineisto on suomenkielinen ja suomalaisessa kulttuurisessa kontekstissa rakentunut aikaan sidottu valmis artikkelitekstiaineisto. Tutkimusaineistoon kuuluvia tekstejä tutkitaan kulttuurintuotteena ja merkityksiä tuottavana kielenä. Tekstiaineisto (kieli) tuottaa merkityksiä representaation kautta (Väliverronen 1998, 19), eli aineiston kautta isyys saa tietynlaisia merkityksiä ja se esitetään tietynlaisena. Näitä isyyden esittämisen tapoja tutkimus pyrkii tavoittamaan. Tutkimuksessa aineistolle esitetään kysymyksiä kuten: millaista ja mitä isyys on ja millainen isä on.

Kulttuurintutkimus lähtee siitä ajatuksesta, että millään asialla ei ole mitään itsestään selvää ja muuttumatonta merkitystä, vaan merkitykset rakentuvat kielen kautta. Kieli tuottaa merkityksiä, jotka ovat aina tiettyyn sosiaaliseen ja historiallisesti muuttuvaan kontekstiin sidottua. Näkökulma aineiston suhteesta todellisuuteen on tässä tutkimuksessa konstruktionistinen, eli todellisuus rakentuu aineiston kautta tietynlaiseksi, mutta aineiston tekstejä ei voi suoraan verrata niiden ulkopuoliseen todellisuuteen. (Väliverronen 1998, 18–19.)

Aineiston ajatellaan kertovan kulttuuriin ja aikaan sidotuista yhteiskunnassa olevista, muun muassa isyyteen, vanhemmuuteen ja sukupuoleen liittyvistä käsityksistä, ihanteista, arvoista, normeista, odotuksista ja rooleista. Yhteiskunnallinen näkökulma aineistoon on, että sen kautta voi nähdä erään version kulttuurisista isyyden kuvista, sekä niissä ajassa tapahtuneita muutoksia. Se millainen kuva isyydestä aineiston kautta rakentuu ja näkyy, uudelleenrakentaa ja uudelleentuottaa isyyden kuvaa takaisin tekstien lukijoille (Väliverronen 1998, 19). Lehden kautta näkyvät isyyden kuvat osallistuvat isyyden kuvien uudelleenrakentamiseen yhteiskunnassa ja kulttuurissa.

4.2 Tutkimusaineisto

4.2.1 Aineistona *Lapsen Maailma -lehti*

Tämä tutkimus kohdistuu valmiiseen olemassa olevaan aineistoon, sosiaalialalle tärkeitä aiheita käsittelevään Lastensuojelun Keskusliiton kustantamaan Lapsen Maailma -lehteen. Lapsen Maailma ilmestyy 11 kertaa vuodessa ja on profiloitunut lapsiperheille ja lasten kanssa työskenteleville suunnatuksi erikoisaikakauslehdiksi, jonka aiheita ovat lasten ja nuorten kasvatus sekä lastensuojelukysymykset. Julkaisun tyypillinen lukija on 30–49-vuotias korkeasti koulutettu toimihenkilönainen, jolla on kotona asuvia lapsia ja hänen kotitaloutensa bruttotulot ovat 35–75 000 euroa vuodessa. (Mediatiedot 2016.)

Lastensuojelun Keskusliitto on vuonna 1937 perustettu lastensuojelualan kattojärjestö, johon kuuluu 94 jäsenjärjestöä ja 39 kunta- tai kuntayhtymäjäsentä. Keskusliitto pyrkii esiintuomaan lasten ja perheiden tarpeita kaikessa yhteiskunnallisessa päätöksenteossa, ja painottaa lapsiin ja perheisiin liittyvässä työssä ehkäisevän lastensuojelutyön tärkeyttä. Lastensuojelun Keskusliitto kehittää lisäksi lastensuojelupalvelujen laatua ja toimintaedellytyksiä, sekä pyrkii lisäämään lastensuojelua koskevaa tietoa. Keskusliitto toimii yhteiskunnassa riippumattomana eri toimijoiden (alalla toimivien järjestöjen sekä muiden yhteisöjen, kuntien ja valtion viranomaisten) yhteistyön edistäjänä lapsen edun ja oikeuksien toteuttamiseksi ja tekee myös kansainvälistä yhteistyötä tiedon välittäjänä, vaikuttajana sekä tutkimus- ja kehittämistyön kautta. Keskusliiton toimintaa mahdollistaneet merkittävimmät tulonlähteet vuonna 2014 tulivat Linnanmäen huvipuistoa ylläpitävältä Lasten päivän säätiöltä sekä Lapsen maailma -lehdestä saatavista tuotoista. Muita merkittäviä tulonlähteitä olivat Raha-automaattiyhdistyksen yleisavustus ja projektiavustukset. (Lastensuojelun Keskusliitto 2016.)

4.2.2 Aineiston erityispiirteet ja rajoitteet

Tässä tutkimuksessa käytetty aineisto on tutkijasta riippumatta olemassa oleva valmis tekstiaineisto, joten siihen liittyy tiettyjä erityispiirteitä ja rajoitteita. Kun aineisto on valmiiksi tekstimuotoinen, tutkija ei itse valitse tutkimansa ilmiön tekstuaalistamisen tapaa tai tarkkuutta. Toisin on esimerkiksi tekstimuotoon käännettävän tutkimustarkoituksessa kerätyn haastatteluaineiston kohdalla, kun tutkija voi itse valita kuinka hienosyisesti ja tarkasti raaka-aineistonsa litteroi. Valmiin tekstiaineiston kohdalla on tärkeää pohtia, kuka tekstin on tuottanut, mihin tarkoitukseen, mitä piirteitä aineisto voi tuoda tutkitusta aiheesta esiin ja mitä valintoja tekstin kirjoittaja on tehnyt. (Aro & Alastalo & Lempiäinen 2012, 672.)

Tämän tutkimuksen aineistona olevat artikkelitekstit perustuvat pääasiassa isien haastatteluihin, mutta tekstejä ei ole alun perin tarkoitettu tutkimuskäyttöön. Aineiston artikkelitekstit koostuvat yleisimmin paitsi lehtijuttua varten haastateltujen isien repliikinomaisiksi esitetyistä ja varsinaisesti puheeksi merkityistä tekstin osista, sen lisäksi myös artikkelin muun tekstin sisään kirjoitetuista isien kertomista asioista. Artikkelien kirjoittajat ovat kirjoittaneet usein tekstiin myös paljon isään, perheen lapsiin, puolisoon ja isän elämään tai historiaan liittyviä taustatietoja (epäilemättä isien antamien tietojen pohjalta), ja saattavat kuvailla tekstissä myös esimerkiksi haastatteluympäristöä, tilanteessa vallitsevaa tunnelmaa tai isän ulkonäköä (haastattelijalle syntynyttä vaikutelmaa). Vaikka artikkelitekstit ovat syntyneet haastattelujen pohjalta ja aineisto sisältää isien kertomia asioita, on isien alkuperäinen ääni suodattunut artikkelien kirjoittajien kautta ja artikkelitekstit ovat kirjoittajien tekemää tulkintaa, valintaa ja tiivistystä. Tämänkaltaisen valmiin aineiston tutkija ei voi julkaistujen artikkelien perusteella sanoa esimerkiksi mitä kaikkea lehtijutuista on jätetty pois, miten artikkelien isät on lehteen valittu, mitä haastatelluilta isiltä on kysytty ja miten, tai minkälaisia toimituksellisia ratkaisuja artikkelien tekemisessä on tehty.

Aineistoni teksti on alun perin tuotettu Lapsen Maailma -lehden lukijakuntaa ajatellen. Lapsen Maailma on erikoisaikakauslehti ja joukkoviestinnän väline, jonka valmis artikkeliteksti (kuvituksineen) on isien puhetta muokatussa ja toimitetussa muodossa. Lehden toimitus vastaa lehteen päätyvästä sisällöstä ja asettaa myös rajat ja ehdot lehden artikkeleiden sisällölle. Lehden julkaisija Lastensuojelun Keskusliitto pyrkii muun muassa edistämään perheiden ja lasten hyvinvointia, joten myös lehdessä julkaistun sisällön oletetaan tässä tutkimuksessa vastaavan samoja tavoitteita. Koska Lastensuojelun Keskusliitto on Suomessa kansallisesti merkittävä yhteiskunnallinen toimija ja vaikuttaja lastensuojelun alueella, sen julkaisun nähdään tässä tutkimuksessa edustavan yhteiskunnassa hallitsevassa asemassa olevia kulttuurisia lapsuuteen, perheeseen, vanhemmuuteen ja kasvatukseen liittyviä arvoja, ihanteita, käsityksiä, normeja ja odotuksia. Tässä tutkimuksessa Lapsen Maailma -lehti nähdään kulttuurintuotteena ja siinä ilmestyneet isyyteen keskittyvät artikkelit nähdään yhteiskunnallisia kulttuurisia isyyskuvia representoivina ja rakentavina.

Kun tutkimuksen kohteena on kulttuurintuote, ei tutkimus pyri totuudenmukaisesti kuvaamaan aineiston ulkopuolista todellisuutta (Eskola & Suoranta 1998, 100). Tässä tutkimuksessa pyritään tavoittamaan kulttuurisia isyyden kuvia sellaisina kuin ne Lapsen Maailma -lehden kautta näytetään sekä niissä ajassa tapahtuneita muutoksia. Artikkelit muodostavat kuvaa isyydestä vain sellaisena kuin se Lapsen Maailma -lehdessä tämän aineiston ja analyysin kautta näyttäytyy, eikä tutkimuksen ole tarkoitus kuvata isyyttä realistisesti aineiston ulkopuolella. Aika ja ajan kulumisen nousevat

analyysissä merkitykselliseksi, sillä jokainen teksti on itsessään tiettyyn julkaisuajankohtaan sidottu, tekstit on tutkijan toimesta jaettu tietyille rajatuille ajanjaksoille, ja lisäksi aineistoa tarkastellaan ajanjaksojen välillä kuluneessa ajassa tapahtuneiden muutosten kautta.

Tutkimusaineistoon liittyy kulttuurintuotteena ja viestinnän välineenä myös sen välittämien viestien tulkinnallisuus. Lehden lukijat eivät toimi vain viestien ”tyhjinä vastaanottajina”, vaan myös niiden yksilöllisinä uudelleen tulkitsijoina. Lukijat eivät tulkitse saamiaan viestejä koskaan keskenään täysin samalla tavalla, tai välttämättä edes siten kuin ne on viestijän toimesta tarkoitettu tulkittaviksi. (Väliveironen 1998, 18.) Aineiston tulkinnallisuus vaikuttaa tekstien tutkimukseen, sillä myöskään tutkija ei ole vapaa omista yksilöllisistä tavoistaan tehdä tulkintoja aineistosta.

Aineistoon liittyen täytyy huomioida myös julkaisun lukijaprofiili (kohderyhmä), jota leimaa yhteiskunnallinen keskiluokkaisuus ja naiseus. Lapsen Maailma -lehti näyttää ja tuottaa kuvaa vanhemmuudesta pääasiassa suomen kieliselle, korkeasti koulutetulle ja keskiluokkaiselle, naisista ja äideistä koostuvalle sekä lasten kanssa työskentelevälle yleisölle.

4.2.3 Aineiston kuvaus ja rajaukset

Aineisto koostuu Lapsen Maailma -lehdessä ilmestyneistä isyyttä käsittelevistä artikkeleista kahdella tarkastelujaksolla. Ensimmäinen tarkasteltava jakso on ajalta 1990–2000 ja toinen ajalta 2010–2015, eli aineisto sijoittuu 25 vuoden mittaiselle ajanjaksolle. Ajallisesti varhaisempi jakso on nimetty tutkimuksessa A-jaksoksi ja tuoreempi jakso B-jaksoksi. Tarkastelujaksojen valintaan vaikutti pääasiassa isyys-aiheen käsittelyn määrä lehdessä. Lastensuojelun Keskusliiton julkaisema lehti on ilmestynyt Lapsen Maailma -nimisenä vuodesta 1989, mutta esittämisen selkeyden vuoksi tutkimusjaksot alkavat vasta vuoden 1990 alusta, ja päättyvät vuoden 2015 loppuun.

A-jakso kattaa 11 lehden vuosikertaa ja B-jakso kuusi vuosikertaa. Näiden otosten välillä on lehden ilmestymisessä kulunut ajallisesti yhdeksän vuotta, eli yhdeksän lehden vuosikertaa jaksojen välistä jää aineiston ulkopuolelle. Jaksot ovat eripituiset ja sisältävät siten eri määrät vuosikertoja, koska aineistoa on pyritty tietoisesti tasapainottamaan. Isyyttä ei ole Lapsen Maailma -lehdessä käsitelty 1990-luvulla ja 2000-luvulle tultaessa lähellekään yhtä runsaasti tai yhtä monipuolisesti kuin 2010-luvun ensimmäisellä puoliskolla. Koska tutkimuksessa pyritään jäljittämään isyyden muutoksia Lapsen Maailma -lehden sivuilla, ajanjaksojen eripituisuus ei vaikuta tavoitteeseen. Ajassa tapahtuneita muutoksia voi löytää vertaamalla näitä kahta ajanjaksoa toisiinsa, jaksojen eripituisuudesta huolimatta.

Aineistoon on poimittu ne artikkelit, joissa isä puhuu isyydestään tai yleisesti isyydestä, mutta artikkeleista voi isyyden lisäksi erottaa monia muita aiheita. Monissa artikkeleissa isän voi tulkita toimivan ikään kuin mallina tietynlaisesta isästä, esimerkiksi yksinhuoltaja-isästä, jolloin isyyden lisäksi kyseinen artikkeli käsittelee yksinhuoltajuuteen liittyviä asioita ja isyyttä yksinhuoltaja-isän näkökulmasta käsin. Aineistossa on myös tekstejä, joissa artikkelin isän isyys jää marginaaliin tai lähinnä maininnan asteelle, jos esimerkiksi isän ammatin kautta muotoutuva henkilökuva on pääsyy artikkelin kirjoittamiseen. Jos kyseessä olisi jokin muu kuin Lapsen Maailma -lehti, jotkut näistä henkilökuva-tyyppisistä artikkeleista olisi voitu tehdä pienin muutoksin mainitsematta päähenkilön isyyttä lainkaan.

Suurin osa aineiston artikkeleista pohjautuu haastatteluihin, ja tekstin kirjoittajaksi mainitaan joku muu kuin isä itse, mutta aineistossa on myös joitain isien itse kirjoittamia artikkeleita. Kun artikkeli on jonkun muun kuin isän itsensä kirjoittama, sisältää teksti silloin paitsi isien puhetta, myös artikkelitekstin kirjoittajan tekemää tulkintaa, yhteenvetoa, tiivistystä ja valintaa. Tutkimuksessa on pyrkimyksenä muodostaa kuvaa isyydestä kuin se lehdessä kokonaisuutena näytetään, joten analyysi kohdistuu koko artikkelitekstiin, ei ainoastaan isien puhereplikeiksi tulkittaviin kohtiin tekstistä. Artikkelien kuvitus on jätetty analyysin ulkopuolelle, mutta yksi asia kiinnitti huomiota: koko aineistosta löytyy ainoastaan yksi tummailhoinen isä. Tämä kuvituksen perusteella tehty huomio on lisätty isän henkilön kuvaukseen analyysissä.

Aineiston ulkopuolelle on rajattu ne haastatteluun pohjautuvat artikkelit, joissa on mukana isän puolison puhetta. Tämä rajaus on tehty, koska tutkimuksessa halutaan tavoittaa isyyttä ja isän vanhemmuutta vain isiin keskittyvien artikkelien kautta. Osassa pariskuntien yhteisen haastattelun pohjalta kirjoitetuista artikkeleista olisi ollut vaikeaa erottaa kenen puheeseen tai keneen teksti missäkin kohdassa perustuu. Yksi aineiston artikkeli (B1-c) sisältää sekä kahden isän, että heidän puolisoidensa (äitien) puhetta, mutta omina selkeästi eroteltuina osioinaan. Kyseisen artikkeli on analysoitu vain isiin keskittyvän osuuden osalta. Muutamassa aineiston artikkeleista on mukana perheen lasten puhetta ja ne on hyväksytty aineistoon, koska lasten puhe ja viittaukset lapsiin tekstissä oli helposti erotettavissa.

Vuosien 1990–2000 vuosikerroista (A-jakso) löytyi yhteensä 15 rajauksiin sopivaa artikkelia ja vuosien 2010–2015 vuosikerroista (B-jakso) löytyi yhteensä 46 artikkelia. Aineisto koostuu siten yhteensä 61 artikkelista.

4.2.4 Aineiston esittely

Tässä kappaleessa tutkimusaineisto esitellään ja kuvataan ennen varsinaista aineiston analyysia tapahtuneen työvaiheen kautta, jossa artikkelit jaettiin isyys-aiheen käsittelytavan mukaan erillisiin ryhmiin. Tämä työvaihe helpotti aineistoon tutustumista ja antoi yleiskuvan aineistosta. Työvaihetta voi pitää osana aineiston analyysiä ja sen pohjana, ja sen perusteella voi myös tehdä joitain johtopäätöksiä Lapsen Maailma -lehden tavasta käsitellä isyyttä eri aikoina.

A-jakson artikkelit on jaettu kahteen erilliseen ryhmään ja otsikoitu *Henkilökohtaisesti isät* (sisältäen yhdeksän artikkelia) ja *Yleisesti isyydestä* (sisältäen kuusi artikkelia). *Henkilökohtaisesti isät* -ryhmä sisältää ne artikkelit, joissa isä puhuu isyydestä, omasta elämästään ja kokemuksistaan. Jokainen tähän ryhmään kuuluva artikkeli on kurkistus isän henkilökohtaiseen elämään ja isyyden kokemuksiin. Siinä on pääosassa isä ja hänen omat kokemuksensa muun muassa isäksi tulemisesta ja kasvamisesta, isänä olemisesta ja isyydestä sekä lasten kasvatuksesta ja vanhemmuudesta. Artikkelissa voi isyyden ohella kulkea mukana myös omat miehuuden kokemukset ja mieheyteen liittyvät aiheet sekä niihin liittyvä henkilökohtainen pohdinta. Isä voi puhua vauvan odotusajasta, äitiydestä ja parisuhteesta omien havaintojensa kautta ja miltä se hänestä tuntuu ja näyttää. Artikkeli voi sisältää myös neuvoja tai ohjeita, jotka kumpuavat isän omista kokemuksista tai tiedosta. Tämän artikkeliryhmän pääpaino on isyyden henkilökohtaisissa kokemuksissa. Nämä artikkelit on koodattu A1-alkuisella koodilla aineiston analyysin tekstikatkelmien viitteissä. Kaikki artikkelit ja niiden koodit on esitetty tutkimuksen lopussa (LIITE 1).

Yleisesti isyydestä -ryhmä sisältää ne artikkelit, joissa isä puhuu isyydestä, mutta artikkelien pääpaino ei ole isyyden henkilökohtaisissa kokemuksissa. Nämä artikkelit painottuvat käsittelemään isyyttä yleisesti tai jakamaan neuvoja ja ohjeita isyyteen ja vanhemmuuteen. Artikkelissa äänessä oleva henkilö on isä, mutta jonka oma isyys jää lähinnä maininnan tasolle. Henkilökohtaisesta isyydestä voidaan antaa kuitenkin joitain esimerkkejä artikkelissa tarjottuja neuvoja ja ohjeita tukemaan tai antamaan niille lisää painoarvoa. Tässä artikkeliryhmässä puhuvat ns. isyyden asiantuntijat, jotka puhuvat isyydestä esimerkiksi ammattinsa edustajana tai muussa asiantuntijan ominaisuudessa. Nämä artikkelit kuuluvat A2-alkuisten artikkelien ryhmään.

B-jakson isyyttä käsittelevien artikkelien määrä on selvästi moninkertaisempi ja monipuolisempi aiempaan ajanjaksoon verrattuna, vaikka jakso on ajallisesti edellistä lyhyempi. B-jaksolla käytössä ovat samat edelliset kaksi ryhmää otsikkoineen, mutta niiden lisäksi on lisätty kaksi ryhmää ja otsikkoa lisää. B-jaksolle lisätyt artikkeliryhmät on otsikoitu: *Isä on monenlainen* ja *Isyys taustalla*. B-jaksolla *Henkilökohtaisesti isät* -otsikon alle sijoittui kuusi artikkelia, *Yleisesti isyydestä* -otsikon alle sijoittui yksi artikkeli, *Isä on monenlainen* -otsikon alle sijoittui 22 artikkelia ja *Isyys taustalla* -

otsikon alle 17 artikkelia. B-jakson artikkelien koodit tekstikatkelmissa alkavat tunnuksilla B1 (*Henkilökohtaisesti isät*), B2 (*Yleisesti isyydestä*), B3 (*Isä on monenlainen*) ja B4 (*Isyys taustalla*). Artikkelien jakautuminen ajanjaksoille ja eri ryhmiin on esitetty Taulukossa 1.

Vuosikerrat 1990–2000 (A-jakso), 15 kpl	Vuosikerrat 2010–2015 (B-jakso), 46 kpl
(A1) Henkilökohtaisesti isät, 9 kpl	(B1) Henkilökohtaisesti isät, 6 kpl
(A2) Yleisesti isyydestä, 6 kpl	(B2) Yleisesti isyydestä, 1 kpl
	(B3) Isä on monenlainen, 22 kpl
	(B4) Isyys taustalla, 17 kpl

Taulukko 1 Aineiston ryhmittely ja otsikointi.

B-jakson *Isä on monenlainen* ja *Isyys taustalla* -ryhmiin sijoittui ne artikkelit, joissa isät esitellään isyytensä lisäksi myös jonakin muuna, jolloin pelkkä isyys ei ole artikkelien kirjoittamisen pääaiheena. Näissä ryhmissä olevissa artikkeleissa esiintyvät isät on valittu artikkelien päähenkilöiksi isyytensä lisäksi myös jonkin muun lehden näkökulmasta mielenkiintoisena pidetyn seikan vuoksi. Artikkelit ovat henkilökohtaisia ja myös tähän ryhmään kuuluvissa artikkeleissa isä kertoo omasta henkilökohtaisesta elämästään, ajatuksistaan ja kokemuksistaan. *Henkilökohtaisesti isät* -ryhmän artikkeleihin verrattuna poikkeavaa näissä artikkeleissa kuitenkin on, että artikkeliin valittujen isien voi tulkita tulleen valituiksi koska he ovat tietynlaisia isiä, eli ei ketä tahansa isiä. Kun näiden ryhmien artikkeleita tarkastelee yhtenä ryhmänä, näyttää siltä, että lehdessä on haluttu esitellä monenlaisia erilaisia isiä; eri ammatin edustajia, eri elämäntilanteissa olevia isiä, jollain tavalla totutusta poikkeavia isiä tai rajoja rikkovia isiä. Näiden ryhmien artikkeleissa isät saavat kertoa itselleen tärkeistä asioista ja olla vanhemmuutensa lisäksi myös monia muita asioita.

B3, eli *Isä on monenlainen* -ryhmä, sisältää ne artikkelit, joissa isyys ja jokin muu tekijä ovat keskenään sunnilleen yhtä tärkeässä osassa ja keskenään tasapainossa, kun taas B4 *Isyys taustalla* -ryhmässä jokin muu isään liittyvä tekijä nousee selvästi isyyttä vahvemmin esille. *Isyys taustalla* -ryhmän artikkeleissa isyyttä suurempaan osaan nousevia aiheita ovat usein artikkeliin valitun isän henkilökuva, ura tai ammatillinen tuotos, kun artikkelissa pääosassa oleva isä on taiteilija, kirjailija, muusikko tai muu julkisuuden henkilö. Myös jokin harvinaisempi ammatti, toiminta, tai jokin Lapsen Maailma -lehdelle tärkeä aihe voi olla näissä artikkeleissa etusijalla, eikä isyyttä käsitellä kovin laajasti tai se jää pelkäksi maininnaksi.

Täytyy huomata, että myös A-jaksolla *Henkilökohtaisesti isät* -ryhmässä isiin voi olla liitetty isyyden lisäksi muitakin aiheita. Isät on voitu valita artikkeleihin edustamaan esimerkiksi tietyn tyyppistä isää, kuten esimerkiksi yksinhuoltaja-isää, mutta artikkelien sijoittelu useampaan kuin kahteen ryhmään ei ollut niiden pienen määrän vuoksi järkevää. B-jaksolla artikkelien jakaminen useampaan ryhmään oli analyysin kannalta tarpeellisempaa, sillä isyyden rinnalla esiintyy tuoreemmissa numeroissa enemmän ja eri painotuksilla muitakin asioita. A-jaksolla isät näyttävät päässeen lehden sivuille pääasiassa isyytensä perusteella, kun taas B-jaksolla isistä halutaan useimmiten tuoda esiin enemmänkin kuin pelkkä vanhemmuus.

4.3 Aineiston analyysi sisällönanalyysin avulla

Tämä tutkimus on laadullinen tutkimus, jonka aineistotyyppinä on tekstiaineisto. Pertti Alasuutarin (2011) mukaan laadullinen tutkimus koostuu havaintojen pelkistämisen ja arvoituksen ratkaisemisen vaiheista. Aineistoa voi tutkimuksessa tarkastella useammasta kuin yhdestä näkökulmasta, mutta tutkimuksen teoreettinen viitekehys ohjaa tutkijaa kiinnittämään huomiota tutkimusaineistossa vain olennaiseen. Aluksi tutkija kerää aineistostaan teoreettisen viitekehyksen ohjaamana ja asettamiensa kysymysten kannalta olennaisia ”raakahavaintoja”, jolloin tutkittava aineisto pelkistyy hallittavampaan muotoon. Tämän jälkeen raakahavainnot yhdistetään yhdeksi havainnoksi tai harvemmaksi havaintojen joukoksi etsimällä havaintoja yhdistävä piirre, nimittäjä tai sääntö. Laadullisen tutkimuksen arvoituksen ratkaisemisen vaihe on tutkittavasta ilmiöstä saatujen havaintojen tulkitsemisen vaihe. Arvoituksen ratkaisemisen vaiheessa tutkija yhdistää tutkimusaineistostaan löytyneitä havaintoja ja aiempaa tutkimusta, tulkitsee tutkimustuloksiaan ja niiden merkityksiä, sekä pyrkii vastaamaan asettamiinsa tutkimuskysymyksiin. (Mt., 39–46.)

Sisällönanalyysi on laadullisen tutkimuksen perusanalyysimenetelmä, joka soveltui tämän tutkimuksen aineiston analyysin menetelmäksi. Tässä tutkimuksessa on käytetty aineistolähtöistä sisällönanalyysiä ja teemoittelua. Analyysin aineistolähtöisyys tarkoittaa, että aineistosta muodostuneet teemat nousevat aineistosta, eivät valmiin teorian ohjaamana. Aineistosta on erotettu sisällönanalyysin periaatteiden mukaisesti ensin tutkimuksen kannalta kiinnostavat asiat, jotka sitten analysoitiin edelleen teemoittelun avulla. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 93–97.) Tutkimusprosessi eteni käytännössä kehämäisesti, eli vaikka aineiston analyysissa teemat nousivat aineistosta, niin ne samalla ohjasivat tutkimuksen taustalla olevan teorian muotoutumista, joka puolestaan ohjasi havaitsemaan aineistossa edelleen lisää asioita. Aivan lopuksi muodostettiin analyysin yhteenveto ja tehtiin johtopäätökset.

Tutkimuksen aineisto koostuu kahdelle erilliselle ajanjaksolle sijoittuvasta artikkelitekstiaineistosta, jotka on analysoitu toisistaan erillisinä. Artikkeleista on ensin poimittu tutkimustehtävän kannalta olennaisia asioita, joita olivat lähtötilanteessa kaikki isyyteen ja isään liittyvät asiat. Käytännössä poiminta tapahtui korostamalla näitä asioita eri värein artikkelitekstistä. Eri värit toimivat koodeina, joiden avulla oli mahdollista hahmottaa eri teksteistä löytyviä samankaltaisia asioita. Värikoodauksen jälkeen aineistosta löytyneet asiat ryhmiteltiin samankaltaisia asioita sisältäviksi ryhmiksi. Näin muodostuneiden ryhmien välillä hahmottui analyysin edetessä yhtäläisyyksiä, mikä mahdollisti vielä suurempien temaattisten kokonaisuuksien muodostamisen. Lopulta analyysi tuotti molemmille jaksoille omat erilliset yhteenvedot, eli ajanjaksojen kuvaukset.

A-jakson kuvaus sisältää kolme erillistä kokonaisuutta: *Isyys muuttaa miehen elämän*, *Isä A-jaksolla* sekä *Isä ja sukupuoli A-jaksolla*. Nämä kokonaisuudet käsittelevät isyyttä hiukan eri näkökulmista, mutta ovat kaikki tärkeitä osia ajan isyyden kuvauksessa. Ensimmäinen kokonaisuus *Isyys muuttaa miehen elämän* keskittyy tälle ajanjaksolle ominaiseen tapaan käsitellä isyyttä miehen elämässä tapahtuvien muutosten kautta. Toinen kokonaisuus *Isä A-jaksolla* muodostaa kuvauksen ajanjakson isästä, ja sisältää aineistossani isään henkilönä liittyviä asioita, ominaisuuksia ja isän hahmon mahdollisuuksia. Kolmas kokonaisuus *Isä ja sukupuoli A-jaksolla* keskittyy aineistossani esiintyviin sukupuoleen, sukupuolirooleihin ja vanhemmuuden rooleihin sukupuolen näkökulmasta liittyviin asioihin.

B-jakso sisältää neljä erillistä kokonaisuutta: *Isyys on yksilöllistä*, *Isyys on läsnä olevaa*, *Isä B-jaksolla* sekä *Isä ja sukupuoli B-jaksolla*. Ensimmäinen ja toinen kokonaisuus *Isyys on yksilöllistä* ja *Isyys on läsnä olevaa* kokoavat ajanjakson isyyttä kuvaavia asioita yhteen. Isyyden käsittelyssä leimaavin piirre tällä jaksolla on isyyden yksilöllisyys ja isyyden määrittäminen ensi sijassa isän läsnäolon kautta. *Isä B-jaksolla* ja *Isä ja sukupuoli B-jaksolla* keskittyvät samoihin asioihin kuin vastaavat kokonaisuudet aiemmalla jaksolla.

Molempien ajanjaksojen kuvaukset jakautuivat keskenään samankaltaisiin, erilaisista näkökulmista isyyttä tarkasteleviin kokonaisuuksiin. Vaikka molempien ajanjaksojen kohdalla on tehty aineistolähtöistä analyysiä ja jaksot on analysoitu erillisinä, muodostui ajanjaksojen kuvausten perusrakenteet toistensa kaltaisiksi. Molemmilta ajanjaksoilta löytyy laaja(t) ”pääteema(t)”, eli jaksoille ominainen tapa käsitellä isyyttä, isän kuvaus henkilönä, sekä sukupuoleen liittyviä asioita sisältävät osuudet.

Analyysin yhteenvedo on kirjoitettu yhtenäiseen muotoon (kahdeksi erilliseksi ajanjaksojen kuvaukseksi), mutta sen sisällöstä voi edelleen nähdä aineistosta esiin nousseita pienempiä temaattisia kokonaisuuksia, joiden yhteisenä nimittäjänä on alun perin ollut esimerkiksi työ,

lastenhoito, isän tunteet, isän vapaa-aika tai jokin muu. Analyysin viimeisenä vaiheena oli vielä tarkastella ajanjaksojen kuvauksia rinnakkain ja paikantaa niiden välillä isyyden käsittelyssä tapahtuneita muutoksia sekä vastata tutkimuskysymykseen ja esittää johtopäätökset.

Ajanjaksojen kuvauksiin on liitetty otteita aineistosta. Tarvittaessa aineisto-otteet on katkaistu lyhyemmiksi, jolloin katkaisun merkinä on (- -). Merkintää [/] käytetään, kun aineisto-otteeseen on lisätty sen sisältöä selventävä sana tai sanoja. Lisäksi aineisto-otteiden perään sulkeisiin on merkitty koodi, joka yhdistää otteen sen lähdetietoihin, ks. LIITE 1.

4.4 Tutkimuksen luotettavuus ja eettisyys

Laadullisen tutkimuksen tutkimusraportti on tutkijan aineistostaan tekemä tulkinnallinen konstruktio, joten samasta aineistosta voi löytyä eri tutkijan käsissä erilaisia luokitustapoja ja painotuksia. Tästä syystä laadullisen tutkimuksen luotettavuus syntyy tutkimuksen kokonaisuuden sisäisestä johdonmukaisuudesta. Tutkijan tulee antaa riittävästi ja riittävän yksityiskohtaisesti ja selkeästi esitettynä tietoa tutkimuksen tekemisestä ja sen vaiheista, jotta lukijat voivat arvioida tutkimuksen tuloksia ja sitä kautta sen luotettavuutta. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 137–138; Kiviniemi 2015, 86.)

Tässä tutkimuksessa luotettavuutta on pyritty varmistamaan esittelemällä tutkimuksen teoreettiset lähtökohdat ja näkökulma tutkimusaiheeseen mahdollisimman kattavasti ja kuvaamaan käytetty tutkimusaineisto mahdollisimman selkeästi. Tutkimuksessa käytetty tutkimusmenetelmä ja analyysin vaiheet on pyritty kuvaamaan tutkimuksen luotettavuuden kannalta riittävän tarkasti, sekä muodostamaan selkeästi ja helposti seurattava yhteenveto analyysin tuloksista. Tutkimuksen analyysi ja tutkijan tekemät tulkinnat ja johtopäätökset on pyritty kirjoittamaan selkeästi yhteyksineen esiin, jotta lukija voi nähdä mistä tutkija on tuloksiinsa päätenyt.

Tässä tutkimuksessa on käytetty aineistona valmista artikkelitekstiaineistoa. Aineistoon kuuluvat artikkelit on listattu tutkimuksen lopussa (LIITE 1), joten lukija voi halutessaan saada aineiston kokonaisuudessaan käsiinsä. Aineiston valintaa ja aineistoa koskevat rajaukset sekä rajoitteet on pyritty aukikirjoittamaan tarpeeksi selkeästi aineiston kuvausta käsittelevissä kappaleissa.

Tutkimuksen eettisyys on pyritty varmistamaan tekemällä tutkimus huolellisesti ja valittujen tutkimusmenetelmien periaatteiden mukaisesti. Aineistosta nousevat tutkimustulokset on raportoitu totuudenmukaisesti ja vääristelemättä, ja tutkimuksessa käytetyt aineisto- ja kirjallisuuslähdemerkinnät on kirjoitettu virheettömästi ja asianmukaisesti.

5 TUTKIMUSTULOKSET

5.1 A-jakson kuvaus (vuosikerrat 1990–2000)

5.1.1 Isyys muuttaa miehen elämän

A-ajanjaksolle tyypillistä aineistossani on käsitellä isyyttä isyyden mukana miehen elämään tulevien muutosten kautta. Isäksi tuleminen näyttäytyy uudenlaisen elämäntavan alkuna ja päätöspisteenä vanhalle elämäntavalle. Teksteissä näkyvät miehen elämässä isyyden myötä tapahtuvat muutokset ovat osittain toistuvia ja samoja, mutta myös isien henkilökohtaisesta tilanteesta johtuen vaihtelevia. Tällä ajanjaksolla isyyden myötä miehen elämässä tapahtuvat muutokset näkyvät kolmella tapaa: miehen sisäinen ajatus- ja arvomaailma muuttuvat, miehen toiminta ja tekeminen muuttuvat sekä miehen ajankäyttö muuttuu.

Ensimmäinen isyyden myötä tapahtuva muutos tapahtuu sisäisesti miehen ajatus- ja arvomaailmassa. Miehen sisäinen muutos näyttäytyy uudenlaisena vastuun ottamisena, sekä arvovalintoina siitä, mikä on tällä hetkellä tärkeintä. Kun oma lapsi syntyy, isän elämä rauhoittuu, eikä isä voi enää elää yhtä itsekkäästi ja huolettomasti kuin ennen. Isäksi tullessaan mies omaksuu uudenlaisen arvojärjestyksen, jossa lapsen etu ja tarpeet ovat etusijalla. Se mikä aiemmin oli miehen elämässä tärkeintä, putoaa isäksi tulon myötä arvoasteikolla alemmas. Tuore isä voi alkaa pohtia myös omaa perhettään suurempaa kokonaisuutta ja omaa vastuutaan maapallon puhtaan elämän jatkumisessa tulevia sukupolvia ajatellen sekä tuntea vastuuta muistakin lapsista. Seuraavissa aineisto-otteissa näkyy isän vastuun tunteen herääminen.

Tuli tunne, että meillä on selvät paikat elämässä. Nyt kuuluu hoitaa tämä homma. (A1-a)

Kaikki kiteytyi lopulta yhteen ajatukseen: lapset hoidan ja sillä siisti. Mikään muu ei ole niin tähdellistä. Päätin, että tästä lähtien lapset ovat aina mukana, menen minne tahansa. (A1-e)

Huolettomuus ja vastuuttomuus eivät vielääkään ole täysin karisseet minusta. Suurimman osan vastuuttomuuttani Mikko on kuitenkin poistanut - - (A1-b)

Olen vastuussa yhdestä lapsesta ja sitä myöten laajemminkin vastuussa lapsista. (A1-a)

Toiminnan ja tekemisen muutokset näkyvät isyyden myötä tapahtuneena omien harrastusten, menojen tai muun miehen elämään aiemmin kuuluneiden asioiden vähenemisenä, ja niiden tilalle tulevien aiemmin elämään kuulumattomien uudenlaisten tehtävien ja tekemisen lisääntymisenä. Esimerkiksi aiemmin paljon matkustellut ja menevä mies muuttuu isyyden myötä perheelleen uutta

kotia remontoivaksi ja lastaan hoitavaksi isäksi, ja aiemmin vastuuttomana ja huolettomana itseään pitänyt mies ottaa isyytensä myötä päävastuun lapsensa päivittäisestä hoitamisesta. Isyyden myötä miehen elämään tulee täysin uusia vanhemmuuteen kuuluvia tehtäviä ja toimintaa, jotka myös muuttuvat lapsen kasvun myötä. Teksteissä isä hoitaa vauvaa ja valvoo öitä, työntää vauvanvaunuja, käy lapsen kanssa neuvolassa, hoitaa sairasta lasta, kylvettää, opettaa kiipeämään portaita, leikkii sisällä ja ulkona, leikkii fyysisiä leikkejä, juonii yhdessä äidille yllätyksiä, vie lasta leikkipuistoon, kotieläinpuistoon, huvipuistoon, uimaan, retkelle, metsään, onkimaan, matkalle, patikoiman luontoon, juttelee ja kuuntelee lasten kanssa musiikkia, pelaa pelejä, sekä opettaa raha-asioita.

Kolmas miehen elämään isyyden myötä tuleva muutos, ajankäytön muutokset, näkyvät miehen oman ajan vähenemisenä, sillä lapsen hoitaminen vaatii paljon isän aikaa ja läsnäoloa. Isän elämään on ennen lapsia kuulunut enemmän omaa aikaa ja harrastuksia, joista on isyyden vuoksi ainakin jonkin verran luovuttava. Isät haluavat olla lapsilleen paljon läsnä, sillä he tiedostavat lastensa kasvavan ja kehittyvän nopeasti, mikä tuottaa isälle painetta muiden velvollisuuksien keskellä. Isyys voi aiheuttaa miehelle uudenlaisia riittämättömyyden tunteita ajankäyttöön liittyen, kun isän rajallinen käytettävissä oleva aika pitää saada riittämään sekä lapselle, että muihin asioihin. Pikkulasten isiä voi myös vaivata ja ahdistaa vanhemmuuden myötä tapahtunut puolisoitten kahden kesken vietetyn ja seksiin käytetyn ajan väheneminen. Seuraavissa aineisto-otteissa näkyy miehen toiminnassa ja ajankäytössä tapahtuneita muutoksia.

Lamppa soittaa rumpuja. Lamppa lähtee maailmalle, Afrikkaan. Aikaisemmin. Mutta nyt. Lampalla on Saara, kohta yksivuotias. Ja Lamppa tekee remonttia. Järjestää arvoja, pohtii aikaa. Viemäroä, vuoraa, laudoittaa. (A1-a)

Saaran olemassaolo on muuttanut ajankäyttöäni. Haluan tietysti olla mahdollisimman paljon lapsen kanssa, seurata hänen kehitystään. (A1-a)

Isyys on minulle kaikki kaikessa. Sen tieltä ovat saaneet väistyä omat harrastukset ja muut menot. - - Esimerkiksi totuttelemisen oman ajankäytön rajoituksiin vei aikansa. (A1-f)

Miehen elämässä kolmella tapaa tapahtuvat muutokset kietoutuvat aineistoni perusteella yhteen ja muodostavat ikään kuin isäksi tulemisen muutosten ketjun, jossa miehen sisäisten muutosten tapahtumisen voi nähdä ketjun ensimmäisenä lenkkinä. Sisäisesti tapahtuvan ajatustavan ja arvomaailman muutoksen voi ajatella isyyden sisäistämisenä, joka johtaa muutoksiin miehen toiminnassa ja ajankäytössä. Isyyden myötä mies muuttuu sisäisesti, jolloin miehen elämäntapa muuttuu aiemmasta menevästä, huolettomasta ja vastuuttomasta perheen pariin painottuvaksi, säännönmukaisemmaksi ja tasaisemmaksi elämäksi. Sisäinen ajatus- ja arvomaailman muutos nostaa

isyyteen liittyvät tehtävät ja toiminnan tärkeimmiksi ja vaikuttaa ajankäyttöön isyyden tehtäviä priorisoivasti. Isyyden myötä tapahtuvien muutosten hyväksyminen ja toteuttaminen näyttää olevan aineistossani isälle kuuluva velvollisuus. Aineistoni artikkeleissa esiintyvät miehet näyttäytyvät esimerkillisinä isinä, sillä he ovat toimineet näiden velvollisuuksien mukaisesti, vaikka sitten hitaammin ja kipuillen.

Muutoksen teemaan liittyy aineistossani luopuminen aiemmasta. Miehet luopuvat isyydessään vähintään osasta omaa aikaansa, mutta sen lisäksi he tekevät muitakin uhrauksia. Aineistossani yksinhuoltaja-isä luopuu kaikista omista menoistaan, jotta lasten turvallisuudentunne ei järky. Toinen isä luopuu omalla urallaan etenemisestä ja jää kotiin lapsen kanssa, jotta puoliso pääsee luomaan omaa uraansa. Uusioperheen perustaneella etä-isällä on velvollisuuksia kahteen suuntaan: sekä nykyiselle perheelleen, että lapsilleen edellisestä parisuhteesta. Etä-isä tekee tästä syystä paljon töitä ja vaihtaa ammattia, sekä luopuu rahan säästämisajatuksista, kun isyyden vastuullinen hoitaminen sitä vaatii. Lapsen edun ja tarpeiden asettaminen isän omien tarpeiden ja halujen edelle liitetään kuitenkin aina myös isän siitä itselleen saamaan hyötyyn. Luopumista näyttää seuraavan aina uusien, jopa entistä parempien asioiden saaminen isyyden edessä uhrattujen tilalle. Seuraavissa aineistotteissa kuvataan elämän muuttumista isyyden myötä syvemmäksi ja rikkaammaksi.

On nastaa, että on alkanut ihan uusi vaihe. Lapsen kanssa elämä on äärettömän paljon syvempää. On mahdollista kehittyä ihmisenä - vieläpä hyvään suuntaan. (A1-a)

Sitä paitsi heidän [lasten] kanssaan on hirmuisen hyvä olla. Tämä on ollut niin onnellista aikaa, todellista elämää. Tuskin olisin mitenkään muuten voinut elää näin rikasta elämää. Lapsi kasvaa ja kehittyy niin nopeasti, oppii uusia asioita. (A1-e)

Nautin isyydestäni suunnattomasti, ja joka ikisenä päivänä koen, miten pieni tyttäreni monin tavoin osoittaa rakkautensa ja palkitsee saamansa huolenpidon sellaisilla tavoilla, joista minulla ei koskaan aiemmin ole ollut tietoa. (A2-f)

Teksteissä isyys kasvattaa miestä henkisesti ja opettaa arvostamaan erilaisia asioita kuin ennen. Isä pääsee lapsen myötä tutustumaan itselleen ennestään tuntemattomaan maailmaan, missä lapsi opettaa isää. Etä-isyytensä myötä isä hylkää aiemmat materialistiset elämänarvonsa, ja oppii toteuttamaan pienimuotoista perhe-elämää sekä arvostamaan perheen kanssa yhdessä tehtyjä asioita rahalla ostettavia elämyksiä korkeammalle. Aiemmin itseään vastuuttomana ja huolettomana miehenä pitänyt isä huomasi yllättäen pitävänsä uudesta säännöllisestä ja yksinkertaisesta elämäntilanteestaan perheenisänä. Omasta ajastaan ja harrastuksistaan luopunut yksinhuoltaja-isä taas uskoo, ettei olisi ilman lapsiaan voinut mitenkään elää yhtä rikasta elämää. Isyytensä myötä ja lapsen kautta mies

kokee jopa muuntuvansa hyväksytyimmäksi vieraiden ihmisten silmissä, jolloin hän voi kokea itsensä hyväksytyimmäksi yhteiskunnan jäseneksi. Alla olevat aineisto-otteet kuvaavat isyyden myötä uusien asioiden arvostamista ja uudenlaista osallisuuden kokemusta yhteiskunnan jäsenenä.

Sitä oppii arvostamaan pieniä asioita. Syöttötuolin korjaaminen tuntui mukavalta. Pinnoja sovitellessani ajattelin, että teen tätä Saaralle. (A1-a)

Joku lienee sanonut, että lapsi oppii kolmen ensimmäisen elinvuotensa aikana enemmän kuin koko loppuelämässään. Mutta niissä kolmessa vuodessa jotain oppii myös isä. Muun muassa sen, että jos oikein asiaansa uskoo, niin seilatessaan keltaisella muovipurrella sen pienen pihälätäkön yli pääsee aina Afrikkaan saakka. (A1-i)

Lapsi ikään kuin legitimoit elämään. Vieraat ihmiset puhuvat ja ovat kiinnostuneita lapsesta. Se on ihan hienoa, mutta yllättävää. Olen kokenut eristäytyneisyyttä yhteiskunnasta ja tavallaan kärsinyt siitä. Minua on aina katsottu, että mikäs elämäntaiteilija tai roisto tuokin on. (A1-a)

A-jakson analyysin kautta tulkitsen, että ennen isyyttään miehet ovat jollain tapaa keskeneräisiä, kesyttömiä ja itsekkäitä, mutta isyyden myötä he omaksuvat tietynlaisen uuden ja paremman miehen roolin. Isyys päivittävää miehet seuraavaan parempaan versioon tai nostaa heidät uudelle tasolle, jossa vastuuttoman ja kesyttömän miehen elämäntapa rauhoittuu ja mies oppii sekä kehittyy sisäisesti. Teksteissä voi havaita haikailua joidenkin entiseen lapsettomaan elämään kuuluneiden asioiden perään, mutta isänä olemisen aikaa arvostetaan silti selvästi aiempaa lapsetonta elämää korkeammalle. Nykyisen elämän paremmuutta entiseen lapsettomaan elämänvaiheeseen verrattuna kuvataan monin paikoin jonkinlaisen henkisen kasvun tai oppimisen kautta. Vasta isyydessään mies näyttää ymmärtävän mikä on tärkeintä elämässä (perhe ja lapset) ja isä haluaa omistautua isyydelleen niin hyvin kuin voi.

Tällä ajanjaksolla miehen elämässä isyyden myötä tapahtuvat muutokset näyttäytyvät itsestään selvinä isyyteen kuuluvina asioina, jotka jokainen mies käy isäksi tullessaan jollain tapaa läpi. Artikkelien isät näyttävät muutos-teeman kautta hyvin samankaltaisilta ja isyyttä käsitellään jaksolla isäksi kasvamisena, johon liittyy tiettyjä uhrauksia ja luopumista. Nämä jaksolle ominaiset piirteet luovat yleisvaikutelman isyydessä valistamisesta, kasvattamisesta ja opastamisesta. A-jakso on pääpiirteissään kerrontaa siitä mitä mieheltä isäksi tullessa odotetaan. Vaikka kaikissa artikkeleissa esiintyvät eri miehet ja artikkelien kirjoitustyyli ovat vaihtelevia, isyys on niiden kautta tarkasteltuna ensi sijassa miehen henkisen kasvun ja velvollisuuksien omaksumisen aikaa, kuin siirtymävaihe täysikasvuisuuteen.

5.1.2 Isä A-jaksolla

Isään henkilönä ja vanhempana liitetään aineistossani erilaisia asioita, jotka yhdessä muodostavat kuvaa ajanjakson isästä. Tässä kappaleessa kokoan näitä asioita yhteen.

A-jakson isälle on mahdollista kolme vaihtoehtoista perhetilannetta. Isä asuu biologisten lastensa ja lasten äidin kanssa, tai isä on biologisten lastensa äidistä eronnut ja säännöllisesti lapsiaan tapaava etä-isä sekä samalla uusioperheensä lasten isäpuoli, tai isä on ilman parisuhdetta elävä biologisten lastensa yksinhuoltaja. Isän voi tulkita olevan aineistossani yhtäaikaaisesti Huttusen (2001, 58–65) jaottelun mukaisesti lastensa biologinen, sosiaalinen ja psykologinen isä, ja edellisten lisäksi hän voi olla uuden puolison lasten sosiaalinen ja mahdollisesti psykologinen isä. Etä-isän omien biologisten lasten kohdalla isän sosiaalinen isyys voi olla osittain tai osan aikaa kyseenalainen, sillä lasten äidillä saattaa olla uusi puoliso, ja lapsilla kotona siten uusi (tai toinen) sosiaalinen isä. Isyyden juridista puolta ei tuoda tekstissä erikseen esiin. A-jaksolla isä on suomalaiseen valtaväestöön kuuluva, valkoinen, cis-sukupuolinen heteroseksuaali mies.

A-jaksolla miehellä voi olla haaveita isyydestä, ja isyys alkaa valmistautumisena tulevaan jo ennen lapsen syntymää. Tuleva isä voi haluta osallistua isyysvalmennukseen ja kokea tarvetta etsiä tietoa tulevasta, sekä pohtii ennakolta tulevaa synnytystä ja sen herättämiä tunteita. Tuleva isyys saa isän pohtimaan, miten lapsen kanssa tulee pärjäämään ja minkä näköinen syntyvä lapsi on. Aineistossani tuleva isä elää raskausaikaa äidin rinnalla ja odottaa isyyttään. Synnytykseen osallistuminen voi olla isälle itsestään selvyys, mutta hän voi olla myös varautunut poistumaan synnytyssalista kesken synnytyksen, jos kokemus on liian rankka. Lapsen kasvun myötä isä alkaa pohtia yhä enemmän omaa kasvattajan rooliaan ja osaako olla lapselleen tarpeeksi hyvänä esimerkkinä, sekä miettii, kuinka hyvät eväät elämään onnistuu lapselleen loppujen lopuksi antamaan. Aineistossani isä haluaa opettaa lapselleen itselleen tärkeitä arvoja ja omassa elämässään oppimiaan asioita. Isä haluaa olla läsnä, maltillinen ja kannustava. Seuraavissa aineisto-otteissa näkyvät miehen isyyshaaveet.

Mieskin voi haluta itselleen lapsen antaakseen tälle rakkautta ja hoivaa, ei vain todistaakseen miehistä potenssiaan. Mies voi unelmoida isyydestä ja rakentaa mielessään kuvaa itsestään, juuri hänen rakkauttaan tarvitsevan lapsen isänä. (A2-c)

Kun täytin 50 vuotta, en uskonut, että unelmani omasta lapsesta enää koskaan toteutuisi. (A2-f)

Isää kuvataan lapsen hoitoon liittyen osallistujana. Kun isän kerrotaan osallistuvan lapsensa hoitoon, vaikuttaa silloin joku muu olevan päävastuussa lapsen hoidosta. Tämä joku on käytännössä lapsen äiti. Isän rooli osallistujana kertoo isällä olevan mahdollisuus olla periaatteessa myös osallistumatta, tai ainakin tehdä lapsen hoitoon liittyviä tehtäviä toista vanhempaa vähemmän. Puhe isän

osallistumisesta lapsen hoitoon tuo esiin tekstien taustalla olevaa näkemystä siitä, että jokainen vanhempi on yhtä kykenevä tekemään samoja tehtäviä, mutta paljastaa samalla myös vanhempien keskinäisten rooliodotusten väliset erot. Teksteissä oleva isän osallistujan rooli lastenhoidossa näkyy seuraavissa aineisto-otteissa.

Olen osallistunut alusta pitäen lasten hoitamiseen, vaihtanut vaippoja ja pessyt pyykkiä. Erittäin paljon olin heidän kanssaan vauvasta alkaen. (A1-e)

Suhteeni Mikkoon oli aluksi hyvin tavanomainen: äiti hoiti poikaa, minä osallistuin avustajana hyvin pelokkaasti pyllyn pesuun ja yösyöttöön. (A1-b)

Vanhemmuus näyttää tuovan mukanaan haasteita ja yllätyksiä, joihin ei välttämättä voi etukäteen varautua. Pienen lapsen hoitamista kuvataan aineistossa intensiiviseksi, aikaa vieväksi, uuvuttavaksi, yöunia vieväksi ja parisuhdetta kuormittavaksi. Lisähaasteina mainitaan lapsen sairastelu tai jos vauvoja syntyy kerralla enemmän kuin yksi.

Yhdessäolo oli aika intensiivistä, koska poika riippui housunpuntissa kiinni koko ajan. Viikonloppujen jälkeen olin oikein tyytyväinen, että pääsin töihin lepäämään. (A1-b)

Yöunet jäivät pieniksi, kun lapsi sairastelee. Ja parisuhde joutuu koville. Kun pitäisi nukkua, pitää keskustella parisuhteen asioista. (A1-a)

Vaikeinta on tietenkin heti alussa kun tuntuu, ettei äiti saa untakaan tarpeeksi. (A1-c)

Aluksi kuvittelin, että isänä oleminen vain lokahtaa paikalleen. Se on kuitenkin vaatinut monta taistelua sekä itseni että vaimon kanssa. (A1-f)

A-jaksolla isä on pääasiassa mukana työelämässä ja isiin liitetään myös ajatus perheenelättäjyydestä. Pienten lasten isät viettävät isyysoman ja palaavat sen jälkeen takaisin töihin. Tällä ajanjaksolla ainoa vauvan kanssa kotiin jäävä isä tekee samalla töitä kotoa käsin, ja yksi taaperoikäisen lapsen isä toimii osa-aikaisesti koti-isänä. Ainoastaan yksi isä on lastensa kanssa täysin koti-isänä, mutta hänkin on aiemmin ollut paljon poissa kotoa työnsä takia. Yksinhuoltaja-isä vastaa perheensä elannosta yksin, jolloin yhden työssä käyvän elättäjän varassa olevan perheen taloudellinen tilanne voi olla aika ajoin tiukka. Myös etä-isyys tiukentaa taloutta, sillä etä-isälle aiheutuvia taloudellisia menoja muodostuu sekä nykyisen uusioperheen elättämistä, että lapsista edellisestä parisuhteesta.

Työnteko ja vanhemmuus näyttävät vaikuttavan toisiinsa. Miehen isyys vaikuttaa työhön ja uraan, mutta myös työ vaikuttaa isyyteen. Kotoa käsin työskentelevän isän työt menevät helposti yötöiksi, koska lapsen hoitaminen kotona on jo itsessään kokopäivätyötä. Mikäli työssäkäyvällä isällä on perheessä päävastuu lastenhoidosta, hän ei voi isäksi tullessaan enää yhtä suurella vapaudella joustaa

työajoissa tai lähteä työmatkoille, mikä vaikuttaa miehen uralla etenemismahdollisuuksiin ja katkaisee uraputkessa etenemisen.

Mokoma prinsessa rosvosi isältä kahdeksan tuntia kevyesti. Päiväunienkin aikana, kun töihin olisi pitänyt ruveta, myös uupunut isä retkotti reporankana punkan pohjalla. (A1-i)

Jouduin ajankäytön suhteen samaan asemaan kuin pienten lasten äidit. Entiset uran luomisen välineet hävisivät. (A1-b)

A-jaksolla työnteko voi mahdollistaa isyyttä, kun sen turvin etä-isä voi kustantaa pitkän matkan päässä asuvien lasten säännöllisiä tapaamisia. Lapsensa kanssa asuvalle isälle työnteko voi sitä vastoin merkitä liiallista poissaoloa lapsen läheltä, ja isä voi kokea työnsä hankaloittavan isä-lapsi -suhteen syntymistä. Jos isä joutuu joustamaan työnsä vuoksi liikaa ja olemaan paljon poissa kotoa, työnteko alkaa näyttäytyä uhkana, joka vie isän ja lapsen yhteistä aikaa. Jos työ on jo pakottanut isän olemaan paljon poissa kotoa aiemmin, kotiin jääminen myöhemmin seuraavien lasten kohdalla on isälle uusi tilaisuus panostaa lapseen. Työpaikka ja työnteko näyttäytyvät aineistossani myös isyyden voimavaroina, sillä ne voivat tarjota isälle kaivattua aikuisseuraa ja taukoa lapsiperhearjesta.

5.1.3 Isä ja sukupuoli A-jaksolla

A-jaksolla sukupuoli esitetään kaksinaapaisena ja sukupuoliroolit ja vanhemmuuden roolit ovat vahvasti vanhempien ”biologiseen sukupuoleen” sidottuja. Äidin vanhemmuus näytetään isän vanhemmuutta kiinteämmin biologiaan sidottuna, ja odotusaikana äiti kasvaa kuin itsestään ja ”luonnollisesti” vanhemmuuteensa. Äitiyteen kasvaminen esitetään luonnollisena ja ongelmattomana, kun isyys vaatii suurempaa psyykkistä ponnistelua. Isälle psyykkisesti vanhemmuuteen kasvamisen prosessi tapahtuu äitiin verrattuna viiveellä, ja kuvataan pitkänä ja monimutkaisena tienä. Seuraavissa aineisto-otteissa verrataan äidin ja isän vanhemmuutta. ”Naisen vanhemmuus” yhdistyy mutkattomalla tavalla luonnollisuuteen ja ”miehen vanhemmuus” monimutkaiseen psyykkiseen kasvuun.

Naisella on jo biologiansa vuoksi tilaisuuksia kypsymiseen. Koko naisen kierto on konkreettisempaa kuin miehellä. Esimerkiksi raskaus, synnytys ja imetys. Biologinen isyys on miehelle häilähtävän lyhyt yhdynnän hetki. Isyyteen kasvaminen taas on pitkä ja monimutkainen tie. - - Mies etsii jatkuvasti omuutta. Elämä kasvattaa naista vahvemmaksi luonnollisten kriisien kautta. Miehellä vanhemmuus on enemmän psykologista. (A2-a)

Äidit ovat kuitenkin vielä enemmän kiinni vauvassa kuin me miehet. Jotenkin se on niin. (A1-a)

Isällä on A-jaksolla mahdollisuus valmistautua psyykkisesti tulevaan isyyteen ennakolta esimerkiksi isyysvalmennuksessa ja osallistua vauvan odotukseen äidin rinnalla. A-jaksolla isä ei koe raskautta fyysisesti omassa kehossaan, mutta saa konkreettisia todisteita isyydestään jo ennen lapsen syntymää esimerkiksi ultraäänikuvan muodossa ja kuuntelemalla vauvan sydämen sykkeitä äidin vatsalta wc-paperirullan hylsyn läpi. Isällä näyttää olevan kuitenkin mahdollisuus valita oman valmistautumisensa sekä puolison raskauteen osallistumisen määrä ja intensiivisyys, sillä isyysvalmennus tai oman isyyden pohtiminen ennen lapsen syntymää näyttäytyvät ainoastaan isän mahdollisuuksina, ei pakkoina. Isien osallistuminen synnytykseen näyttäytyy myönteisenä, mutta isän omana valintana, ja isälle jätetään myös mahdollisuus poistua synnytyssalista kesken synnytyksen. Seuraavissa aineisto-otteissa tulee esiin synnytyskokemuksen myönteisyys ja isällä oleva mahdollisuus pohtia isyyden herättämiä tunteita ennakoon.

Nykysukupolvesta saadaan ensimmäiset valokuvatkin ennen syntymää. Tuota kuvaa katsellessa oli oloni hieman outo. (A1-d)

Vaikka lääkärinä seuraan synnytystä hieman eri tavalla, niin terveen lapsen tuleminen on elämän tähtihetkiä. Ilman muuta kannattaa tulla mukaan synnytykseen. (A2-d)

Varauduin myös siihen, että kokemus [synnytys] olisi liian rankka ja joutuisin poistumaan kesken kaiken. Onneksi kaikki sujui hyvin. Vaimonikin mielestä olin toiminut 'ihan järkevästi', hän naurahtaa. (A1-h)

Äidin ja isän vanhemmuus alkaa A-jaksolla samalla hetkellä (yhdynnässä), mutta isälle pakollinen rooli vanhempana ennen lapsen syntymää typistyy ja päättyy vain tähän välttämättömimpään. Tämä tulee esiin suorin sanoin tekstissä ilmaistuna, mutta myös epäsuorasti. Isän rooliin houkutellaan kertomalla isien myönteisistä isyyskokemuksista odotusajalta ja synnytyksestä, mutta jättämällä isälle mahdollisuus valita itse osallistuuko synnytykseen tai muuhun sitä edeltävään valmistavaan toimintaan. Isän psyykkinen kasvu vanhemmuuteen saa edetä hitaasti tai jäädä tauolle, kun äiti jatkaa raskauden myötä ”luonnollisesti” kasvuaan äitiyteensä. Vanhempien eri tahdissa tapahtuva kasvaminen vanhemmuuteen luonnollistetaan yhdistämällä vanhemmuuden psyykkinen puoli erottamattomasti fyysiseen. Kun kehossa tapahtuvat lisääntymiseen liittyvät fyysiset toiminnot liitetään vanhemman psyykkiseen kypsymiseen, ei raskaana olevalla näytä olevan muuta mahdollisuutta kuin kypsyä odotusaikana vanhemmuuteensa, eikä isällä voi olla samaa ”luonnollista ja mutkatonta” tietä psyykkiseen vanhemmuuteen. Koska isä ei itse koe raskautta fyysisesti ja kasva sitä kautta vanhemmuuteensa ”luonnollisesti”, on psyykkinen kasvu isälle vaativampi prosessi kuin äidille. Isältä kypsyminen vaatii halua nähdä vaivaa, mutta vaivannäön määrän määrittäminen jätetään isän itsensä päätettäväksi.

Kun isälle annetaan mahdollisuus olla raskauden päättyessä vanhempana keskeneräisempi ja totutella vanhemmuuteensa hitaasti vasta lapsen syntymän jälkeen, on äidin silloin omaksuttava hoitovastuunsa välittömästi. Tämä tarkoittaa päähoitovastuullisen roolin lankeamista alusta saakka ”luonnollisesti” äidille. Äidille luodaan teksteissä fyysisiin ominaisuuksiin ja ei-vapaaehtoisuuteen perustuva, toista ”luonnollisemman” vanhemman rooli, eikä anneta samaa vapautta hitaaseen vanhemmuuteen kasvuun kuin isälle. Samalla isästä rakennetaan alusta lähtien toissijaista vanhempaa, sillä fyysisen ja psyykkisen yhdistämisen kautta ainoastaan äiti voi olla lapsen syntymän hetkellä vanhemmuuteensa valmis, eikä isä mitenkään voi silloin yltää vanhemmuudessaan samalle tasolle.

Tällä jaksolla koti ja lastenhoito näyttäytyvät lähtökohtaisesti perinteisen sukupuoliroolijaon mukaisesti naisen ja äidin alueina, johon äiti sijoittuu alusta asti edellä kuvatun luonnollistetun roolijaon mukaan. Isä kuvataan teksteissä lapsen hoitoon osallistuvana, eli ei-päävastuullisena, tai jos isä on lapsen hoidosta päävastuullinen, hän on sitä koska äiti ei ole paikalla. Isä voi ottaa lasten hoidossa äitiä suuremman roolin, kun äidin työstä maksetaan parempaa palkkaa (taloudellinen hyöty), tai kun äidin työ vaati paljon matkustelua (olosuhteiden pakko). Isä on lastenhoidosta päävastuullinen myös silloin, jos äiti ei ole siihen kykenevä.

Kun isän äitiä suurempi rooli kodin alueella toteutuu vain tietyissä erityisissä tilanteissa, määrittyy isälle ominaisemmaksi ajateltu toiminnan alue kodin ulkopuolelle. Isään yhdistyy tällä jaksolla myös pääasiassa kodin ulkopuolella tapahtuva työnteko ja perheenelättäjäys, ja pienen lapsen kanssa koti-isänä ollessaankin isä työskentelee etänä. Astuessaan kodin ja lastenhoidon alueelle, isälle luodaan sinne oma miehinen tilansa, jolloin tuotetut sukupuolten erot edelleen erottavat vanhemmat toisistaan kaksinapaisen sukupuolijaon mukaisesti. Mies voi tulla naisille perinteisesti kuuluvalla alueelle, mutta ei saa menettää siellä miehisyyttään ja miehisiksi ajateltuja piirteitään. Seuraavassa aineistotteessa nainen kuvataan muuttuneena, ja mies ikään kuin naisen muutoksen hyväksyjänä (mies on lähtenyt mukaan muutokseen). Vanhemmuudessa tapahtuneet muutokset näyttäytyvät myönteisinä, mutta ajatus miehen omasta tilasta ja siten kaksinapaisen sukupuolijärjestelmän mukaisen sukupuolijärjestyksen ylläpitämisestä esitetään välttämättömänä.

Patriarkaaliseen perhesysteemiin ei ole enää paluuta. Nainen on muuttunut, ja mies lähtenyt mukaan tähän muutokseen. Siinä mielessä meneillään on positiivinen prosessi. Mutta isien pitäisi nyt löytää myös maskuliininen tapa toimia vanhempana. (A2-a)

A-ajanjaksolla tuotetaan sukupuoleen perustuvia eroja äidin ja isän vanhemmuuden välille, mutta jaksolla näkyy myös kuinka keinotekoisia nämä erot ovat. Kaksinapaisen sukupuolijärjestelmän mukainen vanhemmuuden roolijako näyttää rajoittavan isän vanhemmuutta, ja kodin alueelle astunut

isä voi pitää vanhempien perinteisiä rooleja ahtaina, tai kokea naisten tarkoituksella omivan lastenhoidon itselleen ja naisten haluavan pitää kiinni perinteisesti äidille kuuluneesta toiminnan alueesta. Seuraavissa aineisto-otteissa näkyy, kuinka isä on täysin kykenevä hoitamaan lastaan siinä missä äitikin, mutta myös äitien vastustus isien hoivaajan roolin kasvua kohtaan tuodaan esiin.

Oma varmuuteni Mikon hoitajana kasvoi. Huomasin että poika ei kuollut käsiini vaikka äiti ei ollutkaan paikalla. (A1-b)

Kaikesta päätellen naiset eivät tosiasiassa haluakaan luovuttaa äitiyden salatietoa miehille. Mies on lastenhoidossa hyvä renki, mutta valtaa ja vastuuta ei kunnon äiti hänelle voi luovuttaa. (A1-c)

Lastaan hoitava ja yksin lapsensa kanssa liikkuva isä näyttäytyy sukupuoli- ja vanhemmuuden rooleja rikkovana. Isä huomaa vanhemmuuden rooliodotuksia rikkoessaan herättävänsä kiinnostusta ja saavansa sukupuolensa perusteella erityiskohtelua. Erityisesti naiset kiinnittävät huomiota lastaan hoitavaan isään, ja isä saa osakseen ihailua ja ihastusta, minkä isä voi kokea kielteisesti ja ei-ansaittuna huomionosoituksena. Isän saama erityiskohtelu tuo ilmi, kuinka isältä odotetaan sukupuolensa perusteella vähemmän panostusta lapsen hoitoon kuin äidiltä, ja se osoittaa samalla, kuinka isää ahdetaan lapsensa hoidossa tahtomattaankin osallistujan ja avustajan rooliin. Lastaan tasavertaisena hoitamaan pyrkivän isän on vaikeaa olla tasavertainen, jos samaa suoritusta arvioidaan molemmalta vanhemmalta eriarvoiseksi. Isä voi myös kokea olonsa äidin rinnalla ulkopuoliseksi virallisissa auttamisjärjestelmissä, kuten äitiysneuvolassa tai äitiyspoliklinikalla. Alla olevissa aineisto-otteissa näkyy vanhemmuuden rooliodotusten eroja ja vanhemman saaman kohtelun olevan sukupuolesta riippuvaa.

Ylipäättään auttavaisia - ja huolestuneitakin - naisia ilmaantui lähistölle kun liikuimme kahdestaan maailmalla. Minusta tuntui että sain neuvolassakin erityiskohtelun. (A1-b)

Mutta kun esimerkiksi kävin hoitamassa sairasta lastani keskussairaalan lastenosastolla, sairaanhoitajat (jotka siis olivat naisia) alkoivat oitis leperrellä vaimolleni ”miten hyvin isä osaa lasta hoitaa”. He ilmeisesti odottivat että minä olisin tullut lastani katsomaan kaatokännissä ja piiska kädessä. (A1-c)

Perinteiset sukupuoliroolit ja miesten nauttima etuoikeutettu asema vaikuttavat teksteissä isien sisäistämiltä, sillä vanhempien eriarvoinen kohtelu näyttäytyy isille ongelmallisena vain, kun se on sitä miehen omasta näkökulmasta. Isät ovat huomanneet saavansa sukupuolensa perusteella vanhempana erityiskohtelua, mutta ei-toivottua siitä tulee vasta kun isä kokee sen omaa vanhemmuuttaan aliarvioivana. Seuraavassa aineisto-otteessa miesnäkökulmasta asioita katselee perheessään äitiä suuremman lastenhoitovastuun ottanut isä. Isä on omassa elämässään huomannut

lapsen hankaloittavan urakehitystään, mutta ei näe työelämässä olevia rakenteita muuten sukupuolille eriarvoisina:

Itse olen huomannut, ettei sukupuolesta ole työmarkkinoilla hirveästi etua, ellei siihen liity vapautta määrätä omasta ajankäytöstään. (A1-b)

Sisäistettyjä sukupuolirooleja ilmentää myös seuraava aineisto-ote. Isä voi ajatella sukupuolten välillä olevan niin suuria eroja, ettei miehenä osaa vaatettaa tytärtään, vaan tarvitsee siinä naisen apua:

Mietin, kuinka voin tietää, mitä tyttö tarvitsee. Mikon vaatteet eivät olleet mikään ongelma. (A1-e)

Teksteissä tuotetaan myös vastakkainasettelua isän ja äidin kasvatustyylien, sekä poikien ja tyttöjen leikin välillä. Seuraavissa aineisto-otteissa vanhemmuuteen liitetään kaksinapaista sukupuolijaottelua mukailevat, vanhemman sukupuolesta riippuvat ja toisilleen vastakkaiset kasvatus- ja lastenhoitotyylit, sekä yhdistetään hyvin perinteisesti pojat ja ”reipas leikki”. Näennäisestä sukupuoliroolipohdinnasta huolimatta isä sukupuolittaa itse tekstissä lapsen leikin.

Neuvokas isä selviää vauvan jokapäiväisestä hoidosta ilman vaipanvaihdon ja hellimisen opaskirjojakin. Sen sijaan monet isät lukisivat varmaan mielellään sellaisia kirjoja kuin ”Vauvan kanssa metsällä” tai ”101 seikkailuleikkiä”. (A1-c)

Äidin poissa ollessa opetin Mikon kiipeämään kaksikerroksisen rivitalomme portaita omin voimin. Tällä bravuurinumerolla peloteltiin äitiä ja muita naisia monta kertaa. (A1-b)

Viime aikoina olen ihmetellyt mistä pieni poika oppii niin tehokkaasti sukupuoliroolinsa - tällä hetkellä poika ei edes suostu leikkimään tyttöjen kanssa. Ei, poikia pitää olla ja sotaa ynnä muuta reipasta leikitään. (A1-b)

Isä näytetään A-jaksolla miehenä, joka toimii vanhemmuudessaan mieheyttä ja maskuliinisuutta ilmentävillä tavoilla. Isän ja lasten yhteiset puuhut ovat tällä ajanjaksolla pääasiassa fyysisiä, aktiivisia ja toiminnallisia leikkejä sekä rohkeita temppuja ja seikkailuja. Toiminta lasten kanssa suuntautuu pääasiassa kotoa ulospäin: isän kanssa tehdään retkiä, lähdetään metsään, vaelletaan ja lähdetään matkoille. Isän kanssa tapahtuva toiminta ja leikki on aineistossani useammin aktiivista ja liikkeessä olevaa tekemistä kuin rauhallista ja paikallaan pysyvää.

Lasten kanssa suosituimmat leikit ovat vapaapaini sängyssä sekä ”tipu ja kotka”, jossa isä ottaa kotkana tipuja kiinni ja vie ne pesään. (A1-f)

Lasten kanssa pitää jaksaa touhuta. Tunnen itsekin oloni välillä melko lapselliseksi. Mietin, olenko kasvanut aikuiseksi ollenkaan. (A2-d)

Piirrämme saaresta kartan ja kätkemme sinne aarteen, jota lapset voivat sitten etsiä. Siitä riittää iloa meille vanhemmillekin. (A2-b)

Vanhemmuuden roolit perustuvat kaksinapaiseen sukupuolijärjestykseen, josta tehdään A-jaksolla ”luonnollinen” perusta vanhempien välisille eroille. Lisäksi vanhemmuuden roolit näytetään heteronormatiivisesti toisilleen vastakkaisina ja toisiaan täydentävinä. Kaksinapainen sukupuolijärjestelmä työntää vanhempia ennalta määriteltäisiin vanhemmuuden muotteihin, mikä näkyy jakson teksteissä esimerkiksi siinä, että roolien rajoja rikkovia isä ei nähdä isien kertomuksissa lasten hoitoon liittyen äidin rinnalla tasavertaisina vanhempina, ja äidit näytetään isä ”luonnollisempina” hoivaajina. Mahdollisuudet tasa-arvoiseen vanhemmuuteen näyttäytyvät näiden luonnollisiksi kuvattujen sukupuolierojen kautta olemattomilta, kun isä näytetään sukupuolen perusteella jäävän vanhemmuudessaan jälkeen jo alkumetreillä.

Kun isä haluaa astua naisille kuuluvaksi mielletylle alueelle, voi kaksinapainen sukupuolijärjestelmä toimiessaan joko-tai -periaatteella aiheuttaa miehelle halun uudelleenmääritellä maskuliinisuuden ja feminiinisuuden rajat. Koska maskuliinisuuden ja feminiinisuuden välille on vedetty raja ilman välimuotoja, tarkoittaa se sitä, että jos jokin ei ole maskuliininen, se on silloin feminiininen. Mies voi kokea maskuliinisuutensa vaarantuvan naiseuteen ja äitiyteen yhdistetyllä alueella, mikä näkyy teksteissä tarpeena määritellä isälle oma miehinen tapa toimia feminiinisellä alueella. A-jakson isä näytetään vanhemmuudessaan maskuliinisuudestaan kiinni pitävänä, mutta kaikesta huolimatta halukkaana ja kykenevänä astumaan enemmän kodin- ja lastenhoidon alueelle, sekä joustamaan perinteisistä sukupuolirooleista. Kulttuurisesti ajassa maskuliinisiksi muotoutuneet piirteet, ominaisuudet ja alueet, eivät määritä miestä ja isää muuttumattomina ja pysyvinä.

5.2 B-jakson kuvaus (vuosikerrat 2010–2015)

5.2.1 Isyys on yksilöllistä

B-ajanjaksolla teksteissä korostuu isien monenlaisuus ja henkilökohtaiset kokemukset. Artikkeleissa esiintyvien isien yksilölliset piirteet nostetaan esiin ja lukijalle annetaan paljon henkilökohtaista tietoa. Pelkkä isyys ei ole riittänyt isyyttä käsittelevän artikkelin kirjoittamiseen, vaan artikkeliin valitun isän erityinen elämäntilanne, ammatti, henkilökohtaiset ominaisuudet tai piirteet, tai jokin muu erityinen tekijä yhdistyy ja kietoutuu artikkelissa esiintyvään isään, tuoden artikkeleihin yksilöllisyyttä, henkilökohtaisuutta ja erityisyyttä.

Tällä jaksolla teksteistä löytyy puhetta miehen isyyshaaveista ja isällä on mahdollisuus toteuttaa haaveensa myös itsenäisesti. Miehen toive omasta lapsesta kuvataan vahvana ja mies on voinut olla tietoinen isyyshaaveistaan jo lapsesta tai nuoresta iästä saakka. Itse isyys kuvataan luonnollisena asiana, sekä normaaliksi ja arkiseksi osaksi elämää. Artikkeleissa on tällä jaksolla myös sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen edustajia ja isyys muodostuu siten aiempaa moniulotteisemmaksi. Isä voi olla oman lapsensa synnyttänyt ja sittemmin sukupuolensa korjannut mies, tai lapsensa biologinen isä (siittäjä) (Huttunen 2001, 57), joka on myöhemmin korjannut sukupuolensa naiseksi. Seuraavissa aineisto-otteissa näkyy isän lapsihaaveet sekä isän sukupuolen ja seksuaalisen suuntautumisen moninaisuus.

Olen aina pitänyt lapsista ja ihan lapsesta asti on ollut selvää, että se päivä koittaa joskus. Sellaista vaihtoehtoa, että lapsia ei tulisi, ei ole koskaan ollut. Jos puoliso ei olisi jostain syystä halunnutkaan lapsia, voi olla, että puoliso olisi mennyt vaihtoon. (B1-b)

En koskaan ajatellut olevani äiti, vaan raskaana ollessanikin puhuin mahassa olevalle lapselle, että täällä on sinun isäsi. (B3-a)

Suomessa ei kovin paljon keskustella siitä, että myös mies, on sitten hetero tai homo, voi haluta lasta. Siksi julkisuudessa olevat esimerkit homoisista ovat tärkeitä: homomiehet näkevät, että isäksi tulo on todella mahdollista. Toisaalta myös muut näkevät, että homovanhempia on olemassa. (B3-u)

Mies saattaa ajatella isyyttään ensi sijassa biologisena (geneettisenä) isyytenä, jolloin hän voi haluta nähdä omia ulkoisia piirteitään lapsessa, mutta isyys näyttää olevan kuitenkin paljon biologista isyyttä laajempaa. Biologista isyyttä tärkeämmäksi isyyden tekijäksi nousee ajatus lapsen kasvattamisesta ja ohjaamisesta, sekä mahdollisuudesta isälle itselleen tärkeiden asioiden siirtämisestä eteenpäin omalle lapselle. Isä haluaa ennen kaikkea toimia lastensa oppaana, ottaa huomioon lapsensa yksilöinä, ja ohjata lapsiaan tekemään elämässään omia itsenäisiä ratkaisuja. Isät haluavat olla vanhempina ennen

kaikkea lastensa tukena ja asioiden mahdollistajina, tarjoamatta lapsilleen valmiita valintoja ja elämänpolkuja.

Lapsen biologinen isä voi olla lapsen elämässä läsnä tai sitten ei. Biologinen isyys voi rajoittua vain biologiseksi tosiasiaksi, kun lapsi on saatettu alkuun luovutetuilla sukusoluilla ja lapsen biologisen isän rooli perheen ja lapsen elämässä rajautuu ainoastaan siihen. Myöskään adoptio- tai sijaislasten isien tai isäpuolten isyys ei määrity biologisen sukulaisuuden kautta, vaan sosiaalisen ja psykologisen isyyden (Huttunen 2001, 62–65) kautta. Isyyden näytetään olevan ensisijaisesti aitoa läsnäoloa, ja isyys syntyy lapsen kanssa yhdessä olemalla ja yhteisiä asioita tekemällä, myös silloin kun isä on lasten biologinen isä. Teksteissä esiintyvien miesten ja isien halu viettää aikaa lapsen kanssa ja kuulua läheisesti lapsen elämään näkyy läpi B-jakson. Seuraavista aineisto-otteista voi nähdä isän halun olla läsnä, sekä läsnäolon kautta tapahtuvan ”isäksi tulemisen”.

Jos lapsia saan, haluan olla niiden elämässä mukana niin paljon kuin mahdollista, sanoo Eeli. (B1-b)

Siinä tulee isäksi. Lapsen ei tarvitse olla edes oma biologinen lapsi. (B1-e)

Isät ja miehet kokevat isyyteen liittyen monenlaisia tunteita. He surevat kokiessaan lapsettomuutta, reagoivat voimakkaasti ja tunteellisesti kuullessaan tulevansa isäksi, ovat huolissaan raskaana olevan puolisonsa jaksamisesta ja siitä, onko syntyvä vauva terve, sekä pelkäävät tulevaa synnytystä. Lapsen syntymän jälkeen isät pelkäävät vakavasti sairaan lapsensa kuolemaa, ikävöivät lapsiaan poissa ollessaan, kokevat huonoa omaatuntoa ja avuttomuutta silloin kun eivät voi olla puolisoidensa tukena tai paikalla auttamassa lastenhoidossa sekä tuntevat väsymystä ja voimattomuutta vauva-arjessa. Isät tunnistavat oman väsymyksensä keskellä myös puolisonsa väsymyksen, kokevat mukavia hetkiä lapsensa kanssa, huolestuvat jos lapsi katoaa näköpiiristä, puhuvat rakkaudesta lastaan kohtaan ja ilahtuvat, kun pieni lapsi hymyilee tai kun osaavat rauhoittaa lapsen itkun. Seuraavissa aineisto-otteissa kuvataan joitain isyyteen liitettyjä tunteita.

Olen huolestuja. Päiväkodin henkilökunta kartoittaisi tilanteen näin: tässä on aidat ympärillä eikä kukaan huuda, pystyn siis keskustelemaan toisen aikuisen kanssa. Minulta se ei onnistu. Olen kokoajan valmiustilassa kuin olisi hyökkäys päällä. (B3-e)

Kuluneen kymmenen päivän aikana perheemme elämä oli heilahdellut syntymän ihmeestä kuolemanpelon kautta lapsisyöpäpotilasperheeksi. (B3-c)

En osannut edes kuvitella, millaista on olla isä. Nyt en enää oikeastaan muista vuosia ennen isyyttä. Isyys on tuonut nöyryyttä ja elämäniloa. Mukavien hetkien kautta tajuaa elämän suuruuden ja ilon siitä, että saa olla mukana tällaisessa. On oma paikka ja rooli. (B3-v)

Isällä on tarve puhua raskauden ja isyyden aiheuttamista tunteista, peloista ja huolista. Toisten miesten kanssa puhuminen on erityisesti tulevalle isälle tärkeää, mutta vertaistukea kaipaavat myös kokeneemmat isät. Miehet voivat kokea tunteista puhumisen vaikeana, mutta pelkästään miehille suunnatut vertaistukeen perustuvat isäryhmät tai vain miehistä koostuvat ystäväporukat tarjoavat tilan, missä myös tunteista puhuminen ja huolien jakaminen tuntuu mahdolliselta. Seuraavat aineisto-otteet kertovat miehisen vertaistuen tärkeydestä.

Totta kai se oli mielessä, mitä kaikkea voi tapahtua. Helpotti, kun kerroimme omat kokemuksemme ja vertasimme esimerkiksi sairaalahenkilökunnan toimintaa. Sekin kävi selväksi, miten eri lailla kukin asiat kokee. (B1-a)

Juha muistaa opastaneensa Mikkoa ainakin siitä, että oma aika tulee olemaan kortilla, sillä kaikkia käsipareja tarvittaisiin kotona. Aku neuvoi nukkumaan paljon ja nauttimaan rauhasta – niin kauan kuin siihen vielä pystyisi. (B3-t)

Isyys tuo mukanaan muutoksia miehen elämään, mikä aiheuttaa isässä niin myönteisiä kuin kielteisiä tunteita. Isä kokee lapsen herättämiä raivon ja arjen ahdistavuuden tunteita, sekä petetyksi tulemisen tunnetta, kun ei osannut etukäteen ennakoida kuinka rankaksi elämä lasten myötä voi aika ajoin muuttua. Isä tuntee isyytensä myötä myös uudenlaista iloa ja tärkeyden tunnetta sekä kokee parisuhteen muuttuvan lasten myötä arkisemmaksi, aikuisemmaksi, turvallisemmaksi, syvemmäksi ja tasaisemmaksi. Lastenhoito on työlästä puuhaa ja vie paljon vanhempien aikaa, jonka etenkin koti-isät näyttävät tietävän. Tuoreet isät huomaavat, että vanhempien kahdenkeskinen aika käy lasten myötä paljon aiempaa vähäisemmäksi. Kokeneemmat isät, joilla on jo enemmän kokemusta pikkulapsiarjesta, pitävät vanhempien kahdenkeskisen ajan vähyyttä pikkulapsiarkeen kiinteästi kuuluvana ja normaalina asiana, vaikka kaipaavat edelleen myös parisuhdeaikaa.

Vanhemmuus ja vanhempien parisuhde näytetään kiinteästi yhteen kietoutuneina, sillä hyvinvoiva parisuhde näyttäytyy teksteissä vanhemmuutta tukevana tekijänä. Parisuhdetta täytyy muistaa hoitaa ja siihen täytyy panostaa järjestämällä kahdenkeskisiä hetkiä. Pienet arjessa tapahtuvat huomionosoitukset ja vanhempien kahden vietetyt hetket, molempien vanhempien tasaveroinen osallistuminen kodin töihin ja lastenhoitoon sekä vanhempien omat menot ja harrastukset, tukevat parisuhdetta ja vanhemmuutta. Seuraavissa aineisto-otteissa näkyy kuinka vanhemmuus rajoittaa parisuhdetta, ja että myös vanhempien keskinäiselle suhteelle on tärkeää järjestää aikaa.

Olema yrittännee pittää kiini siitä, että katomma toisiam silimiin joka päivä. Välillä meinaa seki unohtua. Kyllä sitä kahenkeskistä aikaa kaippaa. (B3-m)

Perhe-elämä on opettanut, että todellista kilvoittelua tässä maailmassa on avioliitto. Siihen joutuu todella satsaamaan, että se toimii. Meilläkin on omat ongelmamme parisuhteessa – niin kuin kaikilla ihmisillä. Sopusynty ymmärryksestä, että todellakin ollaan samassa veneessä. (B3-n)

Rauhaisaa aikaa puolison kanssa jää vasta sitten, kun lapset ovat menneet nukkumaan. (B3-p)

Siellä [perheleirillä] oli aikaa jutella parisuhteen kannalta tärkeistä asioista, joita ei arjessa ehdi käsitellä. Saimme olla kahdestaan ja nauttia toistemme läheisyydestä. Lapsetkin tykkäsivät ikäisilleen sopivasta toiminnasta. (B3-p)

Tällä ajanjaksolla isä haluaa pitää kiinni omista harrastuksistaan ja omasta ajastaan, mikä on isälle tärkeää vanhemmuudessa jaksamisen vuoksi. Isälle tärkeä vapaa-ajan toiminta voi toimia myös isän turvaverkkona vanhempien eron hetkellä. Isä näyttää osaavan ottaa itselleen isyydestään huolimatta tarvittaessa omaa aikaa, eikä omiin harrastuksiin käytetty aika näyttäydy isälle asiana, jonka rajoittamista joutuisi erikseen opettelemaan. Isät toimivat isyydessään aktiivisina toimijoina, ja kykenevät itse määrittelemään oman ajan tarpeen omaan isyyteensä sopivaksi. Isät eivät koe oman ajan vähenemistä ongelmana, vaan oma aika toimii vanhemmuuden ja perhe-elämän tukena. Seuraavat aineisto-otteet näyttävät isän oman ajan isälle tärkeänä, ja jonka isä tarvitsee ja tarpeen mukaan ottaa, mutta joka ei nouse perheen tarpeiden edelle.

Iltaisin ja viikonloppuisin Toni antaa tarpeen vaatiessa tilaa myös omille jutuilleen. Ne voivat olla pihahommia, liikuntaa tai kavereiden tapaamisia. (B1-d)

Leppäkangas haluaa omistaa suurimman osan vapaa-ajastaan pojalle ja puolisolalle, loput omille urheiluharrastuksille. (B1-a)

Eron jälkeen hän asetti poikansa elämässään ykkössijalle ja suuntasi jäljelle jäävän energian joukkueeseen. Jalkapallo antoi yksinäiselle isälle mahdollisuuden tuntea itsensä tarpeelliseksi. (B3-s)

Teksteissä näytetään joitain isiä, joiden voi tulkita elämäntilanteensa tai ominaisuuksiensa takia edustavan lehdessä vanhempina erilaisia valtavirrasta poikkeavia ryhmiä, ja he ovat myös aineistossani marginaalisessa asemassa. Nämä valtavirrasta poikkeaviksi isiksi luettavat isät pohtivat omien elämänvalintojensa ja elämäntilanteidensa vaikutuksia lapsiinsa. Isät toivovat, että ratkaisut, joita ovat elämässään tehneet tai heidän lastensa valtavirrasta poikkeava perhetausta, eivät vaikuttaisi kielteisesti lasten elämään. Isän vankilatuomio tai isän kuuluminen sukupuoli- tai seksuaalivähemmistöön mainitaan asioina, joiden mahdollisia kielteisiä vaikutuksia lapsille pelätään. Valtavirrasta poikkeavilla isillä on vanhemmuuteen ja lapsiin liittyviä huolenaiheita, joita muilla

aineistoni isillä ei ole, ja he toivovat, että erilaisista perhetaustoista tulevat lapset kohdattaisiin hyväksyen ja ennakoluulottomasti. Seuraavat aineisto-otteet kuvaavat näitä erityisiä huolenaiheita.

Voi olla, että kaikki vanhemmat eivät anna lastensa leikkiä lapsen kanssa, jonka isä on vankilassa. Toivoisin, etteivät aikuiset olisi niin tuomitsevia. Eihän ole lapsen syy, että vanhempi on tehnyt rikoksia. (B3-l)

Pelkäsin, että lapsiani aletaan [isän sukupuolen vuoksi] kiusata koulussa, mutta näin ei käynyt, kaikki on mennyt kivasti. Tapaan heitä mahdollisuuksien mukaan, he ovat elämässäni tiiviisti mukana, ja suhteemme on ihana. Sukupuoleeni he suhtautuvat luontevasti. (B3-r)

Toivottavasti Suomi on lastemme aikuistuttua tottunut monenlaisiin lapsiperheisiin. Toivon, ettei lapseni joudu kiusaamisen pelossa kokemaan olevansa vääränlaisesta perheestä tai vaikenemaan taustastaan. (B3-u)

Tällä ajanjaksolla isyys näytetään monenlaisena ja yksilöllisenä. Isät ovat yksilöitä ja monia asioita, eivätkä ainoastaan vanhempia. Isät ovat teksteissä isyydessään aktiivisessa roolissa ja oman isyytensä asiantuntijoita. Isät pohtivat aktiivisesti isyyttään ja siihen vaikuttavia tekijöitä, ja tiedostavat oman isyytensä olevan merkityksellistä itselleen, lapsilleen ja puolisolleen. Isät osaavat itse määritellä mitä perheeltä, parisuhteelta, isyydeltä ja elämältään haluavat, ja itselle tärkeiden asioiden tavoittelemisen on sallittua. Isiä ei näytetä omien toiveiden tavoittelussa itsekkäinä, vaan päinvastoin aktiivisuus oman elämän muotoilemisessa kuuluu isyyteen.

5.2.2 Isyys on läsnä olevaa

Isyys yhdistyy B-jakson teksteissä isien yksilöllisyyden lisäksi läsnäoloon, aikaan ja ajankulkuun. Ajan voi nähdä liittyvän isyyteen kolmella tapaa: ensinnäkin isä käyttää aikaa läsnäoloon, toiseksi isyyteen ja läsnäoloon käytettävissä oleva aika kuluu, oli isä läsnä tai ei, ja kolmanneksi isän nykyinen isyys yhdistää isän menneisyyden ja oman lapsen tulevaisuuden, ja aikaa tarkastellaan sukupolvien kautta. Isyyden aika näyttäytyy rajallisena ja ohikiitävänä, sillä isät tiedostavat lasten kasvavan nopeasti, eikä lasten lapsuudesta menetettyjä hetkiä saa enää myöhemmin takaisin. Isyydelle tärkeintä aikaa on lasten lapsuus, ja etenkin se aika, kun lapset ovat pieniä. Isyys määrittyy ensi sijassa läsnäolon kautta, jota monet asiat voivat uhata ja rajoittaa.

Isän läsnäolo ei tarkoita ainoastaan isän fyysisesti paikalla olemista, vaan se sisältää lasten kanssa tekemistä, olemista, aitoa kuuntelua ja vuorovaikutusta. Läsnä oleva isä käyttää aikaansa mahdollisimman paljon lapsiinsa lasten ollessa pieniä, sillä läsnäoloon käytettävissä oleva aika kuluu kaiken aikaa. Isä voi elettyä elämää jälkeinpäin ajatellessaan sanoa olleensa fyysisesti paikalla, mutta

olleensa paljon henkisesti muualla. Fyysisesti paljon poissaollut isä voi ajatella jälkikäteen tehneensä liikaa töitä ja lasten kanssa eletty arki ja lasten lapsuus on jäänyt isältä kokematta. Vanhempien ero ja lasten asuminen isästä erillään rajoittavat isän läsnäoloa, ja myös lapsistaan erillään asuvat isät haluavat tavata lapsiaan säännöllisesti sekä pitää lapsiin erosta huolimatta hyvät ja läheiset välit. Vanhempien keskinäiset huonot välit eron jälkeen voivat rajoittaa isän läsnäoloa lisää, jos lapsen tapaamisista ei päästä yhteisymmärrykseen.

Äärimmäisin syy isän poissaololle ja isän läsnäoloon käytettävää aikaa rajoittava tekijä teksteissä on isän vankilatuomio. Kun isä istuu tuomiotaan, on hänellä ikävä lapsiaan, ja hän pyrkii pitämään yhteyttä lapsiinsa sekä olemaan isänä läsnä myös vankilasta käsin niin paljon kuin mahdollista. Isä haluaa kuulua lastensa elämään etäältäkin, ja tarttuu tarjottuihin tilaisuuksiin pitää suhteita yllä myös vankilatuomiota suorittaessaan. Vankilassa olevalle isälle lapset ovat syy odottaa vapautumista, katsoa tulevaisuuteen myönteisesti ja pyrkiä elämään tuomion suorittamisen jälkeen rikoksetonta elämää. Seuraavissa aineisto-otteissa näkyy vankilatuomion aiheuttama (lähes) totaalinen isän fyysinen poissaolo lasten elämästä, sekä isän omiin valintoihin perustuva fyysinen ja/tai henkinen poissaolo.

Näen lapsia sitten kaupungilla, kun pääsen tapaamaan heitä niin sanotulla syy-lomalla. Tapaan siis lapsiani, vaikka vankilassa olenkin. Mutta eiväthän ne muutaman tunnin tapaamiset ole samaa kun olisin vapaana. (B3-h)

Kun parin yhteinen tytär syntyi, isä oli jo saanut elinkautisen vankeustuomion ja istui vankilassa. Hän pääsi ristiäisiin raudat käsissä vartijan kanssa ja näkemään tyttärensä ensiaskeleet pleksin takaa. (B3-l)

Minulla on paremmat välit lapsiini kuin ansaitsisin. Varmastikin olen ollut ihan hyvä isä, mutta fyysisesti poissaoleva. Vaihtaisin monet työrupeamat siihen, että olisin saanut nähdä, kun lapseni oppivat vaikkapa lukemaan tai pyöräilemään. (B3-k)

Mitä valintoja olinkaan tehnyt työni, harrastusteni ja perheen välillä. Viime kesänä sain kuulla Deviltä, että en ole ollut isä pitkään aikaan. (B3-o)

Ajankulku näkyy teksteissä isien omaa isyyttä pidemmällä ajanjaksolla. Isällä voi olla ajatuksia sukupolvelta toiselle jatkuvista asioista, joiden siirtymisessä eteenpäin isä itse toimii isyydessään nykyhetkessä keskeisenä toimijana. Isä voi katsoa menneisyyteen ja nähdä itsessään tai omissa elämänvalinnoissaan samoja piirteitä kuin omassa isässään, ja ajatella kulkevansa osittain samoja elämänpolkuja kuin mitä oma isä on aikoinaan kulkenut. Isä näyttäytyy menneisyyden ja tulevaisuuden yhdistävänä linkkinä, nähdessään itsensä merkityksellisessä asemassa sukupolvien

ketjussa. Isän omalla lapsuudella voi olla merkitystä sille, minkälaisena isä oman roolinsa isänä nykyhetkessä näkee ja minkälainen vanhempi hän haluaa olla. Isät vertaavat omia isiä itseensä ja tunnistavat myös yleisesti isyydessä ajassa tapahtuneita muutoksia. Isät eivät välttämättä arvostele omien isiensä toimintaa, mutta tietävät, että haluavat itse omassa isyydessään tehdä asioita eri tavalla. Seuraavista aineisto-otteista näkyy isyydessä tapahtunut kulttuurinen muutos isien tiedostamana.

Sen parinkymmenen vuoden aikana, kun Eerola on kasvanut aikuiseksi, on muuttunut paljon. Hän muistaa käyneensä oman isänsä kanssa neuvolassa kerran joskus 80-luvulla. ”Se oli ilmeisesti jotain niin poikkeuksellista, että jäi mieleen”, hän naurahtaa. (B2-a)

Erityisesti jäi mieleen, kun jotkut vanhemmat mieskansanedustajat sanoivat katuviisua, ettei tullut oltua lasten kanssa aikoinaan enemmän. Moni on tutustunut lapsiinsa vasta, kun nämä ovat aikuistuneet. (B3-u)

Isäni oli runsaasti työmatkoilla. Itse yritän olla mahdollisimman paljon poikani kanssa, enkä tyydy niin sanottuun laatuaikaan. (B4-a)

Isyyden ja vanhemmuuden mallit ja esikuvat nousevat esiin teksteissä, kun isä pohtii omia lapsuuden kokemuksiaan ja niiden vaikutusta omaan vanhemmuuteensa. Isän oma isä voi toimia isyyden esikuvana, tai isä voi haluta toimia eri tavalla kuin oma isä aikoinaan. Isän olemassaolo ja isän tai isähahmon läsnäolo lapsuudessa näyttäytyvät isille tärkeinä, ja nähdään erityisesti poikalapsille merkityksellisenä. Ilman isää kasvanut mies pitää tärkeänä lapsuudessaan ja nuoruudessaan muilta elämänsä miehiltä saamiaan isän ja mieheyden malleja, ja isättömien poikien parissa työskentelevä mies näkee työssään erityisesti poikien kaipuun isähahmoon ja miehen malliin. Seuraavissa aineisto-otteissa näkyy oman isän ja muiden lapsuuden ajan aikuisten miesten olemassaolon tärkeys mieheyden tai isyyden esikuvina tai vertailukohtana omalle isyydelle.

Isäni ei koskaan kieltäytynyt keskustelemasta kanssani, ja hän käytti siihen loputtomasti aikaa. Sitä olen halunnut jatkaa. Olen halunnut olla läsnä kaikessa, mikä liittyy tiedontarpeeseen niin elämän kuin kuoleman kysymyksissä. Sillä alueella olen ehkä omimmillani. Sitä kautta omien arvojen siirtyminen tapahtuu aika luontevasti. (B4-k)

Varmaan olen vaistomaisesti ottanut isän malleja monesta suunnasta. Isäpuoli Pertti muutti meille, kun olin kymmenen. Isällisiä hahmoja haki myös opettajista, kavereiden isistä ja harrastusten vetäjistä. Heistä tuli tärkeitä. (B3-e)

Olen halunnut tarjota pojille isäkokemuksen. Se ei ole samaa, mitä isä voi antaa pojalleen, mutta se on aitoa miehen läsnäoloa. (B4-p)

Eropäätös oli vaikea. Cathaoir oli huomannut käyttäytyvänsä kuin isänsä: kasaavansa parisuhteen ongelmia vuoreksi sisälleen, kunnes oli pakko iskeä nyrkillä seinään. ”Sitä perintöä en halunnut jättää pojalleni. Ajattelin, että olen parempi isä jos eroamme.” (B-s)

Isä voi ajatella, että omassa lapsuudessa koettu vanhempien läsnäolo on muodostanut myöhemmin myös omassa isyydessä halun olla läsnä omille lapsille, tai toisaalta isä voi ajatella ja pelätä, että omien vanhempien etäisyys omassa lapsuudessa toistuu myös omassa vanhemmuudessa. Lapsuudessa saadut huonot vanhemmuuden mallit tai oma turvaton lapsuus ovat voineet aiheuttaa isälle halun toimia tietoisesti itse vanhempana toisella tavalla, olla jatkamatta lapsuudessa ja nuoruudessa saatuja vanhemmuuden malleja, ja luoda isälle vahvan suojelunhalun oman lapsen kohdalla. Vanhemmuuden roolimalliksi voi nousta myös joku muu kuin isän oma vanhempi. Seuraavat aineisto-otteet kertovat isien pohdinnasta lapsuudessa saaduista vanhemmuuden malleista.

Isän halaus, joka oli harvinaista, tuntui aina siltä kuin hän työntäisi pois. Välejämme ei voinut koskaan kehua hyviksi. (B3-o)

Toivottavasti osaan olla isänä myös reilu ja keskusteleva. Minun isäni ei puhu hirveästi tunteistaan, ja minussakin on tässä suhteessa varmaan kehittämisen varaa. (B3-u)

Anka-mummon rakkaus ja musiikin voima kantoivat pienen pojan isojen asioiden yli. Mummon luona oli turvallista ja paljon iloa. - - ”Mummo sanoi, että rajoja tarvitaan niin hyvässä kuin huonossa ja totuus löytyy aina jostain keskeltä. Näin haluan myös omat lapseni kasvattaa.” (B3-q)

Lasten myötä työn tekeminen, yrittäjänä toimiminen tai opiskelu näytetään rajoitetumpana kuin ennen lapsia, sillä lapsiperhearki vaatii paljon isän läsnäoloa. Työn tai opiskelun ja perheen yhteensovittaminen voi olla vaikeaa isälle, joka haluaa olla mahdollisimman paljon läsnä lapsilleen. Osa isistä on ratkaissut pulman jättämällä työnteon tai yritystoiminnan väliaikaisesti sivuun ja keskittymällä enemmän kotona oloon lasten ollessa pieniä, tai rajaamalla tiukasti työhön käytettävää aikaa ja jättäen sillä tavalla aikaa myös perheelle ja isyydelle. Perheen asettaminen työn edelle näyttäytyy isälle tärkeisiin arvoihin perustuvana valintana, jonka isä on tietoisesti tehnyt. Työhön käytettyä aikaa rajaavat isät tiedostavat toimivansa eri tavalla kuin aiempien sukupolvien työssäkäyvät ja paljon lastensa luota poissaolleet isät. Lapsiperhearki ja lapset eivät ole vain työelämää rajoittavia tekijöitä, vaan voivat tarjota isälle monia uusia ideoita ja aiheita taiteeseen ja luovaan työhön sekä antaa isän työhön hyvänlaatuista etäisyyttä ja uusia ammatillisia ajatuksia. Työn ja perheen yhteensovittamisen vaikeutta sekä lasten ja perheen myönteisiä vaikutuksia työhön ja opintoihin kuvataan seuraavissa aineisto-otteissa.

Arki on jatkuvaa ristiriitaa työn ja kotielämän välillä. (B3-u)

Usein kävi niin, että kun tulin torstaina Rovaniemeltä reppu täynnä luettavaa, en ehtinyt edes avata sitä ennen kuin oli jo sunnuntai ja piti palata pohjoiseen. Haluan hoitaa ne opinnot vielä loppuun, mutta vielä ei ole sen aika. (B3-g)

Arville kuvissa oleminen on leikkiä. Lontoon näyttelyn muotokuvassa hänestä oli hauskaa pukea takkini päälleen. Teos syntyi leikin pohjalta. (B4-q)

Kiia-tyttären syntymän myötä Antti Putkonen laajensi lastenvaatteisiin. Hän loi korvaläpällisen lastenpipon prototyypin kodin kellarissa sijaitsevassa työhuoneessaan. (B3-g)

Olen tehnyt nykyistä työtäni kahdeksan vuotta ja koen, että tauot antavat työhön enemmänkin hyvää etäisyyttä ja uusia ammatillisia ajatuksia. (B1-d)

Koti-isyys näyttäytyy teksteissä mahdollisuutena luoda tiivis suhde omaan lapseen ja isä voi toimia koti-isänä omasta halustaan tai esimerkiksi heikon työtilanteen vuoksi. Kotiin lapsen kanssa jääminen näyttäytyy mahdollisuutena, johon isät ovat poikkeuksetta tyytyväisiä ja se lähentää isän ja lapsen suhdetta. Isä kokee koti-isyyn etuoikeutena, sillä silloin pääsee näkemään lapsen kasvun ja kehityksen pikkulapsivaiheessa, mikä ei kaikille isille välttämättä ole mahdollista. Koti-isyys näyttäytyy isälle ylpeyden aiheena ja toisaalta asiana, joka vain kuuluu isän mielestä tehdä. Koti-isä tuntee ylpeyttä, kun kykenee hoitamaan lapsensa itse sekä voi kokea olevansa perheen sen hetkessä tilanteessa paras hoitaja lapselleen. Isän syy ottaa kotivanhemman rooli perheessä voi liittyä myös haluun antaa puolisolle vuorostaan mahdollisuus työntekoon. Tällöin koti-isyys on myös puolisoiden keskinäistä tasa-arvoisuutta osoittava valinta.

Isyydelle ei ole merkityksetöntä minkälaisessa asemassa isä työmarkkinoilla on tai minkälaisella työpaikalla isä työskentelee. Omasta halustaan koti-isänä ja työelämästä tauolla olevien miesten koti-isyttä mahdollistaviksi tekijöiksi muodostuvat isän korkea koulutus ja työpaikalla tai työmarkkinoilla turvattu asema, perheen hyvä taloudellinen tilanne, perheen tuttavapiirissä yleinen koti-isyys, sekä isän työskentely työpaikalla, jossa on perhe-elämää ja isyyttä arvostava arvomaailma. Koti-isyys ei aina kuitenkaan johdu isän tai perheen tekemästä vapaasta valinnasta, vaan voi näyttäytyä myös olosuhteista, kuten isän työttömyydestä, opiskelupaikatta jäämisestä, töiden epäsäännöllisyydestä tai lapsen vakavasta sairaudesta johtuvana.

Läsnä oleva isyys toistuu isyysartikkeleissa läpi ajanjakson. Isyyden keskeisimpänä arvona näyttäytyy isän halu olla läsnä lapsilleen ja tätä ihannetta isä toteuttaa mahdollisuuksiensa mukaan, jopa vankilasta käsin. Koti-isyys yhdistetään isyydelle ja isälle myönteisiin asioihin ja sitä perustellaan koti-isän arvomaailmalla: lapset ja perhe ovat isälle etusijalla. Lasten kanssa kotiin jäävä

isä vastaa käytännössä parhaiten läsnä olevan isän ihannetta ja koti-isyys näyttäytyy teksteissä useimmiten isän ja perheen arvoihin perustuvana valintana.

Olosuhteiden vuoksi kotona olevat isät ovat teksteissä vähemmistönä. Myös olosuhteiden pakosta kotiin jääneet isät ovat tyytyväisiä koti-isänä viettämäänsä aikaan ja ajattelevat että kotona vietetty aika on isyydelle tärkeää mahdollisuuksien aikaa, mutta he eivät välttämättä olisi valinneet kotiin jäämistä toisenlaisissa olosuhteissa. Koska tietyt isän perheeseen ja isään liitetyt taustatekijät löytyvät monien koti-isyiden valinneiden isien taustalta, voi niiden puuttumisen tulkita kaventavan isän mahdollisuuksia valita koti-isyys. Koti-isyys ei näytä olevan pelkästään arvoihin perustuvana valintana kaikille isille ja perheille siten tasa-arvoisesti yhtä mahdollista.

Koti-isät tunnustavat kotona lasten kanssa vietetyn ajan olevan vaativaa ja vaativan mieheltä mahdollisesti myös oman miesidentiteetin tutkiskelua. Kotona lasten kanssa ollessa isä voi helposti passivoitua ja väsyä henkisesti, joten oman mielekkään tekemisen löytäminen kotona olon vastapainoksi on tärkeää. Koti-isyiden valinnut isä voi tuntea jäävänsä paitsi kodin ulkopuolisesta maailmasta, tuntea ammattitaitonsa rapistuvan tai uransa katkenneen kotona vietetyn ajan seurauksena, mutta toisaalta lasten kanssa kotona olemiseen käytetyn ajan korvaamattomuuden tiedostaminen antaa isälle varmuuden siitä, että kotiin jääminen on oikea valinta. Kotona vietetty aika voi antaa isälle myös aikaa miettiä uusia ammatillisia suuntia elämässä sekä vahvistaa isän ajatusta perheen ja arjen tärkeydestä omassa elämässä. Seuraavat aineisto-otteet kuvaavat isien kielteisiä ja myönteisiä kokemuksia ja tuntemuksia koti-isyteen liittyen.

Kotona olemisessa piilee jatkuva passivoitumisen vaara. Aina ei halua tai jaksa hakeutua kodin ulkopuolelle ihmisten pariin. Minullakin on ollut tällaisia vaiheita, ja sellainen voi johtaa henkiseen väsymykseen. (B1-f)

Tässä iässä pitäisi siis olla liki uransa huippua. Mutta ehkä olenkin. En tiedä, mitä arvokkaampaa voin isänä antaa lapsilleni kuin omaa aikaani. (B3-c)

Haluan palata siihen, että työhuone ja myymälä ovat samassa tilassa, mutta se ei tähän hektisyyteen sovi. Tämä on tällainen urallinen alistuminen, mutta tykkään myös touhuta perheen kanssa. (B3-g)

Olen aina ollut perhekeskeinen ja valinnut sen pohjalta, mihin aikaani käytän. Olen arki-ihminen: normaaliarjen pyörittäminen on aika hohdokasta. Omat arvot eivät ehkä [koti-isyiden myötä] muuttuneet, mutta vahvistui ajatus siitä, että perheen kanssa pitää elää hetkessä kiinni. (B3-i)

B-jaksolla voimakkaimmin esiintyvä teema liittyy isän läsnäoloon. Tällä ajanjaksolla isän läsnäolo vaikuttaa tekijältä, jonka kautta isyydessä onnistuminen tai hyvä isyys punnitaan. Teksteissä isät vaikuttavat sisäistäneen läsnäolon (sekä fyysisen että henkisen) tärkeimpänä isyyteen liittyvänä

asiana ja joka vasta tekee isästä isän. Pelkkä biologinen isyys ei riitä ansaitsemaan Oikean Isän -titteliä, ja siksi ei-biologisella isällä voi olla mahdollisuus nousta isyyden arvoasteikolla läsnäolon kautta biologista isää korkeammalle sijalle. Jos isyyden mukana tulevista elämänmuutoksista valistaminen oli edellistä ajanjaksoa leimaavin piirre, tällä jaksolla se on isän läsnäolon merkityksen korostaminen.

Ongelmalliseksi isän läsnäolon korostaminen muodostuu koti-isyyden kautta nähtynä. Koti-isyyys esitetään teksteissä ihannoivasti, sekä on läsnäolon määrän kautta tarkasteltuna parasta isyyttä. Kun koti-isyyys on vielä isän puhdas oma valinta, ollaan jo läsnä olevan huippu-isyyden ytimessä. Koti-isyyteen isän valintana liittyy kuitenkin monet muut tekijät, kuten esimerkiksi perheen tulot, isän ja puolison työtilanne, työpaikka ja ammattiala sekä perhetilanne, jotka rajoittavat isän ja perheen tekemiä valintoja. Vaikka isyys on tällä ajanjaksolla monenlaista ja erilaisia isiä ja isyyksiä teksteissä näytetään, voi isän läsnäolon toteutumista pitää jaksolla tietynlaisena universaalina hyvän isän mittarina.

5.2.3 Isä B-jaksolla

B-jaksolla isän perhe on yleisimmin isän, äidin ja biologisten lasten muodostama ydinperhe, mutta perheessä voi olla nyt myös omien biologisten lasten lisäksi adoptio- ja sijaislapsia tai kaikki perheen lapset voivat olla adoptoituja tai sijaislapsia. Isän on mahdollista olla perheen ainoa vanhempi ollessaan lapsensa kanssa asuva yksinhuoltaja tai lähivanhempi, tai yksin asuva etävanhempi, jonka luona lapsi kyläilee. Isä voi olla uuden puolisonsa lapsille isäpuoli ja isän uusioperheessä voi olla biologisia lapsia uuden puolison kanssa. Isän on mahdollista myös hankkia lapsia yksin ja elää lapsiperhearkea alusta asti ilman puolisoa.

Tämän ajanjakson isä on (Huttusen 2001, 58–65) jaottelun mukaan yleisimmin lastensa biologinen isä, mutta biologista isyyttä tärkeämmäksi nousee sosiaalinen ja etenkin psykologinen isyys. Biologinen isyys yksin ei tee isästä hyvää vanhempaa, vaan isyys syntyy lasten kanssa aikaa viettämällä (sosiaalinen isyys) ja ajan myötä psykologisen isyyden muodostumisen kautta. Biologinen isyys ei ole myöskään hyvän isän edellytys. Juridinen isyys mainitaan, kun isän tapaamisoikeudet eivät eron jälkeen toteudu ja isä joutuu hakemaan asiassa oikeudellista apua. Tällä ajanjaksolla isän mahdolliset henkilöön liittyvät taustatekijät laajenevat muutamalla uudella vaihtoehdolla, jotka myös näyttävät vähintään osittain tarkoituksella tekstissä isyyden rinnalle nostetuiksi. Nyt isä voi olla myös vanki, maahanmuuttaja, tummaihoinen, homoseksuaali ja transsukupuolinen mies tai nainen.

Isät valmistautuvat tulevaan isyyteensä eri tavoin. Isät käyvät puolisonsa kanssa yhdessä raskausajan äitiysneuvolakäynneillä, osallistuvat isäryhmiin ja perhevalmennukseen sekä hankkivat itsenäisesti tulevaa isyyttä tukevaa tietoa. Isä voi turvautua isyyteen valmistautuessaan myös ystäviin ja työtovereihin, joiden kanssa on mahdollista keskustella isyyteen liittyvistä asioista. Isät osallistuvat synnytykseen ja puhuvat synnytyskokemuksestaan. Synnytystä isät jännittävät ennakolta ja synnytyssalissa isä saattaa tuntea olonsa avuttomaksi. Jos synnytyksestä teksteissä puhutaan, isä on ollut synnytyksessä mukana, myös synnyttäjänä. Isän synnytykseen osallistumattomuutta ei mainita tällä jaksolla lainkaan, ei edes vaihtoehtona. Synnytyksessä isän tehtävänä on yrittää olla puolisonsa tukena ja auttaa niin paljon kuin pystyy. Synnytystä isät kuvaavat ihmeellisenä ja liikuttavana hetkenä. Lapsi konkretisoituu isälle toden teolla vasta syntymän jälkeen, vaikka isä onkin valmistautunut isyyteensä ennakolta. Seuraavat aineisto-otteet kuvaavat isien kokemia tunteita, kun he kuulevat tulevansa ensi kertaa isäksi.

Eka yö positiivisen testin jälkeen meni valvoessa ja töissä oli vaikea pitää pokkaa. Taisin tajuta koko homman vasta, kun näin vauvan. (B1-c)

Mulle tuli heti ilo, kun kuulin, että odotamme vauvaa. Sitten me molemmat itkimme: minä ilosta ja Kaisa järkytyksestä. Minäkin olen alkanut tajuta isäksi tulon vasta synnytyksen jälkeen. (B1-c)

Lapsen syntymän jälkeen isän tehtäviä vauvaperheessä ovat puolison tukena toimiminen, vauvan hoitamiseen osallistuminen, sekä pyrkiä muodostamaan aktiivisesti isä-lapsi suhdetta. Isän tehtäväksi välittömästi vauvan syntymän jälkeen muodostuu ikään kuin perheen huoltojoukkoina toimiminen. Isän on mahdollista ottaa vauva-arjessa alusta asti myös huoltojoukkoja suurempi vanhemmuuden rooli, sillä isälle näytetään mahdollisena toimia kaikissa samoissa vauvan hoitoon liittyvissä tehtävissä kuin äidinkin. Rintamaidolla ruokittavan vauvan ruokailuun voi isä osallistua tarjoamalla maidon lapselle tuttipullostaa, tai jos isän fyysinen keho sallii, voi myös isä imettää. Isä viettää isyytensä alkumetreillä vähintään isälle tarkoitetun isyysloman, mutta sen lisäksi pitää myös mahdollisesti muita lapsen hoitamiseen tarkoitettuja vapaita. Isälle vastasyntyneen vauvan kanssa vietetty aika on tärkeä, sillä silloin isä pääsee tutustumaan lapseensa ja arjen uudet rutiinit muodostuvat. Myöhemminkin pienen lapsen kanssa vietetty yhteinen aika on tärkeää isän ja lapsen suhteen rakentamisen aikaa. Seuraava aineisto-ote on kuvausta isän roolista vauvan syntymän jälkeen.

Nyt pääsin vauvavaiheessa näkemään, miten pojan aistit heräävät ja antamaan äidille hengähdystaukoja. Isäryhmässäkin todettiin, että isän tehtävä on palauttaa perheeseen se normaali arki. (B1-a)

Isän rooli neuvolakäynneillä korostuu vasta lapsen syntymän jälkeen, sitä ennen isä on paikalla ennen kaikkea puolisonsa tukena. Isää kokee, että häntä kohdellaan lastenneuvolassa äidin kanssa vanhempana tasavertaisesti, sekä tarvittaessa otetaan huomioon isän rooli lapsen lähivanhempana. Isä voi kuitenkin toisaalta saada neuvolakäynneillä osakseen myös ylimääräistä ihastelua, jollaista äidit eivät vastaavassa tilanteessa saa. Isän tehtävänä on olla alusta asti täysillä mukana vauvan hoidossa ja pyrkiä tekemään puolet kotitöistä. Jos puoliso tekee kotona enemmän, isä tuntee siitä syyllisyyttä. Isä toimii sitä paremmin lapsensa hoitajana ja on sitä läheisempi lapsensa kanssa, mitä enemmän lasta hoitaa ja viettää aikaa lapsen kanssa. Isän ulkopuolisuuden kokemus tai isän kokemus taitamattomuudesta lapsen hoitamisessa sitä vastoin syntyy, kun isä ei pääse viettämään aikaa lapsen kanssa tai ei osallistu lapsen hoitorutiineihin. Alla olevat aineisto-otteet kuvaavat isien kokemuksia lapsensa vauva-vaiheesta, ja kuinka isän hoitorooli jäi puolison hoitoroolia pienemmäksi.

Tunsin itseni vauvan synnyttyä vähän ulkopuoliseksi ehkä siksikin, että jouduin olemaan töissä. Nyt kun lapsi on kasvanut, tilanne on tasoittunut. (B1-c)

En koskaan saanut samanlaista otetta vauvan hoitamiseen kuin vaimo. Pelkäsin, että Isak menee rikki, kun hän oli niin kovin pieni. Huldalla taas oli kokemusta ennestään, ja hän otti helposti ohjat käsiinsä. (B1-e)

Tällä ajanjaksolla isän kuuluu itsestään selvästi hoitaa lapsen perushoivaan liittyviä hoitotehtäviä, kuten vaipanvaihdot, lapsen syöttäminen, pesut ja pukeminen. Isyyteen kuuluu myös vähintään osallistua kotitöihin, mutta ihanteellisesti tehdä niistä puolet. Isän voi tulkita lapsen- ja kodinhoitoon liittyen vähintään osallistujaksi, mutta painotus hoitotehtävien ja kotitöiden jakautumisessa on aiempaa enemmän jaetun vanhemmuuden suuntaan. Tämän ajanjakson isä on oma-aloitteinen ja aktiivinen: isä haluaa osallistua, isä haluaa hoitaa lapsia kotona, isä haluaa olla läsnä. Työssä käyvät isät ajattelevat, että heidän kuuluu auttaa kotona olevaa puolisoa silloin kun itsekkin ovat kotona sekä mahdollistaa myös kotona olevalle puolisolalle lapsivapaata aikaa. Isät pohtivat aiempaan jaksoon verrattuna enemmän kotitöiden ja lastenhoidon jakautumista perheessä. Kotityötaakan ja hoivatyön ihanteellinen jakautuminen tasan puolisoitten kesken ei aina kuitenkaan toteudu ja teksteissä on havaittavissa työnjaollisia eroja isän ja äidin roolien välillä. Jos toinen puoliso tekee kotona enemmän, se on äiti. Seuraavissa aineisto-otteissa kuvataan vanhempien keskinäistä työnjakoa kotona sekä työnjaon ihanteen ja todellisuuden välillä olevia eroja.

Illat ja yöt kun yrittää olla kaverina, niin vaimo jaksaa paremmin päivällä yksin lasten kanssa. Kaikilla on kotona juuri niin hauskaa kuin emännällä. (B3-t)

En ehkä halunnut huomata, miten Magi teki suurimman osan kotitöistä. Saatoinkin katsoa häntä kuin äitiäni, joka nurisematta hoiti yksin seitsemän lasta ja kaikki kotityöt. - Minut valtasi suunnaton häpeä. Kuinka naurettavaksi tunsinkaan itseni siinä seistessä, sylissäni paperit, pensselit ja värit. (B3-o)

Työnteko on isälle tärkeää, mutta perhe on tärkeämpi. Työnteon vuoksi lastensa lapsuuden menettäneet isät katuva perheen kustannuksella työlleen uhraamiaan hetkiä, ja koti-isät ajattelevat, että kotona vietetty aika on mahdollisen hetkellisen heikommen taloudellisen tilanteen tai työuran katkeamisen arvoinen. Isän koti-isyys kestää kerrallaan kuukausia tai yhtäjaksoisesti jopa useampia vuosia. Koti-isyysjaksoja voi olla isällä useita, jolloin niiden välissä on työssäolojaksoja. Koti-isät eivät ajattele koti-isyystään urana, vaan elämänvaiheena. Isä voi olla myös selvästi perheenelättäjän roolissa, kun perhe on monilapsinen ja puoliso on ollut lähes aina kotiäitinä. Isä voi olla perheen ainoa palkkatyössä käyvä vanhempi pysyvästi tai väliaikaisesti, molemmat vanhemmat voivat olla työelämässä, tai isä on kotona lasten kanssa ja äiti on työelämässä. Työnantajat suhtautuvat isien taukoihin työelämästä ja koti-isyteen myönteisesti.

Isä työskentelee elannon saamiseksi, mutta sen lisäksi isän työntekoa motivoi ammatista riippuen monet muutkin asiat, kuten kutsumus, työn haastavuus, mahdollisuus luoda uutta, halu auttaa muita, tai mahdollisuus tehdä työssään sitä mistä pitää. Teksteissä mainitaan lähes aina isän ammatti ja usein isän henkilökuva rakentuu työn tai ammatin kautta, myös koti-isillä. Työ tai ammatti liitetään vanhemmuuteen, jos siihen voi ammentaa perhearjesta, jos se tukee tai rajoittaa perhearkea ja vanhemmuutta, tai siihen liitetään perheen taloudellinen tilanne. Isän ammatti ja työ ovat kuitenkin myös vanhemmuudesta ja perheestä erillisiä ja liitetään osaksi isää miehenä (tai naisena). Työ tai ammatti on ollut usein olemassa jo ennen isyyttä ja on osa henkilökohtaista elämäntarinaa ja identiteettiä, johon perheellistyminen on vain tuonut uusia puolia.

Isät tekevät lastensa kanssa paljon erilaisia asioita. Teksteissä isä ja lapset leipovat, askartelevat ja keskusteleivat yhdessä, painivat, pelaavat jalkapalloa ja jääkiekkoa, leikkivät prinsessaleikkejä ja osallistuvat pehmoeläinten teekutsuille, käyvät lasten kanssa musiikkileikkikoulussa, isät lukevat, laulavat ja soittavat musiikkia lapsille, isä ottaa lapset mukaan autonkorjaukseen, rakennustalkoisiin ja työpaikalleen, vie lapsia mökille, matkoille, huvipuistoon ja uimahalliin, vie lapsia tarhaan ja neuvolaan, ulos leikkimään, kulkee pienen lapsen kanssa vaunuja tai rattaita työntäen, ottaa mukaan työprojekteihin sekä kuljettaa harrastustoimintaan. Isät ajattelevat, että isän kuuluu tehdä lasten kanssa myös asioita joista itse eivät välttämättä pidä ja että lapset voi helposti ottaa mukaan moniin paikkoihin. Seuraavat aineisto-otteet kertovat isien ja lasten yhteisistä omista puuhista ja niiden hyödyistä sekä isälle että lapselle.

Onkiminen on Karppisilla nimenomaan miesten juttu. He hoitavat myös saaliin siivoamisen ja kokkauksen, ja äiti pääsee valmiiseen pöytään. (B3-b)

Joskus huomasin, että lapset ovat aivan erilaisia, kun heidän kanssaan on kahdestaan. Tulee ihan erilaista juttua. Lapsi myös selvästi nauttii, kun saa erikoiskohtelua ja jakamatonta huomiota. (B3-d)

Isällä ja lapsella voi olla keskenään oma yhteinen harrastus, projekti, tai jokin yhteinen tavallisesta arjesta poikkeava perinteeksi muodostunut puuhailu tai tekeminen. Isä on voinut haluta jakaa oman rakkaan harrastuksen lapsensa kanssa ja siitä on muodostunut hyvä tapa viettää aikaa yhdessä. Yhdessä tekemällä isä saa siirtää omaa tietämystään eteenpäin ja jakaa omia oppejaan lapsilleen. Isä saattaa myös toivoa, että löytää jälkikasvustaan jatkajan omalle ammatilleen ja yritykselleen. Isälle ja lapselle muodostunut oma kahdenkeskinen yhteinen puuha lähentää lapsen ja isän suhdetta, antaa yhteisiä elämyksiä, sekä antaa isälle mahdollisuuden keskittyä lapsen kuuntelemiseen intensiivisemmin kuin tavallisesti arjessa. Lapselle se antaa kokemuksen, että hän on isälle tärkeä ja erityinen.

5.2.4 Isä ja sukupuoli B-jaksolla

Tällä ajanjaksolla koti-isä voi kertoa kotiin jäädessään joutuneensa pohtimaan omaa mieheyttään ja kuvaa itseään pehmoäijäksi, kun taas toinen, myös koti-isänä ollut isä nostaa esiin, ettei hyvän isän rooli merkitse hänelle muuttumista pehompaan suuntaan. Isä voi siis vierastaa ajatusta isyyden myötä pehmeäksi muuttumisesta tai isä on voinut ottaa kuvauksen omakseen. Kaksinapainen sukupuolijaottelu näyttää aiheuttavan miehelle tunteen, että kotiin jäädessään mies astuu feminiiniselle alueelle ja poistuu maskuliiniselta alueelta, jolloin oma mieheys on uhattuna ja vaatii uudelleenmäärittelyä. Seuraavista aineisto-otteista voi nähdä kaksinapaisen sukupuolijaottelun aiheuttavan ristiriidan isän omaksumien maskuliinisuuskäsitysten ja feminiiniseksi koetun ”pehmouden” välillä, tai kuinka isän kotiin jääminen on vaatinut oman mieheyden tutkiskelua.

Leppäkangas on kotoisin Vimpelistä Pohjanmaalta ja kantaa sisällään jäyhän pohjalaisen miehen mallia. Hänelle hyvän isän rooli ei merkitse muuttumista pehompaan suuntaan (B1-a)

Mieheltä itseltään kotiin jääminen saattaa vaatia oman sukupuoli-identiteetin tutkiskelua: millainen mies minä olen ja millaisiin asioihin oman miehenä olemisen kokemukseni sidon? Toni naurahtaa pitävänsä itseään aika tavalla pehmoäijänä. (B1-d)

Vaikka isä on tehnyt itsetutkiskelua ja päätenyt omaksumaan pehmeiden vanhemmuuden myötä itseään kuvaavana piirteenä, voi hänelle olla silti tarpeen muokata omaa pehmeiden kuvaustaan

maskuliinisemmaksi, kuin erotuksena äidillisestä ja feminiinisemmästä pehmeystä. Sanalla ”äijä” isä yhdistää maskuliinisuutta pehmeuteen ja luo ikään kuin oman isällisen version pehmeystä. Äijä -sanalla on myös maskuliinisempi kaiku, kuin neutraalimmalla sanalla mies. Isä voi olla pehmeä, mutta miehekkyyttä korostavalla ”äijämaisellä” otteella.

Tällä jaksolla näkyy miesten tarve puhua tunteistaan. Isä kaipaa isyydessään vertaistukea ja turvallisen tilan puhua isyyteen liittyvistä asioista, ja tässä yhteydessä sukupuoli nousee merkitykselliseksi tekijäksi. Isän on helpompi puhua tunteistaan miesseurassa ja isä saattaa yllättyä kuinka paljon muutkin miehet haluavat puhua luottamuksellisista asioista isyyden kynnyksellä. Raskausajan isäryhmät ovat hyvin tärkeitä isyyttä tukevia vertaistuen tiloja oman miehistä koostuvan ystäväpiirin rinnalla. Isät ovat omien hyvien vertaistukikokemusten vuoksi aktivoituneet myös itse puolestaan vetämään isäryhmiä. Isyyttä voidaan tukea parhaiten, kun tunnistetaan vanhemmuudessa miehille erityiset tarpeet ja miehet saavat itse määritellä ja toimia aktiivisesti omassa vanhemmuudessaan. Isä kaipaa toisten miesten tukea isyydessään myös lapsen syntymän jälkeen ja koti-isälle toiset koti-isät voivat olla tärkeä arjen voimavara. Seuraavissa aineisto-otteissa näkyy isien tarve tukeen ja mahdollisuus puhua isyyden herättämistä tunteista turvallisesti sekä nostetaan esiin isyyden tukemisen merkitys tasavertaiselle vanhemmuudelle.

Yllätyin itekin, että suomalaiset miehet voivat puhua niin vapaasti asioista neuvolan tiloissa. Moni varmaan luulee, että se onnistuisi vain naula päässä baaritiskillä. (B1-a)

Toni on nähnyt, miten paljon modernissakin perhekulttuurissa on tarvetta miestyölle. Isän rooli kaipaa tietoiseksi tekemistä ja monet miehet tarvitsevat tukea isyyteen. Vahva perusta isien ja äitien tasavertaiselle kasvattajuudelle luodaan jo ennen lapsen syntymää. (B1-d)

Tällä ajanjaksolla miehet ajattelevat isyyttään jo paljon ennen kuin isyys on välttämättä elämässä edes ajankohtaista ja osa tunnistaa jo varhain nuoruudessa toivoneensa tai ainakin tiedostaneensa tulevansa joskus isäksi. Haave omasta lapsesta liitetään kuitenkin vahvasti naissukupuoleen liittyväksi ominaisuudeksi ja se voi aiheuttaa miehille vaikeutta puhua aiheesta. Tunteet haaveesta saada oma lapsi tunnistetaan, mutta niiden sanoin kuvaaminen voi tuntua hankalalta.

Naisten kohdalla tällaisista tunteista ja toiveista puhutaan usein vauvakuumeena. Miehilläkin on vastaavia tunteita ja toiveita, mutta niiden esiintuomiseen ei välttämättä löydy sanoja. Vauvakuume kuulostaa naisen elämään kuulavalta hiukan hysteeriseltä nimenomaan pienen vauvan haluamiselta, ehkä vietiltä. Monet miehet puhuisivat perheeseen ja lapseen liittyvistä asioista todennäköisesti hyvin toisin. (B1-b)

Miehelläkin voi olla lapsen kaipuu. Naisella kaipuu on ilmeisempää ja sallitumpaa. - - Mies voi kaivata lasta, vaikka sitä ei julkikäyttäytymisestä heti huomaisi. (B1-e)

Jouko haaveili tulevansa isäksi, jonka kanssa lapset voisivat puhua mistä tahansa ja joka vastaisi halaukseen ja olisi läsnä. (B3-o)

Toiveesta saada oma lapsi käytetään teksteissä erilaisia ilmaisuja: vauvakuume, lapsen kaipuu, haave isäksi tulemisesta. Vauvakuume yhdistetään isien puheessa naissukupuolelle ominaiseksi ja naiseuteen liittyväksi toiveeksi pienestä vauvasta, ja lapsen kaipuu tai haave isyydestä ovat samaa ilmiötä hieman neutraalimmin kuvaavia ilmaisuja. Kaksinapaisessa sukupuolijaottelussa tunteellisuus liitetään usein naiseuteen ja sen vastakohtaksi mielletty (kova) loogisuus mieheyteen, jonka tulkitsen vaikeuttavan miesten lapsihaaveista puhumista. Vauvakuumeen yhdistäminen naisiin ja hysteerisyyteen sekä vauvakuume-puheen kokeminen miehen suuhun sopimattomaksi, kertoo samasta ilmiöstä, kuin mistä on kyse pehmeiden ja maskuliinisuuden yhteensovittamisen hankaluudessa. Kulttuuriset sukupuoleen liitetyt piirteet aiheuttavat ristiriidan koettujen tunteiden ja niiden kuvaamiseen miesten käytettävissä olevien sanojen välillä.

Kun tunteellisuus liitetään naiseuteen, ja mieheyteen liitetään (tunteellisuuden vastakohtana) ajatus loogisuudesta sekä rationaalisesta ajattelusta, voi liian feminiiniseksi mielletty kuvaus tunteista olla miehelle liikaa tai tunteiden ilmaisu olla ylipäättään vaikeaa. Kyse ei ole naisten ja miesten tunteiden erilaisuudesta, vaan hallitsevien maskuliinisuuskäsitysten asettamista rajoista miesten tunnetilojen ilmaisussa. Miesten ja isien tunteita kuvataan teksteissä runsaasti, mutta miesten kokemiin tunteisiin liitetään aineistossani lisäksi kykenemättömyys, haluttomuus tai kielteisyys niiden ilmaisussa. Miehet ja isät eivät välttämättä halua puhua tunteistaan lainkaan, vaan osa mieluummin vetäytyy yksinäisyyteen. Seuraavissa aineisto-otteissa kuvataan isien tunteita ja myös tunteiden ilmaisun vaikeutta sekä tapoja käsitellä tunteita.

Toisaalta monet äitiyteen liittyvät asiat liittyvät minuun, koska olen lähivanhempi. Mietin paljon esimerkiksi, kauanko voi olla pois lapsen luota. Syntymän jälkeen oli epävarma olo siitä, koska hän voi mennä äitinsä luokse ensimmäistä kertaa yöksi, kun hän oli tottunut olemaan minun kanssani. (B3-u)

Isät jäävät tässä [adoptio] prosessissa usein taka-alalle myös siksi, että ovat kykenemättömiä ilmaisemaan tunteitaan. Usein ajatellaan, että miehen on oltava vahva tuki, jota vasten nainen saa kokea turvallisesti kaikki tunteensa, mutta mies saattaa tuntea yhtä vahvasti. (B3-o)

Koin, että jommankumman pitää olla tilanteessa maan pinnalla kun äidiltä meinasi usko loppua. Totta kai tilanne oli raskas minullekin, kun ajatukset pyörivät vain yhden asian ympärillä. (B1-a)

On mahtava tunne olla hevosen kanssa tykkylumimetsässä pakkaspäivänä. Siinä on jotain aitoa ja alkukantaista, kun parta huurussa pyörittää puita tukkirekeen ja ajaa hevosella kotipihaan. Sanotaan, että suomalaisen miehen on helpompi avautua hevoselleen kuin vaimolleen. Se on kohdallani osittain totta. (B3-n)

Aika ajoin Daniel tuntee itsensä alakuloiseksi. Silloin Riikka ottaa kotona ohjat käsiinsä ja Daniel nukkuu niin paljon kuin pystyy. Hän saattaa vetäytyä yksin kellariin pyykkejä ripustamaan ja kuuntelemaan musiikkia itse remontoimassaan baarihuoneessa. Siellä on hyvä maistella uutta erikoisolutta ja suunnitella kesän festivaalimatkaa. (B3-m)

Teksteissä näkyy miesten halu puhua tunteista, mutta samalla monet miehet ja isät kipuilevat tiettyjen ilmaisujen käytön kohdalla tai liittävät tietyt tunteet naisellisuuteen tai äitiyteen. Lisäksi teksteistä voi havaita kriittisyyttä sitä ajattelutapaa kohtaan, jonka mukaan isän pitäisi olla omista tunteistaan huolimatta vahva tuki puolisolle. Miehet näytetään halukkaina murtautumaan ulos heitä kahlitsevista mieheyden malleista ja laajentamaan omaksumiaan maskuliinisuuskäsityksiä, mutta toisaalta he näyttävät sen tehdessään kokevan samalla mieheytensä uhatuksi. Tunteista puhumattomuus yhdistyy jopa romantisoidulla tavalla maskuliinisuuteen: mies saattaa hakea lohtua ennemmin luonnosta ja omasta rauhasta, kuin avautuu tunteistaan muille. Oma ”miesluola” miehisine ajanvietteineen tai fyysinen tukkien pyörittely pakkasessa ovat miehisiä tapoja tunteiden käsittelyyn. Seuraavat aineistotteet näyttävät miehisyteen liittyvien käsitysten rajoittavuuden ja kuinka tietynlainen käytös ei kuulu miehisyteen.

Aarni on kolmekymppisenä joutunut opettelemaan eleistä ja puhetavasta lähtien, kuinka tässä maailmassa miehenä eletään. ”Miesten maailmassa on paljon asioita, joita täytyy välttää joko naismaisina, lapsellisina tai homomaisina. Minua henkilökohtaisesti ei kylläkään haittaa, vaikka olisin jotakin niistä”, hän nauraa. (B3-a)

Onhan se raavaalle miehelle pienoinen koettelemus pomppia pupuna äitien edessä ja laulaa jänöjussilauluja. Mutta on se ainakin kerran koettava. (B3-t)

Valmiit sukupuoliroolit ja kaksinapainen sukupuolten erottelu liitetään teksteissä myös lapsiin ja lapsuuteen. Lapsen kuvaaminen kulttuurissa olevien maskuliinisuus- ja feminiinisyyskäsitysten mukaisesti voi tapahtua hyvin huomaamatta. Isät liittävät lapsiinsa valmiita sukupuolirooleja tai sukupuolitetuiksi tulkittavia piirteitä, mutta pyrkivät myös olemaan kasvattajina sukupuolisensitiivisiä ja antamaan lapselleen mahdollisuuksia toteuttaa itseään haluamallaan tavalla. Etenkin poikalapsia määritellään isien puheessa helpommin sukupuolitetusti ja poikien kohdalla maskuliinisuuskäsityksistä poikkeaminen yhdistyy kiusaamiseen tai se on paheksuttavaa. Isät

tiedostavat ajan muuttuneen omasta lapsuudestaan ja nuoruudestaan sekä sukupuoliroolien muuttuneen joustavammiksi. Jos isä on itse omalla kohdallaan joutunut pohtimaan ja kyseenalaistamaan omia käsityksiään sukupuoleen liittyen, hän on silloin kriittisempi valmiita sukupuolirooleja kohtaan. Teksteissä kaikki seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvat isät nostavat kasvatuksessa tärkeäksi lapsen omien taipumusten toteutumisen sukupuoleen ja sukupuolirooleihin liittyen ja myös ympäristön merkitys lasten sukupuoliroolien muodostumisessa tiedostetaan.

Olen vahvasti stereotypioita vastaan. Tyttäreni saavat meidän puolestamme harrastaa asioita, joita yleisesti pidetään poikien juttuina. (B3-g)

Poikaa on kiusattu koulussa hänen herkkyytensä takia. Maaseudulla miehen malli tuntuu vieläkin olevan juro ja fyysinen. Herkällä lapsella täytyy olla hyvä itsetunto, että pärjää välillä erittäin julmassa lastenmaailmassa. (B3-n)

Tähän mennessä sukupuoli ei ole vaikuttanut vanhempana olemiseen tai kasvattamiseen juuri mitenkään. Tytöllä on toisessa kädessä käsilaukku ja toisella hän viittoilee ihastuksissaan traktoreita ja kauhakuormaajia. (B3-u)

Perheessä ihmeteltiin Joukon taiteellisia tempauksia. Pienenä poikana hän pukeutui mielellään hameisiin, mikä hävetti isää. (B3-o)

Meillä oli sellaisia miesten juttuja kuten traktoreiden ihailu kadulla. (B1-a)

Lapsi voidaan teksteissä lokeroida tiettyyn sukupuolirooliin jo hyvin varhain. Jo vauva- ja taaperoiikäisten lasten isät voivat ilmaista puheessaan maskuliinisiksi tai feminiinisiksi tulkittavia odotuksia lastaan kohtaan. Esimerkiksi poikavauvan isä ennakoi tulevaa sanoen lapsensa haluavan poikana kokeilla kaikenlaista, ja lasta kuvataan ”luonnollisesti” toiminnallisena ja aktiivisena. Sama isä myös osittain kieltää toiminnallisuuden liittyvän tyttöihin. Toinen isä taas ennakoi pienestä tyttölapsestaan kasvavan tulevaisuudessa kaunis nainen, mikä määrittää lasta sukupuolittuneesti ulkonäön kautta. Kun näitä isien pieniin lapsiinsa liittämiä tulevaisuutta ennakoivia odotuksia tarkastelee rinnakkain, voi havaita hyvin perinteisen sukupuolittuneen käsityksen pojista ”luonnollisesti” aktiivisina ja tytöistä passiivisina. Pojat haluavat kokeilla kaikenlaista, mutta tytöiltä odotetaan kauneutta, ei toimintaa.

Poikien on annettava tehdä omia kolttosiaan. He haluavat aina kokeilla kaikenlaista, ja se on luonnollista. Onhan toki tytöissäkin kokeilevia tyyppejä ja hulttioitakin, mutta kyllä pojat ovat poikia. (B4-o)

Tykkään siitä, että lapseni on tyttö ja uskon, että hänestä tulee kaunis nainen sitten joskus, Matthias hymyilee. (B1-c)

Isäsukupolvien välillä tapahtuneen muutoksen voi nähdä vertaamalla jo aikuistuneiden lasten isien puhetta pienten lasten isien puheeseen. Aikuisten lasten isät ovat toteuttaneet aikoinaan useammin perinteisempää sukupuoliroolijakoa vanhemmuudessaan, kuin nykyiset pienten lasten isät. Nyky-isät tietävät vanhemmuuden roolien lähentyneen toisiaan omista lapsuuden ajoista ja tietävät tekevänsä kotona enemmän kotitöitä sekä hoitavansa lapsiaan enemmän kuin isät aiemmin. Nykyiset pienten lasten isät pitävät omaa osallistumista kodin töihin ja lastenhoitoon itsestään selvästi isyyteen kuuluvina. Kaikki vanhemmuuteen kuuluvat tehtävät lapsen syntymän jälkeen näytetään molemmilta vanhemmilta yhtä hyvin onnistuvina, eikä vanhemman sukupuolella ole merkitystä kuinka hyvin vanhempi niihin soveltuu. Toisaalta sukupuoli vaikuttaa vanhemmuuden rooliodotuksiin ja vaikka molemmat vanhemmat ovat kykeneviä tekemään samoja tehtäviä, niin ei kuitenkaan käytännössä aina tapahdu, eikä vanhemmilta aina edes odoteta samoja suorituksia. Seuraavissa aineisto-otteissa näkyy vanhempien välille tehtyä roolierottelua, sukupolvien välillä tapahtunut vanhempien keskinäisten roolien lähentyminen sekä lapsen hoidon onnistuminen yhtä hyvin keneltä tahansa vanhemmalta sukupuoleen katsomatta.

Voisin kuvitella, että lapselle on hyväksi, etteivät äiti ja isä ole samasta puusta veistettyjä eivätkä yritäkään olla liian samanlaisia. Jos molemmat yrittävät olla äidillisen holhoavia kaikissa tilanteissa koko ajan, joku siinä valehtelee. Ei tartte väkisin ajaa itseään mihinkään muottiin. (B3-e)

Kysymys on ikäpolvien erosta, ei siitä että olisin pitänyt omaa isääni mitenkään huonona. Mutta nykypäivänä olisi aika omituista, jos pitäisin yksin naisen hommana hoitaa lapsia ja kotia. (B1-a)

Hän ei keksi yhtään asiaa, jossa lasten äiti olisi vanhempana ylivoimainen häneen verrattuna. ”Toki imettämisen on hoitanut vaimo, mutta olen alusta asti ruokkinut ja nukuttanut molempia lapsiamme tuttipullolla”. (B2-a)

Hoivavietti iski heti: minun oli pidettävä hänet hengissä. Tuntui pelottavalta, mutta vauvan tuoma rutiini vei eteenpäin: nyt syödään, nyt vaihdetaan vaippa, nyt nukutaan. (B3-u)

Teksteistä löytyy perinteistä sukupuoliroolijakoa edustavia perheenelättäjä-isiä, sitä rikkovia koti-isiä, ja näiden välimuotoja. Isien kodin- tai lastenhoidon tehtävissä toimimista rajoittavina tekijöinä näkyy isän poissaolo kotoa, vanhempien kesken perinteisen sukupuoliroolijaon mukaisesti jakautuneet toiminta-alueet, isän taitamattomuus ja harjoituksen puute kodin- ja lastenhoidon tehtävissä, sekä äidin kykenemättömyys luottaa isän taitoihin kotona. Tasa-arvoisen vanhemmuuden esteenä näkyy myös yhteiskunnassa ja kulttuurissa vallitsevat mielikuvat äitien ensisijaisuudesta

kodin alueella: isät voivat jäädä nykyisin koti-isiksi, mutta yhteiskunnallinen järjestelmä ja ulkopuoliset ihmiset voivat siitä huolimatta olettaa äidin olevan viimekädessä päävastuussa kodista ja lapsista. Isän osallistumista kodin alueen töihin lisää isän kotona viettämä aika, kuten isyys- ja vanhempainvapaat sekä koti-isyys, isän oma aktiivisuus ja halu toimia kodin alueella, sekä vanhempien yhdessä tasa-arvoisuuteen pyrkivä tehtävien jakaminen. Seuraavista aineisto-otteista näkyy vanhempien keskinäisten roolien muodostuminen erilaisiksi joko ”kuin itsestään” tai perheen sisällä sovitusti, mutta lisäksi näkyy ulkopuolisten ihmisten ja yhteiskunnan taholta tuleva paine eriytyneisiin sukupuolittuneisiin vanhemmuuden rooleihin.

Perheenisänä hän oli elättäjä, ja leivän perässä piti tanssia, laulaa ja näytellä. Lasten äiti ja silloinen puoliso Pirkko Hämäläinen oli kotona. Asiaa ei ollut sovittu tai päätetty, se vain meni niin. (B4-c)

Juri Nieminen on kiitollinen, että hänen vaimonsa Sanna haluaa olla kotona lasten kanssa siitä huolimatta, että kaksi korkeakoulututkintoa suorittaneelle naiselle löytyisi kiinnostavia haasteita työelämästäkin. Perheen ajatuksena on, että äiti menee töihin vasta, kun kuopus on 3-vuotias. (B4-e)

Aikaisemmat vahvat maskuliinisuuskäsitykset sallivat miehelle vähän. Nykyisin voi jäädä kotiin ilman, että kaverit nauravat. (B2-a)

Vuorotteluvapaani aikana vaimoltani kyseltiin, miten hän voi luottaa siihen, että mies pärjää kotona, Toni tuhahtaa. (B1-d)

Kela lähestyi kirjeitse Eerolan vaimoa, lasten äitiä, kun kyse oli isyysvapaan pitämisestä. ”On tasa-arvon näkökulmasta kyseenalaista, jos virallisen tahon mielestä on naisen tehtävä päättää isyysvapaan pitämisestä. Eihän äitiysraahakemustakaan lähetetä isille. Perhevapaista kuuluu sopia yhdessä”. (B2-a)

Tällä ajanjaksolla vanhempien välinen tasa-arvo lastenhoidossa ja kotitöissä on ihanne, johon näytetään olevan mahdollista päästä isän ottaessa oma-aloitteisesti suurempaa roolia kodin alueella ja äidin antaessa isälle siellä tilaa. Vanhemmuuden vastuiden, kotitöiden ja perhevapaiden jakautuminen tasaisesti molemmille vanhemmille esitetään isän, lapsen, perheen, parisuhteen, yhteiskunnan sekä sukupuolten tasa-arvon näkökulmasta hyvänä asiana. Vanhemmuus esitetään vanhempien yhteisenä projektina, jossa on tärkeää, että molemmat vanhemmat pelaavat hyvin yhteen ja osaavat tarvittaessa neuvotella miten yhdessä toimitaan. Vanhempien liian eriytyneet toiminta-alueet perheessä lisäävät perheen haavoittuvuutta esimerkiksi toisen vanhemman äkillisen sairastumisen hetkellä. Seuraavissa aineisto-otteissa näkyy vanhempien liian eriytyneiden roolien haavoittuvuus ja vanhempien yhteistyön tärkeys sekä sukupuolten tasa-arvonäkökulma.

”Sirpa on ollut lasten kanssa kotona lähes koko ajan ja on muutenkin äiti isolla Ää:llä.” Sirpa sai aivoinfarktin vuoden alussa ja häneltä meni aluksi sekä liikunta- että näkökyky. ”Olen aina tiennyt, kuinka suuri merkitys Sirpalla on perheellemme, mutta sairastumisen myötä tajusin, että äitiys on paljon muutakin kuin tehtävien tekemistä.” (B3-k)

Tarvitaan hurjaa ennakointia, työnjohdollista otetta työparin kanssa, suunnitelmia ja säätämistä, jotta arjesta selvitään kivuitta, suruitta ja kuivin jaloin. (B3-e)

Kun sain ensimmäisen pienokaiseni, olin vuoden kotona. Nyt oli helpompaa, kun lapset olivat isompia. Ensimmäinen kerta tarjosi enemmän haastetta roolien sovittamisessa. Odotukset eivät aina ehkä kohdanneet, enkä tehnyt asioita samalla tavalla kuin vaimo. Jos oltiin eri mieltä, soviteltiin: millainen systeemi pitää olla, että homma toimii vaikkapa pyykinpesussa. (B3-i)

Mitä enemmän miehet käyttävät perhevapaita, sitä vähemmän nuoret naiset joutuvat syrjityiksi työelämässä lasten saamisen vuoksi. (B2-a)

Kotiin lasten kanssa jäävä isä voi tuntea kulttuurissa olevien sukupuoliroolien aiheuttaman paineen. Ulkopuoliset ihmiset saattavat vähätellä isän kyvykkyyttä kodin tehtävissä tai olettaa äidin kodin alueella päävastuulliseksi, vaikka isä toimii koti-isänä ja äiti on kokopäivätyössä. Vanhempien roolit kodin- ja lastenhoidossa näyttävät lähentyneen toisiaan. Vaunuja työntävä tai hiekkakakkuja taputteleva isä ole niin tavaton näky kuin aikaisempien sukupolvien aikana, mutta toisaalta isään suhtaudutaan samojen tehtävien suorittajana yhä eri tavalla kuin äitiin ja kodin alueella toimivassa isässä on edelleen jotakin äidistä poikkeavaa viehätystä. Seuraavat aineisto-otteet kertovat muuttuneesta isän roolista, mutta myös sitkeästi elävästä roolierottelusta.

Enää ei ihmetellä ihastellen, kun isi syöttää vauvaa tai työntää lastenrattaita. Isät ovat tulleet äitiysneuvoloihin, synnytyssaleihin ja hiekkalaatikoiden reunoille. Heitä näkee yhä enemmän lasten kanssa neuvolassa, musiikkileikkikoulussa tai vanhempainilloissa. (B2-a)

Luumupuiden alle ilmestyi paikan omistajia. Nähdessään pojat yksi heistä kutsui meidät puutarhaan. Kutsuja nimittäin tulee, jos on mies, ja lykkäilee tuplarattaita. Lasten herättämän huomion vuoksi olen ollut aamuteellä puolalaiskodissa, ohitellut jonoja Pietarissa ja saanut pariisilaisen hymyilemään. (B3-f)

Kokemani mukaan selkein ero rooleissa on, että ihmisten silmissä naisen on lähes mahdotonta täyttää hyvän äidin vaatimukset. Mutta hyvänä isänä on helppo olla. Ei tarvitse kuin kulkea lapsen kanssa kadulla, niin ihmiset katsovat heti hyväksyen. - - Mielestäni äitejä pidetään edelleen ensisijaisina vanhempina ja isät tekevät sitten hyvää hyvyttään sen, minkä tekevät. (B3-a)

Aktiivisesti tasa-arvoiseen vanhemmuuteen pyrkivät isät tuovat teksteissä esiin, kuinka äidit ja naiset voivat toimia isien kotiin jäämistä ja kodin- ja lastenhoitoon tasa-arvoisesti osallistumista vastaan. Kun äidit eivät halua päästää isiä toimimaan kodin alueella, arvellaan sen johtuvan siitä, että äideille saattaa tulla tunne hallinnan menettämisestä ja siitä johtuva luottamuksen puute isän kykyihin. Äiti saattaa omalla neuvomisellaan ja työnjohtajan roolissa toimimisellaan vaikeuttaa isän kodin alueella toimimista ja vanhemmuuden roolien tasa-arvoistumista. Seuraavat aineisto-otteet näyttävät sekä kulttuurissa vallitsevat äitiyden normit, että äidit itsensä esteiksi vanhemmuuden roolien tasa-arvoistumiselle.

Kulttuuriset hyvän äitiyden normit ovat vielä voimakkaammat kuin isyyden. Harva nainen on valmis luopumaan etuoikeudestaan olla kotona lasten kanssa. Eikä äidin tarpeita oikein uskalleta kyseenalaistaa. (B2-a)

On tärkeää, että vaimo antaa miehelleen tilaa kotona ja lasten elämässä. Molempien vanhempien mielekkään roolin löytyminen edellyttää puolisoilta joustoja ja arkisten asioiden etukäteen sopimista. (B1-d)

Isät näyttävät pääsevän yhä kulttuurissa olevien sukupuolirooliodotusten osalta vanhempina helpommalla kuin äidit. Vaikka isä olisi kotona ollessaan tosiasiaissa päävastuussa kodista ja lapsista, ulkopuolelta tulevat rooliodotukset pitävät äitiä helposti kuitenkin työnjohtajana kotona ja viimesijassa vastuullisena kodin alueella. Äidit näytetään mahdollisesti myös omalla toiminnallaan hankaloittamassa isien roolin vahvistumista tasa-arvoisina vanhempina, mutta niin tekevät myös kulttuurissa olevat sukupuoliroolit. Aiempaa suuremman roolin kodin alueella omaksunut isä näytetään vanhempien perinteisiä sukupuolirooleja haastavana, mutta näyttää nauttivan silti jopa koti-isänä ollessaankin vapautta tietyistä äidin vanhemmuuteen liitetyistä odotuksista.

5.3 Isyyden kulttuuriset muutokset ajassa

”Millaisia muutoksia isyydessä on tapahtunut kahden ajanjakson (1990–2000 ja 2010–2015) välillä, Lapsen Maa -lehden kautta tarkasteltuna?”

Aineiston artikkelit jakautuivat eri tavalla isyyttä käsitteleviin artikkeliryhmiin. A-jakson, eli vuosikerrat 1990–2000 kattavan ajanjakson ryhmät ovat A1 *Henkilökohtaisesti isät* (9 artikkelia) ja A2 *Yleisesti isyydestä* (6 artikkelia). B-jakson ryhmät, sisältäen vuosikerrat 2010–2015, ovat B1 *Henkilökohtaisesti isät* (6 artikkelia), B2 *Yleisesti isyydestä* (1 artikkeli), B3 *Isä on monenlainen* (22 artikkelia) ja B4 *Isyys taustalla* (17 artikkelia). Näiden ryhmien erottelun kautta oli mahdollista havaita isyysaiheen käsittelytavassa tapahtuneita muutoksia yleisellä tasolla. Varhaisemmalla

ajanjaksolla (A) isyysartikkelien määrä kokonaisuudessaan oli huomattavasti suppeampi kuin tuoreemmalla jaksolla (B); A-jaksolla isyysartikkelien kokonaismäärä oli 15 kappaletta ja B-jaksolla 46 kappaletta. Isään ja isyyteen keskittyvien sekä isän puheeseen perustuvien artikkelien määrän huomattava lisääntyminen A ja B jakson välillä viittaakin ajassa lisääntyneeseen kiinnostukseen isää ja isyyttä kohtaan yleensä, ja myös kiinnostukseen isän vanhemmuuteen äidistä erillisenä.

A-jaksolla A1-artikkelien isät esitetään ensi sijassa vain isinä ja artikkelit keskittyvät käsittelemään pääasiassa isyyttä, isää ja isän vanhemmuutta, jakamatta isästä paljoa muuta tietoa. Artikkelit ovat henkilökohtaisia, sillä niissä esiintyy jokaisessa tietty isä, joka puhuu omasta henkilökohtaisesta isyydestään omista kokemuksistaan käsin. A2-ryhmän artikkelit keskittyvät isyyteen toisesta näkökulmasta. Niissä esiintyvät myöskin isät, mutta he puhuvat oman vanhemmuuden sijaan isyydestä ja vanhemmuudesta enemmän yleisellä tasolla tai jonkin vanhemmuuteen liittyvän alueen asiantuntijan ominaisuudessa. Näissä artikkeleissa tarjotaan ohjeita, neuvoja tai mielipiteitä perustuen esimerkiksi isän ammatilliseen asiantuntemukseen (esimerkiksi lastenpsykiatrina) tai tietyllä aihealueella hankittuun kokemukseen (esimerkiksi kaksoslasten isänä). Näissä artikkeleissa esitettyjen isien isyyden voi nähdä tärkeänä joko kokemusasiantuntijuuden näkökulmasta tai tuomassa artikkelin sisältämään viestiin muuten lisää painoarvoa. Vanhemmuuteen ammatillisten näkökulmien esittäminen saa hyvin toisenlaisen sävyn ja lisää painoarvoa, kun niiden esittäjä esitetään itsekkin isänä ja artikkelissa on jaettu mahdollisesti lisäksi vielä joitain esimerkkejä omista kokemuksista.

B-ryhmästä artikkeleita jakautui (kuten edellä) ryhmiin B1 ja B2, mutta niiden lisäksi muodostuivat vielä ryhmät B3, *Isä on monenlainen*, ja B4, *Isyys taustalla*. Nämä B-jaksolle lisätyt ryhmät kertovat isyyden käsittelyssä siirtymisestä aiempaa monimuotoisempaan tapaan kuvata isiä ja isänä olemista. B3-ryhmän artikkeleissa esitetään isiä, joiden vanhemmuuden lisäksi heistä kerrotaan myös paljon ja aiempaa laajemmin muita asioita, kun taas B4-ryhmän artikkeleissa isän isyys jää muiden asioiden taustalle tai isyys on artikkeleissa muille asioille toissijainen. Huomionarvoista on, kuinka B2-ryhmään *Yleisesti isyydestä* sijoittui tällä ajanjaksolla vain yksi artikkeli ja tiiviisti isien isyyteen perustuvia B1 *Henkilökohtaisesti isät* -artikkeleita on myös artikkelien kokonaismäärästä melko vähän (6). Isyyteen ei siis tarjota ohjeita ja neuvoja juurikaan enää selkeästi ammattimaisesta/asiantuntijan positiosta käsin, tai keskitytä enää niin tiiviisti isään pelkästään vanhempana. Määrällisesti eniten on B3 artikkeleita (22), ja myös isien isyyden ohi nousevia aiheita käsitteleviä B4-ryhmän artikkeleita on niin ikään useita (17).

Isyyden lisäksi isästä tuodaan 2010-luvulla esiin aiempaa ajanjaksoa enemmän muita asioita ja isyyden käsittelyssä on siirrytty yleiseltä tasolta aiempaa henkilökohtaisemmalle tasolle esittelemällä

monenlaisia isiä ja isyyksiä. 2010-luvulla isä ei määrity enää ensi sijassa ja ainoastaan vanhemmuutensa kautta, vaan isä on vanhemmuutensa lisäksi monia muitakin asioita. B-jakson artikkeleissa voi nähdä tarjottavan edelleen myös neuvoja vanhemmuuteen tai parisuhteeseen, mutta ne eivät ole niinkään opastavia tai ”ylhäältä päin” tulevia, vaan enemmänkin muistutuksia tai hyväksi havaittuja ja kokemukseen perustuvia ehdotuksia.

Tarkemmin ajanjaksojen artikkelien sisältöä tutkimalla vahvistuu ajanjaksoille omat tyypilliset tavat käsitellä isyyttä. A-jaksolla isyys esitetään miehen elämässä tapahtuvien muutosten kautta ja kertomalla mitä miehen elämässä isyyden myötä tapahtuu sekä mitä mieheltä isyydessä odotetaan. A-jaksolla isiä houkutellaan läsnä olevaan isyyteen, kertomalla kuinka palkitsevaa isyydelle omistautuminen isälle on. Isyys esitetään arvokkaampana kuin mikään miehen aiempaan elämään kuulunut asia. Isiä ei ainoastaan houkutella isyyteen, vaan isyys esitetään suurena elämänmuutoksena ja kuin siirtymänä aikuisuuteen, johon kuuluvat muutokset isän on käytävä läpi. A-ajanjaksolla syntyy hyvin valistava vaikutelma siitä, että isäksi tulo on miehen tärkein elämäntapahtuma. Kunnollinen isä suoriutuu lapsen myötä elämään tulevista muutoksista, sillä ne ovat velvollisuutensa tuntevan isän hyvän isyyden edellytyksiä. A-jaksolla isän vanhemmuus on pääosassa ja isät näytetään pääasiassa vain vanhemmuutensa kautta, ja jaksolla on isyyteen houkutteleva, ohjaava, opastava ja valistava sävy.

Vuori (2001) havaitsi tutkimissaan perheasiantuntijoiden 1980–1990 luvuilla julkaisemissa teksteissä kuinka ne tuolloin raivasivat tilaa isien toimijuudelle ja tuottivat isää ja miestä subjektina. Miehiä ja isiä kutsuttiin laajentamaan entistä toimintapiiriään, mutta varoitettiin, etteivät he saa kuitenkaan syrjäyttää naisia ensisijaisen hoivaajan tehtävästään. Isälle muodostettiin tuon ajan asiantuntijoiden teksteissä osallistujan roolia lastenhoidossa ja äidin tukijan paikkaa pikkuvauvan hoidossa. (Mt., 356–358.) Lastensuojelun Keskusliiton voi yhteiskunnallisen asemansa perusteella lukea asiantuntijan rooliin perheisiin liittyvissä asioissa ja Lapsen Maailman vuosiin 1990–2000 sijoittuva ajanjakso näyttää jatkavan Vuoren havaitsemaa isien kutsumista aiemmin isyyteen kuulumattomille alueille. Isyyden käsittelyssä oleva tyyli A-jaksolla antaa ymmärtää, ettei osallistuva tai hoivaava isyys kulttuurisena isyyden muotona ollut tuossa ajassa vielä selviö tai sen ei uskottu olevan vielä asiantuntijoiden näkökulmasta riittävän laajasti isyyteen omaksuttua, vaan se vaati yhä ohjausta toteutuakseen. Isyyteen opastava ote näyttää myös hyvin määrätietoiselta eron tekemiseltä perinteiseen isyyteen: perinteisen isän elämä ei juuri lasten myötä muuttunut, mutta nyt on siirrytty uuteen aikaan, jossa myös isän kuuluu osallistua.

Kymmenisen vuotta myöhemmin, vuosiin 2010–2015 sijoittuvalla B-jaksolla, isyyttä käsitellään jo hyvin toisella tapaa. Enää ei niinkään muodostu kuvaa läsnä olevaan isyyteen houkuttelemisesta, sillä

se on jo isyyteen itsestään selvästi kuuluvaa, vaan enemmänkin näytetään tapoja syventää ja lisätä isän läsnäoloa käytännössä. Isän halu olla läsnä on isän perusominaisuus molemmilla ajanjaksoilla, mutta B-jaksolla isän läsnäolon todellisesta toteutumisesta muodostuu isän isyyden syvyyden mittari. B-ajanjaksoilla syntyy vaikutelma, että 2010-luvun isät ovat sisäistäneet aiemmalla ajanjaksoilla vanhemmuuden asiantuntijoiden heille suuntaamat odotukset ja saavat toteuttaa vanhemmuuttaan jo vapaammin.

Isän läsnäolon vastakohta, eli isän poissaolo, näyttäytyy molemmilla ajanjaksoilla isyyttä uhkaavana, mutta se ilmenee ajanjaksoilla hieman eri tavoin. A-jaksolla isää ohjattiin kohti läsnäoloa näyttämällä isyys tiettyinä pakollisina uhrauksina omasta aiemmasta vapaudesta, mutta toisaalta myös moninkertaisesti niiden arvoisena. Isän täytyi A-jaksolla oppia rajoittamaan oman ajan käyttöä ollakseen läsnä ja osallistuva, kun taas B-jaksolla isän oma aika toimii isyyden voimavarana. B-jaksolla isä on oppinut asettamaan perheensä etusijalle ja säätelemään muuta elämää isyyden ulkopuolella läsnä olevan isyyden täyttymiseksi, joten isän oma aika ei aiheuta enää uhkaa poissaolevasta isästä. A-jaksolla isyys näytetään melko saman tyyppisenä (vähintään osallistuvana isyytenä) kaikille isille sopivaksi, mutta B-jaksolla isyyskuva on A-jaksoon verrattuna monipuolistunut ja isyys näytetään aiempaa yksilöllisempänä. Isän omasta halusta olla läsnä ja osallistua kodin alueella näyttää muodostuvan siten kulttuurisen hyvän isän minimi jo A-jaksolla (ohjaava ote), ja joka on sitä edelleen myös B-jaksolla (tavoite saavutettu ja ohjausta ei enää tarvita). Lapsen Maailma -lehdessä 2010-luvulla isyys on vanhemmuutta, jonka pääraaka-aineena on isän oma pyrkimys läsnäoloon ja osallistumiseen kodin alueella, mutta jonka toteutumisen määrä voi ja saa tosiasiaissa vaihdella yksilöllisesti ja eri isien välillä paljon.

B-jaksolla isät esitetään aktiivisina oman vanhemmuutensa määrittelijöinä ja vanhempina A-jakson isiin verrattuna aiempaa enemmän äidin kanssa tasa-arvoisuuteen pyrkivinä. Isät näytetään myös aiempaa enemmän parisuhteen ja puolisonsa huomioon ottavina ja he pohtivat aiempaa enemmän kotitöiden ja lastenhoidon jakautumista perheessä. B-jaksolla pienten lasten isät haluavat olla isinä läsnä ja tietävät osallistuvansa kodin alueella tapahtuvaan työhön ja toimintaan aiempia sukupolvia enemmän, mutta haluavat erottaa isän ja äidin roolit kuitenkin toisistaan. Mitä enemmän isä toimii kodin, lastenhoidon ja hoivan alueella, sitä enemmän on puhetta sukupuolesta, vanhempien sukupuoleen sidotuista tehtävistä ja rooleista, sekä mieheydestä. Ajanjaksoja ja eri vaiheessa vanhemmuuttaan olevia isiä vertailemalla näkyy ajassa tapahtunut isän ja äidin roolien lähentyminen, mutta myös sen mukana isälle tullut tarve pitää kiinni maskuliinisuudestaan ja määritellä isän vanhemmuus äidin vanhemmuudesta erilaiseksi ja erilliseksi. B-jaksolla suurimpaan tasa-arvoon

vanhemmuudessaan päässeet pienten lasten isätkin näytetään jollain tasolla sukupuolen perusteella vanhemmuudessaan eroa äiteihin tekevinä.

A- ja B-jaksojen välillä on tapahtunut selkeä muutos isän tunteista puhumisessa. B-jaksolla isät puhuvat aiempaa enemmän tunteistaan ja tuovat tässä yhteydessä esiin myös sukupuolen vaikutuksen. Isät saattavat kokea, että varsinkin kielteisten tunnetilojen, kuten huolen tai pelon ilmaiseminen ei ole heille yhtä sallittua kuin puolisolle tai naisille. Isät voivat ajatella, että heidän kuuluu olla tai odotetaan olevan sukupuolensa perusteella vahvempia kuin äitien, vaikka he tunnistavat tuntevansa samoja tunteita kuin äiditkin. Tunteista puhuminen voi olla isälle helpompaa miesseurassa ja isien tarve mieserityiseen tukeen sekä yleisesti isyyden vahvistamiseksi tuodaan esiin erityisesti ennen lapsen syntymää, mutta myös myöhemmin. Jotkut isät tiedostavat myös, että eivät juuri tunteistaan puhu, vaan vetäytyvät mieluummin tarvittaessa omaan rauhaan. B-jaksolla miehen isyyshaaveet ovat saaneet isomman tilan ja niistä puhutaan enemmän kuin A-jaksolla, ja B-jaksolla isä toteuttaa isyyshaaveensa jopa itsenäisesti. Isät ovat alkaneet ajan kuluessa enemmän tiedostaa sukupuoliroolien ja maskuliinisuuskäsitysten rajoittavuuden, mutta kuitenkin edelleen myös toimivat hyvin paljon niiden mukaan tai epäröivät huomattaessaan toimivansa niiden vastaisesti. Kaksinaapaiseen sukupuolijärjestelmään sisältyvä ajatus sukupuolille ”luonnollisista” asioista näyttää myös aikaa myöten yhä enemmän kyseenalaistuvan isien puheessa.

A- ja B-jaksojen välillä oleva siirtymä isyyden esittämisen tavoissa osoittaa samojen isyydessä tapahtuneiden muutosten suuntaan, kuin on jo aiemmin isyystutkimuksessa havaittu, eli että miehet ja nykyiset pienten lasten isät ovat omaksuneet läsnäolon ja hoivan itsestään selvästi osaksi kulttuurista isyyssuvaa. Esimerkiksi Eerolan (2015) väitöskirjassa, jossa nyky-isyyden kulttuurisia merkityksiä tutkittiin pienten lasten isien haastattelujen kautta kerronnallisen menetelmän avulla, hoivan nähdään kuuluvan jo nykyisin suomalaisen vastuuntuntoisen (hyvän) isän vastuualueisiin. Siinä jopa kaikkein lähinnä ”perinteistä isyyttä” olevissa isyyden narratiiveissa isyyteen liitetään itsestään selvästi isän oma-aloitteisuudesta kumpuavana isän hoiva ja käytännön hoivatyössä toimiminen. Isät ovat omaksuneet hoivan osaksi kulttuurista isyyden kuvaa ja isän ja äidin roolit ovat lähentyneet toisiaan, mutta vanhemmuuden rooleissa on kuitenkin myös sukupuolittuneita piirteitä. Vaikka hoivatyö ja perheen taloudellinen elättäminen nähdään periaatteessa sukupuolineutraaleina ja molemmille vanhemmille kuuluvina vastuualueina, ne ovat käytännön tasolla edelleen perheissä sukupuolittuneesti jakautuneita. Äideillä näyttää edelleen olevan isää suurempi päivittäinen vastuu lastenhoidon alueella, kun taas isät toimivat edelleen enemmän perheen taloudellisesta huolenpidosta vastaavina. (Mt.) Tämä tulos on linjassa myös Salmin, Lammi-Taskulan ja Närvin (2009) Suomessa

perhevapaiden jakautumista tarkastelleen tutkimuksen tulosten kanssa, joiden perusteella äidit pitävät vauva- ja pikkulapsivaiheessa isää enemmän vapaita, isien keskittyessä enemmän ansiotyöhön.

Vanhemmuuden roolien rakentuminen kaksinapaisen sukupuolijärjestelmän perustuksille, liittyy kulttuuriset käsitykset isästä ja maskuliinisuudesta tiiviisti yhteen, jolloin niitä aletaan ajatella toisistaan erottamattomina. Isästä muodostuu maskuliininen vanhempi ja äidistä feminiininen vanhempi. Kulttuurissa olevat maskuliinisuuskäsitykset kietoutuvat ”luonnollisina” isän vanhemmuuteen, jolloin isän vanhemmuuden ajatellaan olevan ”luonnollisesti” erilaista kuin äidin vanhemmuus ja päinvastoin. Jokisen (2010, 128) luettelemat länsimaaisessa kulttuurissa maskuliinisiksi mielletyt tunteiden kontrolli, toiminnallisuus, hallitsevuus, suoriutuminen, rationaalisuus ja fyysinen voima, ovat käyneet yhteen perinteisen, ei-hoivaavan perheenelättäjäisyyden kanssa, mutta kuinka näille mieheyden ihanteille käy hoivaavaan isyyteen yhdistettynä? Osallistuvan ja hoivaavan isyyden tuleminen osaksi nykyistä kulttuurista isyyttä on selkeä osoitus kulttuurissa olevien maskuliinisuuskäsitysten muutoksista ainakin isyyteen liitettyä, vieläpä hyvin lyhyessä ajassa.

Eerola ja Mykkänen (2015) ovat erottaneet isien haastatteluihin perustuen suomalaisia kulttuurisia isän maskuliinisuuden narratiiveja. Isään liittyvät maskuliinisuuskäsitykset ovat yksi kulttuuristen maskuliinisuuskäsitysten alamuodoista, jotka vaikuttavat erityisesti isän vanhemmuuden muotoutumisessa sekä ilmenevät miehen perhesuhteissa. Ensikertaa isäksi tulleille ja isyydessään varhaisessa vaiheessa olleille suomalaisille isille tehtyjen haastattelujen pohjalta tunnistettiin kolme erilaista isän maskuliinisuuden narratiivia. Hallitsevassa asemassa oleva narratiivi on tutkimuksessa nimetty kunnollisen isän narratiiviksi (the narrative of the decent father), ja se kuvaa kulttuurissa vallalla olevaa käsitystä kunnollisesta ja asianmukaisesta miehen vanhemmuudesta. Siihen kuuluu isän perhekeskeisyys ja osallistuminen hoivatyöhön, jopa isän hoivatyössä toimimisen korostaminen, mutta myös isän ja äidin vanhemmuudessa sukupuoleen perustuvat erot ovat hyväksyttyjä. Äidin voi tässä narratiivissa nähdä olevan ensisijaisessa vastuussa lastenhoidosta varsinkin lasten ollessa pieniä, jolloin isän rooli perheen taloudesta vastuussa olevana korostuu. Vanhempien välinen toisistaan eroava työnjako pikkulapsivaiheessa nähtiin ”luonnollisena” ja molempien vanhempien hyväksymänä. (Mt., 1674–1686.)

Kunnollisen isän narratiiville vaihtoehtoisia vasta-narratiiveja Eerolan ja Mykkäsen tutkimuksessa edustavat tasa-arvoisen isän narratiivi (the narrative of the equal father) ja maskuliinisen isän narratiivi (the narrative of the masculine father). Tasa-arvoisen isän narratiivi sisältää ajatuksen sukupuolineutraalista vanhemmuudesta, jossa vanhemman sukupuolella ei ole merkitystä vanhemmuuden tehtävien suorittamisessa, ja siinä pyritään vanhemmuudessa puolisoitten välillä

mahdollisimman suureen tasa-arvoon. Isän perhekeskeisyys on tasa-arvoisen isän narratiivissa olennaista ja isä toimii siinä kyseenalaistamattomana hoivaajana. Kotivanhemmuus nähdään molemmille vanhemmille kuuluvana vastuun alueena. Maskuliinisen isän narratiiville olennaista sitä vastoin on selkeät sukupuoleen perustuvat erot ja roolit vanhempien vanhemmuudessa. Se pohjautuu vahvasti kulttuurisiin hegemonisiin maskuliinisuuskäsityksiin, miessukupuolen merkityksen korostamiseen isän vanhemmuudessa ja isän vastuuseen ensisijaisena perheen taloudellisen toimeentulon turvaajana. Maskuliinisen isän narratiivi on perhekeskeisyyden sijaan lapsikeskeinen, ja painottuu isän ja lapsen suhteen muodostumiseen. (Mt., 1682–1692.)

Kulttuurinen isyys Suomessa näyttää Eerolan (2015) ja Eerolan ja Mykkäsen (2015) tutkimusten perusteella painottuvan entistä enemmän hoivaan, mutta ne näyttävät nykyaikaisen isyyden myös hyvin laajana skaalana eri tavalla hoivaan, vanhempien työnjakoon ja sukupuoleen sidottuihin vanhemmuuden rooleihin suhtautuvia isiä. Vaikuttaa siltä, että isälle on mahdollista toteuttaa uudenlaista, osallistuvaa tai hoivaavaa isyyttä hyvin vaihtelevalla ”syvyydellä” ja ymmärtää ja määritellä isyys henkilökohtaisessa elämässä eri tavoin. Maskuliinisuuskäsitykset näyttävät ohjaavan isän vanhemmuutta, mutta koska isyyteen liitettynä maskuliinisuuskäsitykset ovat ajassa väljentyneet ja laajentuneet, on isällä nykyään laajempi valikoima mahdollisuuksia toteuttaa isyyttään käytännössä. Tiettyjen kulttuuristen hyvän isän kriteerien täyttämisen jälkeen isällä näyttää olevan mahdollisuus edustaa vanhemmuudessaan maskuliinista vanhempaa kuten sen itse määrittelee.

Myös tämän tutkimuksen aineisto näyttää 2010-luvun isyyden laajana ja sisältävän isille erilaisia mahdollisia tapoja toteuttaa isyyttään käytännössä. B-jakson aineistossa voi havaita, kuinka isät näyttävät omaksuneen tietyn läsnä olevan, osallistuvan tai hoivaavan vanhemmuuden tason itsestään selvästi isyyteen kuuluvana. Kun tämä isyyteen kuuluva läsnäolon vähimmäistaso on saavutettu, näyttää sen jälkeen tulevan isyyden erikoistumisen, hienosäädön ja ”tuunauksen” aika, jolloin isällä on valta määrittää, kuinka syvällistä isyyttä hän yksilönä toteuttaa.

Eerolan ja Mykkäsen esittämät kulttuuriset isän maskuliinisuuden narratiivit ovat hyödyllisiä isän vanhemmuuden mahdollisuuksien skaalan tarkastelussa, nimittäin myös omassa 2010-luvun aineistossani voi havaita eri tavoin maskuliinisuuskäsityksiä ja isyyttä yhdistäviä isiä. Selkeästi erillisten vanhemmuuden roolien kannalla olevat tai niitä edustavat isät ovat vähemmistössä, mutta he näyttäytyvät siitä huolimatta hyvinä isinä, sillä isän miehenä edustamat hegemoniset maskuliinisuuskäsitykset näytetään edelleen täysin hyväksyttynä pohjana isyydelle, kunhan isä täyttää isyyden minimin osallistuvana isänä. Näiden isien voisi kenties luonnehtia kuuluvan isyydessään Eerolan ja Mykkäsen maskuliinisen isän narratiiviin. Aineistossa näkyy myös isiä, jotka pyrkivät aktiivisesti vanhempana toimimaan puolisonsa rinnalla mahdollisimman tasa-arvoisesti,

mutta hekin edustavat isyydessään vähemmistöä, kuten Eerolan ja Mykkäsen tasa-arvoisen isän narratiivikin. Suurin osa Lapsen Maailman näyttämistä isistä vaikuttaa siten sijoittuvan isyydessään Eerolan ja Mykkäsen kunnollisen isän narratiivin mukaisiin kulttuurisiin maskuliinisuuskäsityksiin isästä ja isyydestä, jonnekin hegemonisia maskuliinisuuskäsityksiä ilmentävien ja mahdollisimman sukupuolineutraaliin vanhemmuuteen pyrkivien isien välimaastoon. Nyky-isät näytetään aineistossani hoivaan ja hoivatyöhön soveltuvina, sekä valtaosa isistä periaatteessa vanhempien keskinäiseen tasa-arvoon pyrkivinä, mutta käytännössä isien perheissä vanhempien roolit muodostuvat valtaosin ja hyväksytysti sukupuolen perusteella erilaisiksi.

Isän vanhemmuuden laajentumista ja isän mahdollisuutta toteuttaa vanhemmuutta nykyajassa hyvin eri tavoin, voi ymmärtää maskuliinisuuden ja feminiinisuuden välisen vallan hierarkian kautta. Kaksinapaisessa sukupuolijärjestelmässä, johon oma kulttuurimme perustuu, maskuliininen määrittyy feminiinisen yläpuolelle. Tämä määrittää maskuliinisen vanhemman, eli käytännössä useimmiten isän, sukupuolten hierarkiassa feminiinisen vanhemman yläpuolelle. Isä on sukupuolensa perusteella vanhempana etuoikeutetussa asemassa, koska kaksinapaiseen sukupuolijärjestelmään pohjautuvassa patriarkaalisessa yhteiskunnassa maskuliiniseksi määrittyvänä isällä on valta määritellä oman maskuliinisuutensa rajat vanhemmuudessa sekä siten suhde feminiiniseen vanhempaan. Isä voi tiettyjen kulttuurissa (hyvää) maskuliinista vanhempaa koskevien käsitysten täytyessä olla hyvä isä (ja hyvä mies), ja määrittää isyytensä sen jälkeen henkilökohtaisesti edustamiensa maskuliinisuuskäsitysten mukaiseksi. Jos nyky-isyyden hyvän isän miniminä pidetään kulttuurissa isän omaa halua ja pyrkimystä läsnäoloon ja osallistumiseen, ja isä täyttää tämän minimin, voi hän sen jälkeen edustaa isänä muilta osin sukupuolten eroja korostavaa maskuliinista isää tai pyrkiä halutessaan aktiivisesti häivyttämään sukupuolieroja vanhemmuudessaan.

Hegemonia tarkoittaa jonkin tai jotakin johto-, yli- tai valta-asemassa olevaa, ja kulttuurissa sen vallan toimintaperiaatteita kuvataan Jokisen (2010) artikkelissa seuraavasti:

Hegemonia yltää julkiselta alueelta yksityiselle. Se on kaikkialle ulottuva sosiaalinen ja kulttuurinen muodostuma, joka nousee sosiaalisesta todellisuudesta ja kattaa sen kokonaan. Hegemoninen luokka käyttää valtaa ennemmin suostuttelun kuin määräysvallan kautta, mutta sillä on myös pakkokeinot käytössään. Johtavan luokan on jatkuvasti kyettävä uusintamaan valta-asemansa ja hallitsemaan todellisuudesta tehtäviä tulkintoja erityisesti sen suhteen, mikä on luonnollista, tavallista ja normaalia. - - Hegemonisella maskuliinisuudella viitataan siihen, miten tietystä historiallisesta ajasta ja paikasta esiintyvä kulttuurisesti idealisoitu maskuliinisuus ja siihen liittyvät arvot ja maailmankatsomus ovat hallitsevassa asemassa. Yhteiskunnassa poliittista,

taloudellista, sosiaalista ja uskonnollista valtaa käyttävä ryhmä miehiä muodostaa johtavan luokan - - (Jokinen 2010, 131.)

Tämä Jokisen lainaus tarjoaa selityksen miksi kaksinapainen sukupuolijärjestelmä on tärkeä maskuliinisen vallan ja sen vallan säilyttämisen näkökulmasta. Se selittää miksi isyyteen liittyvien maskuliinisuuskäsitysten muuttuminen on mahdollistanut isille yleisesti hoivaavamman vanhemmuuden, mutta mahdollistaa ja oikeuttaa sen toteuttamisen kuitenkin laajalla skaalalla ja hyvin väljästi määriteltynä. Se selittää myös sen, miksi isien hoivavanhemmuuden lisääntyminen ei ole muuttanut maskuliinisen ja feminiinisen välisiä valtasuhteita vanhemmuudessa yhtään tasa-arvoisemmiksi.

Kaksinapaiseen sukupuolijärjestelmään sisältyvän logiikan mukaan maskuliininen ja feminiininen erotetaan tiukasti toisistaan, joten se mikä on feminiinistä, ei voi olla yhtä aikaa maskuliinista. Tämä järjestelmä ylläpitää maskuliinisen valtaa suhteessa feminiiniseen kulttuurin ja yhteiskunnan jokaisella osa-alueella, ja niin kauan kuin erottelu pidetään kaksinapaisena sekä sen luonnollisuus kyseenalaistamattomana, valtasuhde sukupuolten välillä säilyy muuttumattomana. Vaikka isyyteen liitetyt maskuliinisuuskäsitykset ovat muuttuneet hoivaisuuden suuntaan, se ei muuta isän määrittymistä edelleen maskuliiniseksi vanhemmaksi tai vapauta isää kulttuurisista maskuliinisuuskäsityksistä. Hoivaisuuden kulttuurissa yleistyessä täytyy huomata, että hoiva on nyt omaksuttu osaksi miehen vanhemmuutta, maskuliinista vanhemmuutta, jolloin se erotetaan edelleen feminiinisestä. Hoiva ei ole silloin ”feminiinistä”, kun hoivaaja on isä, mutta se ei ole tullut myöskään sukupuolineutraaliksi. Kun hoiva määritellään nimenomaan osaksi isää ja maskuliinista vanhempaa, valtasuhde sukupuolten välillä säilyy.

Kun kulttuurinen isyyskuva on päivittynyt sisältämään nykyään oletusarvoisesti myös tietyllä tasolla isän läsnäolon ja hoivan, eli nämä piirteet on otettu osaksi (hyvää) maskuliinista vanhempaa, ne määrittävät samalla myös maskuliinisen vanhemman arvoa miehenä. Ei edes isä, jonka voi nähdä ammentavan hegemonisen maskuliinisuuden ihanteista vanhemmuudessaan, voi esiintyä hyvänä isänä ja miehenä nykyisessä ajassa omaksumatta vanhemmuuteensa myös tiettyä kulttuurisen hyvän isän minimiä osallistuvana ja hoivaavana isänä. Mikäli isä siis haluaa kulttuuristen maskuliinisuuskäsitysten mukaan näyttäytyä isänä ja miehenä hyvänä ja arvokkaana, on läsnäolo ja hoiva nykyään osa sitä.

Kaksinapaiseen sukupuolijärjestelmään sisältyvät maskuliinisuuskäsitykset kulttuurissa hyväksytyistä tavoista olla mies näyttävät pakottavan isän erottautumaan feminiinisestä. Tämä näkyy aineistossani selvästi molemmilla ajanjaksoilla, jopa mahdollisimman suureen tasa-arvoon vanhemmuudessaan pyrkivien isien kohdalla. Vanhempi on sukupuolesta riippumatta kykenevä

hoivaan (Ranson 2015), mutta jos vanhempi haluaa kaksinapaiseen sukupuolijärjestelmään perustuvassa kulttuurissa vanhemmuudessaan määrittäen nimenomaan maskuliiniseksi vanhemmaksi, se tarkoittaa samalla oman vanhemmuuden määrittelemistä ei-feminiiniseksi. Tämä tarkoittaa myös omassa vanhemmuudessa asettumista hierarkiassa feminiinisen yläpuolelle. Hoiva on kulttuurisesti yhdistynyt feminiiniseen, mikä selittää perinteisiä vanhempien sukupuoleen sidottuja rooleja. Maskuliinisen vanhemman vaihtoehdot ja mahdollisuudet ovat laajentuneet aiemmin pelkästään feminiiniselle kuuluneelle alueelle, mutta isän maskuliinisuus ei siellä nykyajassa vähene, kun hoiva on otettu kulttuurissa osaksi maskuliinista ja pidetään edelleen erillään äidin feminiinisestä hoivasta.

Kaksinapainen sukupuolijärjestelmä uusintaa itseään pitämällä yllä sukupuolten hierarkkista erottelua, tässä tapauksessa vanhemmuudessa. Sillä, minkälaisia kulttuurissa olevat hallitsevat maskuliinisuuskäsitykset ovat, tai millaisiksi ne ajassa muuttuvat, ei ole pohjimmiltaan mitään merkitystä sukupuolten valtasuhteille, kunhan maskuliinisuus ja feminiinisyys -jaottelua kyetään pitämään yllä ja niiden keskinäinen valtasuhde muuttumattomana. Maskuliinisen vallan säilyttämiselle suhteessa feminiiniseen, on tärkeää säilyttää sukupuolten kaksinapaisuus ja sukupuolijärjestelmän heteronormatiivisuus. Kun isyyteen liitetyt maskuliinisuuskäsitykset päivittyivät, ovat isät voineet omaksua hoivaavan vanhemmuuden *ja samalla* säilyttää maskuliinisuutensa. Kun hoiva yhdistyi vielä pääasiassa vain feminiiniseen, olivat hoivaavat isät vähemmistössä ja kulttuurin näkökulmasta ”perinteinen isyys” oli isyyden normi. Hoiva oli tuolloin vielä vain ”akkojen hommaa”, ja jotakin joka vähensi miehen maskuliinisuutta ja arvoa miehenä.

Huttunen (2014, 179) on tuonut esiin, kuinka isyyskeskusteluista on usein puuttunut muutosten argumentointi miehen edun näkökulmasta ja että miehet eivät itse ole aktiivisesti osallistuneet muutoksista keskusteluun. Kun puhutaan isyyden muutoksista ja tähtäimessä on jaettu vanhemmuus, sitä on ollut vaikeaa, ellei jopa mahdotonta perustella miehen edun näkökulmasta. Jos isät haluavat vanhemmuudessaan säilyttää kaksinapaiseen sukupuolijaotteluun perustuvan valtasuhteen ja miehen eduksi ymmärretään maskuliinisen valta suhteessa feminiiniseen, ei jaettu vanhemmuus sitä tarjoa. Jaetussa vanhemmuudessa isä luopuisi miessukupuoleen liittyvistä etuoikeuksistaan puolisonsa hyväksi, mikä ei maskuliinisen vallan säilyttämisen näkökulmasta ole miehen etu. Isälle sukupuolten valtahierarkian kautta määräytyvä valta määrittää osallistumisensa määrää maskuliinisen ja feminiinisen alueen välillä vähenisi, jos hän ei pitäisi kiinni maskuliinisuudestaan erottamalla sen feminiinisestä vanhemmuudesta ja samalla pitäisi yllä kulttuurisia käsityksiä sukupuolten erillisistä alueista.

Maskuliinisuuden ja sen tuoman vallan säilyttäminen feminiinisellä alueella on onnistunut maskuliinisuuden uudelleenmäärittelyn kautta. Kun isä erottaa sukupuoleen perustuen oman

vanhemmuutensa äidin vanhemmuudesta, voi isä pyrkiä aktiivisesti tasa-arvoon, mutta myös edelleen halutessaan kieltäytyä siitä. Puheet sukupuolen perusteella eriytyneestä vanhemmuudesta voi nähdä yhtenä ilmentymänä huolesta miehisen vallan vähenemisen puolesta sekä kannanottona sukupuolten hierarkian säilyttämisen puolesta. Siinä sukupuolille kulttuurissa määritellyt vanhemmuuden erilliset ja hierarkkisessa suhteessa toisiinsa olevat alueet jatkavat olemassaoloaan, mutta isä voi maskuliinisena vanhempana määritellä kuinka niiden välillä liikkuu. Vanhemmuudessa maskuliinisen ja feminiinisen vallan hierarkian etu maskuliiniselle vanhemmalle on nimenomaan säilyttää etuoikeus toimia vanhemmuudessa minimipanostuksella ja liittää feminiininen edelleen ”luonnollisesti” kodin alueelle. Maskuliininen vanhempi voi (ja tietysti määrin sen myös nykyään kuuluu) toimia feminiinisellä alueella, mutta saa myös rajata siellä toimimista. Feminiinisellä vanhemmalla ei ole samaa kulttuurisesti hyväksyttyä etuoikeutta valita feminiinisen ja maskuliinisen välillä, sillä sen paikka on edelleen kulttuurissa ”luonnollisesti” feminiinisellä puolella.

Tämä ei tietenkään tarkoita, ettei yksittäinen isä voi henkilökohtaisessa elämässään toteuttaa tasa-arvoista vanhemmuutta, se tarkoittaa vain, että kulttuurin näkökulmasta maskuliinisille vanhemmille on aiempaa laajemmat mahdollisuudet valita miten vanhemmuuttaan toteuttaa. Vaikka isä pyrkisi henkilökohtaisessa elämässään sukupuolineutraaliin vanhemmuuteen, häneen suhtaudutaan kulttuurissa ja muun yhteiskunnan taholta edelleen maskuliinisena vanhempana. Tästä seuraa muun muassa se, että isää ja äitiä arvioidaan vanhempina kulttuurissa eri kriteerein ja isän on äitiä helpompi täyttää hyvän vanhemman kriteerit, halusi isä sitä tai ei (koska isän mahdollisuuksien skaala on laajempi). Lisäksi, mitä enemmän hyvän isän minimi ylittyy ja mitä enemmän isä ”feminiinisellä alueella” toimii, sitä enemmän isän vanhemmuutta ihastellaan, etenkin feminiinisiksi määriteltyjen taholta. Tämä perustuu ajatukseen, että asiat voisivat olla myös toisin, eli että *tämä isä* tekee jotakin *enemmän* kuin häneltä todellisuudessa voi vaatia. Kyseinen ilmiö nousee esiin aineistossani, kun isät ihmettelevät muiden erilaista suhtautumista itseensä ja puolisoonsa samojen vanhemmuuden tehtävien suorittajina tai kuinka paljon vähemmän isiltä vanhempina odotetaan.

A- ja B-ajanjaksojen välillä isyys ja isän sukupuoli ovat muuttuneet aiempaa joustavammiksi, mutta kulttuurisesti isyys on edelleen vahvasti miessukupuoleen sidottu. Tiettyyn sukupuoleen sidottuna isyys on kuitenkin B-jaksolla säröytynyt. Kun sukupuoli isän vanhemmuuden perustana murtuu, avautuu mahdollisuus kyseenalaistaa sukupuolen perusteella eriytyneen vanhemmuuden tarpeellisuus ja kysyä kuka siitä eniten hyötyy. Kun isä on lapsensa synnyttänyt ja imettänyt mies, tai isä on nainen, jonka siittiösolulla lapsi on saatettu alkuun, eikä hoiva tai ensisijainen vanhemmuus katso vanhemman sukupuolta, näyttäytyy sukupuolen perusteella eriytyneeseen vanhemmuuteen pyrkiminen vain sukupuolten valtahierarkiaa ylläpitävänä ja on vanhempien ja sukupuolten tasa-

arvon näkökulmasta haitallinen. Voi siis kysyä myös, onko jaettuun vanhemmuuteen tasa-arvonäkökulman rinnalle edes tarpeellista löytää erityistä miehen edun näkökulmaa, jos vanhempien sukupuoleen perustuva epätasa-arvo on se, mitä sillä tosiasiasa pyritään ratkaisemaan ja nykytilanteessa maskuliiniseksi määrittyvä vanhempi on feminiinistä edullisemmassa asemassa. Vanhemmuuden roolien kannalta aineistossa mielenkiintoisiksi nousevat nimenomaan sukupuolienemmistön ulkopuolella olevat isät ja isyydet, sillä niiden kautta nähtynä B-jaksolla ”isä” on itseasiassa identiteetti, jonka isä omaksuu, ja jonka isä voi omaksua sukupuolestaan riippumatta. Jos ”isä” on identiteetti, joka ei saumattomasti enää kulje käsi kädessä kaksinapaisen sukupuolijaottelun ”luonnollisten” periaatteiden mukaan, rikkoutuuko silloin vanhemmuuden roolien erottamisen mielekkyys? Muun muassa tästä näkökulmasta pohditaan vanhemmuutta seuraavassa tutkimuksen johtopäätöksiä kokoavassa kappaleessa.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Lapsen Maailma -lehden artikkelien analyysin pohjalta suomalainen kulttuurinen isyysskuva on muuttunut ajassa aiempaa läsnä olevammaksi ja hoivaavammaksi, isä on muuttunut isyydessään aktiivisemmaksi ja omasta halustaan enemmän kodin alueella osallistuvaksi ja isän mahdollisuudet toteuttaa vanhemmuuttaan käytännössä ovat laajentuneet isyyteen liittyvien maskuliinisuuskäsitysten päivittymisen myötä. Isyyteen liittyvien kulttuuristen maskuliinisuuskäsitysten muutokset sallivat ja jopa edellyttävät isältä nykyään hoivaavan vanhemmuuden toteuttamista tietyllä tasolla, mutta myös vanhempien keskinäiseen tasa-arvoon pyrkiminen on isälle mahdollista.

Tämän tutkimuksen perusteella isän sukupuoli on tärkeä osa kulttuurista isyysskuvaa. Isyys yhdistyy aineistossa lähes poikkeuksetta miessukupuoleen, mutta ei aina. Huttusen isyyden määritelmä ”Isä on (mies)henkilö, joka ei ole synnyttänyt lasta mutta jolla on läheinen suhde lapseen” (Huttunen 2001, 57) on ongelmallinen sukupuolivähemmistöjen näkökulmasta. Isyys rajataan määritelmässä, ei vain tiettyyn sukupuoleen (mies), vaan myös kehon fyysisiin ominaisuuksiin: isä ei ole synnyttäjä. Isyys pyritään siinä paikantamaan ensi sijassa sosiaaliseksi suhteeksi, erotuksena biologisesta isyydestä. Biologinen isyys taas henkilöityy Huttusen määritelmässä ihmiseen, jonka siittiösolusta puolet lapsen geeniperimästä on peräisin. Munasolujen tuotanto ja synnyttäminen yhdistetään biologiseen äitiyteen ja naiseuteen, tosin äidin kohdalla erotetaan vielä mahdollisina biologinen (synnyttäjä) ja geneettinen (munasolun luovuttaja) äitiys. Määritelmä ei kyseenalaista kaksinapaista sukupuolijaottelua tai sukupuolta, vaan isyys yhdistyy aina miehiin ja äitiys naisiin, ja vanhemman sukupuoli määritellään viimekädessä vanhemman tuottamien sukusolujen perusteella. (Mt., 57–60.)

Isyys on vanhemmuutta kuvaava termi, joka liitetään kaksinapaisessa sukupuolijaottelussa miehen vanhemmuuteen. Äitiys on vastakkaisella navalla olevaa naisen vanhemmuutta. Sukupuoli on kuitenkin moninainen, ei-kaksinapainen, ja monien tekijöiden muodostama kokonaisuus. Sukupuoli ei ole yhtä kuin henkilön tuottamat sukusolut tai kyky tai kyvyttömyys synnyttää, eikä myöskään ”biologinen sukupuoli” ole näiden tai muiden fyysisten kriteerien perusteella lopullisesti määriteltävissä oleva tosiasia. Biologinen vanhemmuus (geneettisenä sukulaisuutena) on vanhemmille merkityksellistä (Dermott 2008, 13), mutta se ei kuitenkaan määritä automaattisesti vanhempaa isäksi tai äidiksi, eikä isyys ”miehen vanhemmuutena” tai äitiys ”naisen vanhemmuutena” kulje aina käsi kädessä. Mihin sijoittuu Huttusen isyyden määrittelyssä lapsensa synnyttänyt mies ja isä? Tai mihin sijoittuu isä, joka on nainen? Ongelma syntyy, kun sukupuoli on (ainoa) perusta vanhemmuuden määrittelylle.

Tämän tutkimuksen perusteella ”isä” on vanhemman itse omaksuttavissa oleva vanhemmuuden identiteetti ja rooli, joka ilmentää kulttuurissa isän vanhemmuuteen liitettyjä merkityksiä. Kaksinapaisen sukupuolijärjestelmän perustuksille rakentuneena isä määrittyy aina suhteessa äitiin, ja jotta erottelua on ylipäättään mielekasta tehdä, on isän ja äidin identiteettien ja roolien oltava erilaiset. Sukupuolienemmistöön kuuluvien miesten kohdalla ”isyyden” ja ”isän” omaksuminen osaksi itseä ja nimeämään itseä vanhempnana käy usein itsestään selvästi ja muidenkaan sitä kyseenalaistamatta, mutta termien sukupuolittuneen perustan vuoksi se ei ole aina ja jokaisen isän kohdalla välttämättä yhtä mutkatonta. Määritelmä ”Isä on vanhempi, joka identifioituu lapsen isäksi, ja jolla on läheinen suhde lapseen.” kuvaisi edelleen isän vanhemmuuden sosiaalista ulottuvuutta, mutta ei rajoittaisi isyyttä sukupuolen tai fyysisten ominaisuuksien perusteella. Huttusen isyyden määritelmä perustuu isä-lapsi -suhteen sosiaaliseen ulottuvuuteen ja sisältää siten mahdollisina myös ei-geneettiseen sukulaisuussuhteeseen perustuvat isyydet, kuten isäpuolten ja adoptioisien isyydet, mutta määritelmä on rajattu synnyttämiseen. Kun isyyteen sisältyvä sosiaalinen suhde lapseen nostetaan tärkeimmäksi, miksi isä ei voi olla synnyttäjä? Toisaalta taas, jos vanhemman biologista (geneettistä) sukulaisuutta lapseen korostetaan, voi kysyä kuinka paljon on lopulta merkitystä sillä, onko vanhempi siirtänyt geeninsä lapselleen siittiö- vai munasolussa?

Koska isä on kaksinapaisen sukupuolijaottelun perustalle rakentunut, se on väistämättä sukupuolittunut ja siihen kietoutuu kulttuurissa miessukupuoleen liitetyt merkitykset ja maskuliinisuuskäsitykset miehen vanhemmuudesta. Jos ”isä” ja ”äiti” käsitettäisiin yleisesti vanhemman sukupuolesta vapaina identiteetteinä ja rooleina, se rikkoisi sukupuolen ”luonnollisena” perustana vanhemmuudelle. Isä identiteettinä voisi tarkoittaa isäksi identifioituvalle esimerkiksi kulttuurissa enemmän tai vähemmän maskuliiniseksi miellettyä tapaa olla vanhempi (maskuliinista vanhemmuutta), mutta ei tekisi silti mahdollisesta perheen toisesta vanhemmasta (tai muista vanhemmista) automaattisesti ”feminiinistä” tai ”äitiä”. Esimerkiksi ”isiä” voisi vanhempien sukupuolesta riippumatta olla silloin perheessä myös useampi kuin yksi, mikä rikkoisi maskuliinisuus/feminiinisyys -jaotteluun sisältyvän ajatuksen ”luonnollisista” sukupuoliin sidotuista rooleista ja toiminnan alueista, ajatuksen sukupuolten ”toisilleen vastakkaisuudesta ja toistensa täydentämisestä”, sekä sukupuolten ”luonnollisen” hierarkian vanhemmuudessa. Jos vanhemmuuden identiteetti olisi vanhemman henkilökohtaisesti määriteltävissä, se ei myöskään tekisi oletuksia muiden vanhemmuudesta tai olettaisi kenenkään vanhemmuutta kiinteästi sukupuoleen kytkettynä tietynlaiseksi, mikä mahdollistaisi myös maskuliinisen ja feminiinisen vanhemmuuden välillä tai ulkopuolella olevat muut vanhemmuuden identiteetit.

Kaksinapaiseen sukupuolijärjestelmään perustuvassa kulttuurissa vanhemmuuden ymmärtäminen sukupuolesta vapaana identiteettinä ei ole kuitenkaan mahdollista, koska se rikkoisi koko järjestelmän perustukset, joita ilman koko järjestelmä hajoaisi. Kaksinapainen sukupuolijärjestelmä nimenomaan perustuu sukupuolten hierarkkiseen erotteluun, ja jos nykyinen sukupuolijärjestelmä lakkaisi olemasta ja siihen liittyvä sukupuolten hierarkia rikkoutuisi, ei maskuliinisuudella ja feminiinisyydellä olisi enää kulttuurissa samanlaista merkitystä. Jos sukupuolen perusteella tehty ihmisten erottelu ei antaisi joillekin etuoikeuksia (vanhemmuudessa tai ylipäättään), ei ihmisten erottelussa sukupuolen perusteella (tai sukupuolittuneilla määreillä) olisi enää mieltä. ”Isän” ja ”äidin” tai ”maskuliinisen vanhemman” ja ”feminiinisen vanhemman” identiteetit olisivat turhia, jos ainoaksi eroksi vanhempien välillä kulttuurissa käsitettäisiin se fyysinen tosiasia, että osa ihmisistä kasvattaa sisällään uusia ihmisiä ja osa ei, ja lapsen syntyessä jälkikasvu hoidettaisiin tasa-arvoisesti ilman minkäänlaista valmista roolijakoa vanhempien välillä. Kaksinapaisessa sukupuolijärjestelmässä vanhemmuuden määrittely ensisijaisesti identiteettinä tai sukupuolihierarkiasta vapaana voi olla mahdollista ainoastaan marginaalissa tapahtuvana, ja silloinkin se on muun yhteiskunnan taholla hierarkkiseksi oletettua. Vanhemmuudessaan ”isä voi tehdä kaikkea, paitsi imettää” -isät ovat tasa-arvoisen (tai sukupuolineutraalin) vanhemmuuden toteuttamisessa kyllä oikeilla jäljillä, mikäli eivät koe vanhemmuudessaan samalla tarvetta erotella maskuliinista feminiinisestä.

Tasa-arvoisen vanhemmuuden tuleminen kulttuurissa hallitsevaksi vanhemmuuden malliksi vaatisi yhteiskunnassa täydellistä luopumista sukupuolinnormeista ja sukupuolten hierarkiasta, sillä vanhemmuus ja perheet ovat vain yksi yhteiskunnan osa-alue jolla hierarkia ilmenee. Vanhemmuuden roolien ja merkitysten perustuminen hierarkkiseen sukupuolijärjestykseen estää jaetun vanhemmuuden toteutumisen tasa-arvoisena, ja selittää muun muassa sitä miksi vanhempien tekemät ”vapaat valinnat” perhevapaiden käytössä ja kodin alueella toimimisessa pyrkivät kallistumaan perinteisen sukupuolijaottelun mukaan ja miksi taloudelliset syyt eivät ole pohjimmainen syy isien äitejä vähäisempään perhevapaiden käyttöön. Perhevapaiden käyttöä tutkineet Salmi, Lammi-Taskula ja Närvi (2009, 179) ovatkin tulleet johtopäätökseen, että vain taloudellisia kannustimia lisäämällä ei saataisi isiä lisäämään perhevapaiden käyttöä samalle tasolle äitien kanssa. Perhepolitiikalla voidaan kyllä tukea ja kannustaa vanhemmuuden tasa-arvoistumista, mutta vain tiettyyn pisteeseen asti. Vanhemmuuden pohjalla vaikuttava sukupuolten hierarkia ja siitä johtuva epätasa-arvo on yhteiskunnassa ja kulttuurissa syvemmällä kuin mitkään sen oireita lievittämään pyrkivät poliittiset toimenpiteet.

”Hegemoninen luokka käyttää valtaa enemmän suostuttelun kuin määräysvallan kautta, mutta sillä on myös pakkokeinot käytössään. Johtavan luokan on jatkuvasti kyettävä uusintamaan valta-asemansa ja hallitsemaan todellisuudesta tehtäviä tulkintoja erityisesti sen suhteen, mikä on luonnollista, tavallista ja normaalia.” (Jokinen 2010, 131.)

Maskuliinisen ja feminiinisen rajat voivat muuttua, joustaa ja venyä, ja kenties uutta tilaa syntyy niiden välillä ja ulkopuolella oleville määreille, mutta maskuliinisen valta-aseman säilyttäminen kulttuurissa vaatii sukupuolten hierarkian ylläpitämisen yhteiskunnallisena normina. Jotta maskuliininen voi olla vallassa, sillä on oltava ”parina” feminiininen, josta se erottautuu ja jonka se asettaa itselleen alisteiseksi. Maskuliinisen ja feminiinisen rajat eivät voi venyä yhteiskunnassa loputtomiin hierarkian vaarantumatta, mikä aiheuttaa rajojen ”luonnollisuuden” puolustamista sukupuolten tasa-arvon lisääntymisen ja sukupuolen kyseenalaistumisen myötä. Sukupuolen perusteella eriytyneen vanhemmuuden puolesta liputtaminen ja sukupuoli- ja seksuaalivähemmistöjen oikeuksien vastustaminen ovat oirehdintaa hallitsevan sukupuolijärjestyksen säilyttämisen puolesta. Kun maskuliiniset arvot alkavat korostua aiempaa enemmän yhteiskunnallisen päätöksenteon perusteena ja yhteiskunnalliset päätökset alkavat hidastaa sukupuolten tasa-arvon lisääntymistä tai (uudelleen)ohjata ihmisiä sukupuolen perusteella erillisille toiminnan alueille, voi sen tulkita merkinä maskuliinisen vallan huipulta, että yhteiskunnassa miehistä valtaa uhkaavan kriittisen pisteen koetaan olevan liian lähellä.

Olisi mielenkiintoista tietää, kuinka paljon painetta nykyinen sukupuolijärjestelmä kestää, kunnes maskuliinisen valta-aseman perusta romahtaa, ja mitä sitten tapahtuu. Voiko nykyinen sukupuolijärjestelmä koskaan edes lakata olemasta, ja missä vaiheessa turvaudutaan määräysvaltaan ja pakkokeinoihin sen säilyttämiseksi? Joka tapauksessa painetta on syntynyt ja syntyy tämän järjestelmän ulkopuolella olevien osoittaessa yhä näkyvämmiin nykyisen järjestelmän olevan ei vain epätasa-arvoinen, vaan ainoastaan illuusio luonnollisuudesta.

Tämän tutkimuksen perusteella kulttuuristen isyyden muutosten myötä isälle on mahdollistunut aiempaa hoivaavampi isyys ja hoivaavan isyyden ihanne on nykyajassa vahva. Kodin ja hoivan alueen voi kuitenkin nähdä edelleen feminiiniseksi määrittynään, eikä se määrity tasa-arvoisesti isän ja äidin yhteiseksi toiminnan alueeksi tai sukupuolineutraaliksi, vaikka isän on mahdollista siellä nykyajassa toimia aiempaa enemmän. Maskuliininen vanhemmuus on laajentanut toiminta-alueen feminiiniselle alueelle, mutta merkkejä maskuliinisuuden rajojen tulemisesta vastaan on kuitenkin olemassa, vaikka hoivaava isyys kulttuurisena ilmiönä varmasti vielä uusien isien myötä yleistyy.

Sukupuolen perusteella eriytyneessä vanhemmuudessa toisaalta korostetaan isän hoivaroolia ja osallistumista kodin alueella, mutta isän ja äidin roolit muotoutuvat siinä sallitusti erilaisiksi ja niiden

suhde toisiinsa määritellään perhekohtaisesti. Tämän tutkimuksen perusteella kulttuurinen isyyys isän hoivaroolia ja läsnäoloa korostavana, mutta kuitenkin yksilölliset valinnat isälle käytännössä mahdollistavana, viittaa sukupuolen perusteella eriytyneen vanhemmuuden olevan nykyajassa hallitseva kulttuurinen vanhemmuuden malli. Sukupuolen perusteella eriytyneen vanhemmuuden puolesta puhuminen on siten puhetta nykytilan (nykyisten sukupuolinormien, -roolien, -järjestyksen) säilyttämisen puolesta. Sukupuolten hierarkian kautta tarkasteltuna näyttää epätodennäköiseltä, että tasa-arvoinen jaettu vanhemmuus voisi koskaan saavuttaa asemaa valtaviirran kulttuurisena vanhemmuuden mallina kaksinapaisen sukupuolijärjestelmän varaan rakentuneessa kulttuurissa, sillä perheiden tasolla tehty sukupuolten kaksinapainen erottelu ja siihen sisältyvä sukupuolinormatiivisuus ovat tämän kulttuurisen järjestelmän elinehto.

Lopuksi

Tämän tutkimuksen kautta muodostuvan kulttuurisen isyyuskuvan ei ole tarkoitus kuvata isyyden todellisuutta ihmisten arjessa eletystä isyydestä, vaan antaa viitteitä siitä mitä siihen kulttuurisena ilmiönä tässä tutkimuksessa käytetyn aineiston kautta nähtynä liitetään. Lapsen Maailma -lehden näyttämä suomalainen kulttuurinen isyyys saa nykyajassa paljon ihanteenomaisia piirteitä, kuten esimerkiksi isän halu toteuttaa läsnä olevaa isyyttä mahdollisimman pitkälle, tai isän halu toimia vanhemmuudessaan aiempaan aikaan verrattuna tasa-arvoisemmin. Tämä ei tietenkään vastaa kaikkien perheiden ja isien todellisuutta tai kuvaa jokaisen isän isyyttä, vaan se vastaa vain nykyisiä suomalaisia keskiluokkaisia isyyteen liitettyjä merkityksiä.

Tämä tutkimus on sosiaalityön oppiaineeseen tehty ja tutkimuksessa käytetty aineisto on peräisin sosiaalialalla työskenteleville tutusta julkaisusta. Aineiston kautta välittyvä kuva isyydestä rakentaa sosiaalialan työntekijöille (keskiluokkaista) kuvaa vanhemmuudesta ja siihen liittyvistä arvoista, ihanteista ja normeista. Kulttuuriset isyyuskuvat ovat ajassa muuttuvia, sekä aina joitain isiä, isyyksiä ja vanhemmuuksia ulossulkevia tai marginalisoivia, ja toisia normiksi asettavia. Sosiaalialan työntekijöiden on hyvä tiedostaa kulttuurissa normina pidettyjen asioiden rajoittuneisuus ja rajoittavuus, ja olla myös kriittisiä vallitsevia normeja kohtaan. Voi sanoa, että tämän tutkimuksen aineiston kautta muodostuva kulttuurinen isyyden kuva on kyllä ajassa monipuolistunut, mutta sitä vastaa molemmilla ajanjaksoilla parhaiten keskiluokkainen ja taloudellisesti hyvin toimeentuleva, valkoinen, cis-sukupuolinen, heteroparisuhteessa elävä, psyykkisesti ja fyysisesti terve, suomalaiseen valtaviirastoon kuuluva mies. Vaikka 2010-luvun isän hahmoon liitetään jo monia aiemmalta ajanjaksolta puuttuvia ominaisuuksia ja piirteitä, se on silti hyvin puutteellinen ja rajattu.

Tämän tutkimuksen perusteella isä näyttäytyy maskuliinisena vanhempänä, jolla on sukupuolen perusteella syntyvä valta-asema suhteessa feminiiniseen, ja jonka vuoksi isän on mahdollista ja sallittua määrittää oman toimintansa rajat maskuliinisen ja feminiinisen välillä. Parisuhteessa tasa-arvoisimpanakin toteutuvassa vanhemmuudessa isän vanhemmuus on feminiinisyydestä erottautuvaa ja sukupuoli tuotetaan kaksinapaisena. Nämä isyyteen liittyvät piirteet vastaavat patriarkalisessa kulttuurissa vallitsevaa kaksinapaista sukupuolijärjestystä. Toisaalta yksittäistenkin seksuaali- ja sukupuolivähemmistöihin kuuluvien isien näkyminen aineistossa rikkoo ajatusta kaksinapaisesta sukupuolijärjestyksestä vanhemmuuden ainoana mahdollisena perustana ja myös kertoo isyyden kuvan muuttuneen 2010-luvulla paljon joustavammaksi ja sallivammaksi 1990–2000-luvuille sijoittuvaan jaksoon verrattuna. Tässä tutkimuksessa todellisuus käsitetään sosiaalisesti vuorovaikutuksen ja kielen kautta rakentuneena, jolloin pienetkin muutokset esimerkiksi kulttuurintuotteiden kautta näytetyissä isyyskuvissa avaavat ja pohjustavat tietä taas uusille kulttuurisille muutoksille. Mikä nyt näyttäytyy kulttuurissa poikkeuksena, voi olla tavanomaista tulevaisuudessa.

Aineistoa kerätessä ajattelin usein, että olisi mielenkiintoista tutkia isyyttä myös lehtikuvitusten kautta, sillä lehden kuvitus toimii myös hyvin isossa osassa luomassa lukijoille mielikuvaa isästä. Aineistoni artikkeleiden kuvitus on varmasti jonkin verran vaikuttanut myös itselleni tutkijana lehden kautta muodostuvaan kuvaan isästä, vaikka en kuvitusta (pääasiassa) analyysiin mukaan sisällyttänyt. Artikkelien kuvituksia tutkimalla löytyisi varmasti monia mielenkiintoisia tuloksia siitä, miten ja millaisina isät visuaalisesti lehdessä esitetään: missä asennoissa, minkälaisia tunnetiloja ilmaisten, kenen kanssa esiintyen, minkälaisissa miljöissä tai mitä tekemässä ja niin edelleen.

Tutkimusaineistolle asetetut rajaukset rajoittavat tässä tutkimuksessa muodostuvaa isyyden kuvaa. Lapsen Maailma -lehdessä erityyppisiä artikkeleita tutkimalla, tai lisäämällä aineistoon myös äidit sisältävät artikkelit, olisi esimerkiksi isän hahmo voinut täydentyä joillain uusilla piirteillä. Tässä tutkimuksessa aineiston rajaaminen vain isien puheeseen perustuviin ja isän vanhemmuuteen keskittyviin artikkeleihin tehtiin tietoisena valintana. Aineiston luonne ja rajaukset huomioon ottaen, tulokset kertovat isyyden kulttuurisista piirteistä suomalaisessa yhteiskunnassa.

LÄHTEET

- Aito avioliitto yhdistyssäännöt (2015) Aito avioliitto ry. <http://aitoavioliitto.fi/wp-content/uploads/Aito-avioliitto-ry-s%C3%A4%C3%A4nn%C3%B6t.pdf>. Viitattu 1.8.2016.
- Alasuutari, Pertti (2011) Laadullinen tutkimus 2.0. Tampere: Vastapaino.
- Aro, Jari & Alastalo, Marja & Lempiäinen, Kirsti (2012) Sosiologia. Teoksessa Vesa Heikkinen, Eero Voutilainen, Petri Lauerma, Ulla Tiililä & Mikko Lounela (toim.) Genreanalyysi - tekstilajitutkimuksen käsikirja. Helsinki: Gaudeamus, 667–677.
- de Beauvoir, Simone (1988) the Second Sex. Englannin kielinen käännös vuoden 1949 ranskankielisestä alkuteoksesta H.M. Parshley. London: Pan Books.
- Dermott, Esther (2008) Intimate Fatherhood. A Sociological Analysis. London: Routledge.
- Eerola, Petteri (2015) Responsible Fatherhood. A Narrative Approach. Jyväskylä: Jyväskylä University Printing House.
- Eerola, Petteri & Mykkänen, Johanna (2015) Paternal Masculinities in Early Fatherhood: Dominant and Counter Narratives by Finnish First-Time Fathers. *Journal of Family Issues* 36(12), 1674–1701.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha (1998) Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Hester, David J. (2004) Intersexes and the end of gender: corporeal ethics and postgender bodies. *Journal of Gender Studies* 13(3), 215–225.
- Huttunen, Jouko (1999) Muuttunut ja muuttuva isyys. Teoksessa Arto Jokinen (toim.) Mies ja muutos. Kriittisen miestutkimuksen teemoja. Tampere: Tampere University Press, 169–193.
- Huttunen, Jouko (2001) Isänä olemisen uudet suunnat. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Huttunen, Jouko (2014) Isyyden muutos ja tulevaisuus. Teoksessa Petteri Eerola & Johanna Mykkänen (toim.) Isän kokemus. Helsinki: Gaudeamus, 178–196.
- Jokinen, Arto (2010) Kriittinen mies- ja maskuliinisuustutkimus. Teoksessa Tuija Saresma, Leena-Maija Rossi & Tuula Juvonen (toim.) Käsikirja sukupuoleen. Tampere: Vastapaino, 128–139.
- Kiviniemi, Kari (2015) Laadullinen tutkimus prosessina. Teoksessa Raine Valli & Juhani Aaltola (toim.) Ikkunoita tutkimusmetodeihin 2. Näkökulmia aloittelevalle tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus, 74–88.

- Koivunen, Anu & Liljeström, Marianne (1996) Kritiikki, visiot, muutos - feministinen purkamis- ja rakentamisprojekti. Teoksessa Anu Koivunen & Marianne Liljeström (toim.) *Avainsanat. 10 askelta feministiseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino, 9–34.
- Lammi-Taskula Johanna & Salmi Minna (2014) Isät, työ ja perhe. Teoksessa Johanna Mykkänen & Petteri Eerola (toim.) *Isän kokemus*. Helsinki: Gaudeamus, 75–90.
- Lastensuojelun Keskusliitto (2016) Lastensuojelun Keskusliitto. <https://www.lskl.fi/keskusliitto/>. Viitattu 19.9.2016.
- Liljeström, Marianne (1996) Sukupuolijärjestelmä. Teoksessa Anu Koivunen & Marianne Liljeström (toim.) *Avainsanat. 10 askelta feministiseen tutkimukseen*. Tampere: Vastapaino, 111–138.
- Mediatiedot (2016) Lapsen Maailma. <http://lapsenmaailma.fi/mediatiedot/>. Viitattu 21.6.2016.
- Miettinen, Anneli & Rotkirch, Anna (2012) Yhteistä aikaa etsimässä. Lapsiperheiden ajankäyttö 2000-luvulla. Väestöntutkimuslaitos Katsauksia E 42/2012. Helsinki: Väestöliitto.
- Perälä-Littunen, Satu (2004) *Cultural Images of a Good Mother and a Good Father in Three Generations*. Jyväskylä: Jyväskylä University Printing House.
- Ranson, Gillian (2015) *Fathering, masculinity and the Embodiment of Care*. Hampshire: Palgrave Macmillan UK.
- Rantalaiho, Minna (2003) Pohjoismaisen isyyspolitiikan isäkuva. Teoksessa Hannele Forsberg & Ritva Nätkin (toim.) *Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä*. Helsinki: Gaudeamus, 202–229.
- Salmi, Minna & Lammi-Taskula, Johanna (2014) Policy goals and obstacles for fathers' parental leave in Finland. Teoksessa Guðný Björk Eydal & Tine Rostgaard (toim.) *Fatherhood in the Nordic Welfare States*. Bristol: Policy Press, 303–324.
- Salmi, Minna & Lammi-Taskula, Johanna & Närvi, Johanna (2009) *Perhevapaat ja työelämän tasa-arvo*. Työ- ja elinkeinoministeriön julkaisuja 24/2009.
- Salmi, Minna & Lammi-Taskula, Johanna & Närvi, Johanna (2015) *Perhevapaat, talous ja sukupuolten tasa-arvo*. Sukupuolentutkimus 28(2), 34–38.
- Tanhua, Inkeri & Mustakallio, Sinikka & Karvinen, Marita & Huuska, Maarit & Aaltonen, Milla (2015) *Tietopaketti sukupuolen moninaisuuden huomioimisesta oppilaitoksille, työpaikoille ja viranomaisille*. Helsinki: Sosiaali- ja terveysministeriö.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2002) Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Vuori, Jaana (2001) Äidit, isät ja ammattilaiset. Sukupuoli, toisto ja muunnelmat asiantuntijoiden kirjoituksissa. Tampere: Tampere University Press.

Vuori, Jaana (2003) Äitiyden ainekset. Teoksessa Hannele Forsberg & Ritva Nätkin (toim.) Perhe murroksessa. Kriittisen perhetutkimuksen jäljillä. Helsinki: Gaudeamus, 39–63.

Väliaverronen, Esa (1998) Mediatekstistä tulkintaan. Teoksessa Anu Kantola, Inka Moring & Esa Väliaverronen (toim.) Media-analyysi. Tekstistä tulkintaan. Helsinki: Helsingin yliopiston Lahden tutkimus- ja koulutuskeskus, 13–39.

Suomen säädöskokoelma

Adoptiolaki 20.1.2012/22.

Isyyslaki 13.1.2015/11.

Laki hedelmöityshoidosta 22.12.2006/1237.

Laki naisten ja miesten välisestä tasa-arvosta 8.8.1986/609. (Tasa-arvolaki)

LIITE 1: AINEISTOSSA KÄYTETTY KOODITUS

Tässä tutkielmassa käytetty aineisto on peräisin Lapsen Maailma -lehdestä. Aineistona oleville artikkeleille on luotu omat viitekoodit. Artikkelien koodit yksilöivät artikkelit ja kertovat kumpaan ajanjaksoon yksittäinen artikkeli kuuluu ja mihin ryhmään artikkeli lukeutui aineiston analyysissä (A-jaksolla ryhmiin A1 tai A2 ja B-jaksolla ryhmiin B1, B2, B3 tai B4). Artikkelin tiedot -sarakkeella näkyy artikkelin nimi, lehden numero ja ilmestymisvuosi sekä sivunumero(t).

Koodi Artikkelin tiedot

A1-a	Lapsen syntymä - Suurempi juttu 2/1990 (s. 9–11)
A1-b	Isän kokemuksia: Mieskin osaa hoitaa - mutta osaako mies kasvattaa? 9/1990 (s. 24–25)
A1-c	Isä – äidin pikku apulainen? 3/1992 (s.16)
A1-d	Entäs kun heitä tulee useampi... 3/1992 (s. 17)
A1-e	Todellista elämää lasten kanssa 2/1994 (s. 8–9)
A1-f	Isyys on kasvun paikka 9/1999 (s. 8–9)
A1-g	Kahden kodin väliä lentäen 11/1999 (s. 22–24)
A1-h	Mika haluaa olla kannustava isä 10/2000 (s. 12–13)
A1-i	Lätäkön yli Afrikkaan 11/2000 (s. 50)

Koodi Artikkelin tiedot

A2-a	Perhe listaykkönen 11/1991 (s.12–13)
A2-b	Metsässä on monta ihmeellistä asiaa 5/1994 (s.22–23)
A2-c	Voihan isä! 1/1995 (s.17)

A2-d	Lapsille aikaa ja leikkimiestä 9/1995 (s.36–37)
A2-e	Lastenpsykiatri Matti Kaivosoja puhuu ja toimii lasten puolesta 8/1996 (s.38–39)
A2-f	Jokainen lapsi ja perhe on ainutlaatuinen 3/1998 (s.9–10)

Koodi   Artikkelin tiedot

B1-a	Isäkin jakaa kokemuksia lapsista 5/2010 (s.48–49)
B1-b	Lapsettomuus ei ole vaihtoehto 11/2010 (s.28–29)
B1-c	Nuoret vanhemmat 12/2011 (s.50–55)
B1-d	Isän kanssa kotona 1/2012 (s.26–27)
B1-e	Kun mies kaipaakaan lasta 8/2012 (s.18–21)
B1-f	Koti-isänä Pekingissä 11/2014 (42–44)

Koodi   Artikkelin tiedot

B2-a	Superisä tulee! 4/2010 (s.38–41)
------	----------------------------------

Koodi   Artikkelin tiedot

B3-a	Äidistä tuli isä 6–7/2010 (s.6–9)
B3-b	Yhdessä hiljaa 8/2010 (s.50–51)
B3-c	Tyttären syöpä muutti isän elämän 8/2010 (s.52–54)
B3-d	Katso, isä! 11/2011 (s.26–27)
B3-e	Väsynyt isä vitsailee 6–7/2011 (s.12–15)

B3-f	Isän matkassa 6–7/2011 (s.54–55)
B3-g	Koomamies Oulusta 1/2012 (s.6–9)
B3-h	Satuja kiven sisältä 1/2012 (s.56–57)
B3-i	Innovaatiojohtamista ja lapsia 9/2013 (s.16–19)
B3-j	Painajaisista pitää kertoa 10/2013 (s.42–43)
B3-k	Isä, joka jäi pieneen taloon preerialle 11/2013 (s.36–37)
B3-l	Isi lusii 3/2014 (s.16–19)
B3-m	Daniel Särkijärvi praatii omala kielellä 5/2014 (s.32 –35)
B3-n	”Kaikki on jo tässä” 9/2014 (s.14–18)
B3-o	Tärkeintä on aito läsnäolo 12/2014 (s.12–16)
B3-p	Musta lammas löysi kotiin 3/2015 (s.12–16)
B3-q	Kevätpäiväntasauksen aamu vuonna 1972... 5/2015 (s.14–18)
B3-r	Isästä tuli nainen 6–7/2015 (s.6–10)
B3-s	Juureton Oulussa 9/2015 (s.6–10)
B3-t	Palomiesten tuplaonni 9/2015 (s.38–41)
B3-u	Sittenkin isäksi 11/2015 (s.6–10)
B3-v	Meidän isä, runonlaulaja 12/2015 (s.26–29)

Koodi   Artikkelin tiedot

B4-a	Järvelä kirjoittaa rikkaat maisemat 2/2010 (s.10–13)
B4-b	Kotina koko maailma 4/2010 (s.10–12)

B4-c	Jospa joskus kelpaisin 6–7/2010 (s.14–16)
B4-d	Isänä unelmahommissa 10/2011 (s.10–13)
B4-e	Entinen Suomen nuorin 9/2012 (s.10–13)
B4-f	Nupit kaakkoon! 11/2012 (s.16–19)
B4-g	Soivan puun salaisuus 4/2013 (s.8–11)
B4-h	Kesätyö koului – vaikka toimitusjohtajaksi 5/2013 (s.46–48)
B4-i	Pienestä ihmisestä... 9/2013 (s.8–12)
B4-j	Suomen vahvin maikka 1/2014 (s.6–9)
B4-k	Päin perhettä 1/2014 (s.14–17)
B4-l	Kaikki ovat yhtä arvokaita 4/2014 (s.6–9)
B4-m	Intohimo geeneissä 4/2014 (s.14–17)
B4-n	Vallan hyvä ei ole vallan hyvää 5/2014 (s.12–15)
B4-o	Jalat maassa lentoon! 5/2014 (s.17–20)
B4-p	Keke ja auttamisen vimma 11/2014 (s.10–13)
B4-q	Isä pojastaan 6–7/2015 (s.58–59)